

RISSARRA

Revista d'ensenyament de les Illes - gener-abril 2025 - núm. 166

Papers de Cooperació i Solidaritat

Ensenyants Solidaris

**Cooperar
per a
transformar**

35 anys de Solidaritat Internacional de l'STEI Intersindical
25 anys d'Ensenyants Solidaris

C/ Marià Canals, 13 · 07005 · Palma
projectes@ensenyantssolidaris.org
www.ensenyantssolidaris.org

Edició: Ensenyants Solidaris - STEI Intersindical

Coordinació: Joan Rodríguez Recio

Maquetació: Toni Martínez Miró

Fotos publicació: @cooperantsEnsenyants Solidaris

Edició en català

Edición en castellano

Els articles publicats en aquesta revista expressen
unicament l'opinió de les autores i autors.

Dipòsit legal: PM 533/77 ISSN: 1133-052X

Col·laboren:

PISSARRA

Número 166

STEI INTERSINDICAL

EDITA

Sindicat de Treballadors i
Treballadors Intersindical de
les Illes Balears

Carrer Jaume Ferran, 58
07004 Palma
Tel. 971 90 16 00
Fax. 971 90 35 35
Pàg. Web: www.stei.cat
E-mail:
mallorca@stei.cat
llevant@stei.cat
inca@stei.cat
menorca@stei.cat
eivissa@stei.cat

**CONSELL DE DIRECCIÓ
I REDACCIÓ**

F. Xavier Alomar Novila
Sandra Serra Teruel
Jaume Fabregat Mestre
Benjamí Cardona
Aina Maria Perelló
Joana Tur Planells
Tomeu Estelrich Rigo
Vicenç Garcia Fuster
Carles Cabrera Villalonga

COORDINACIÓ

Montserrat Nadal Fullana
Joan Rodríguez Recio

S'agraeix la col·laboració de
les autores i dels autors dels
articles.

MAQUETACIÓ I COMPOSICIÓ

Toni Martínez Miró
Escola de Formació i
Mitjans Didàctics.
C/ Marià Canals, 13
07005 Palma
Tel. 971 91 00 60

FOTOS

Joan Rodríguez
Pere Polo
Guillem Barceló
Alfred González
Joana Tur

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
unicament l'opinió de les
autores i autors.

Dipòsit Legal: PM 533/77
ISSN: 1133-052X

Índex

4 EDITORIAL

5-7

L'STEI INTERSINDICAL, UNA REFERÈNCIA DE LA
COOPERACIÓ INTERNACIONAL EN L'ÀMBIT SINDICAL I
EDUCATIU

DAVID ABRIL

8-15

EIXOS DEL TREBALL DE SOLIDARITAT I COOPERACIÓ
INTERNACIONAL DE L'STEI INTERSINDICAL (35 ANYS) I
D'ENSENYANTS SOLIDARIS (25 ANYS)

STEI INTERSINDICAL / ENSENYANTS SOLIDARIS

16-19

ENTREVISTA A PERE POLO

MONTSERRAT NADAL

20-32

APRENENT D'ALTRES REALITATS, "SOLIDARITAT
INTERNACIONAL"

JOAN RODRÍGUEZ RECIO

33-36

PASSEN ELS ANYS... I NO DECREIX L'ESTIMA.
FENT UN POC DE MEMÒRIA

JOANA TUR PLANELLS

37-38

L'EXPERIÈNCIA COM A COOPERANT: UN VIATGE
D'APRENENTATGE I COMPROMÍS

ALFRED GONZÁLEZ

39-43

APRENDRE A ESTIMAR CENTRE AMÈRICA A TRAVÉS
D'ENSENYANTS SOLIDARIS

GUILLEM BARCELÓ

44-48

CONTRAPARTS LOCALS

49-68

RESPOSTES CONTRAPARTS LOCALS

69-73

RESUM 12 ANYS PLATAFORMA SOLIDÀRIA (2013-2024)

74

TOMÀS MARTÍNEZ, COMPROMÈS AMB LA SOLIDARITAT I
LA COOPERACIÓ INTERNACIONAL

ENSENYANTS SOLIDARIS

Editorial

En un apartat de l'entrevista que podeu llegir en aquesta *Pissarra* Pere Polo diu el següent: *“Cal posar en valor el treball tant de l'STEI Intersindical com d'Ensenyants Solidaris, malgrat les dificultats. Hem tingut l'oportunitat de dur a terme molts projectes en el territori, en allò físic, però el més important és compartir els ideals, les il·lusions que ens esperonen a engegar i mantenir vius els projectes de cooperació mútua.*

Hi ha un altre factor que sempre hem tingut molt present: tots els projectes compartits han estat d'anada i tornada, amb gent que ha anat a Amèrica Llatina a fer de cooperant però que després transferia totes aquestes experiències a les escoles de les Illes i als cursos de l'Escola de Formació. També han estat un element cabdal els seminaris internacionals que hem fet a les Balears per a conèixer de primera mà la realitat dels països del Sud. Sempre hi va haver una retroalimentació constant.”

Joan Rodríguez, l'altre element fonamental de la Cooperació internacional de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris, en un article que també hi surt es refereix a això: *“És evident que, malgrat dècades de cooperació i solidaritat internacional, les desigualtats continuen augmentant. Les persones riques són cada vegada més riques, i les empobrides, cada vegada més pobres. Aquest empobriment està vinculat a retallades constants en els serveis públics, la concentració de la riquesa i un model de Cooperació internacional que poques vegades qüestiona un sistema econòmic que genera pobresa, degrada el territori, promou l'auge dels autoritarismes i perpetua un imperialisme bel·licista.*

Davant aquest panorama, és imprescindible forjar aliances amb moviments socials i altres actors compromesos amb la Cooperació per donar suport, en els sectors on tenim presència, als processos de defensa dels drets socials, polítics i econòmics de la ciutadania global. El camí per recórrer és llarg, però l'experiència acumulada i el compromís col·lectiu ens proporcionen les eines necessàries per continuar treballant per una societat més justa i igualitària.”

Són un resum molt clar de la situació actual del nostre món, farcit de desigualtat i amb l'amenaça de l'extrema dreta i amb Governos en mans de veritables irresponsables com Trump i Putin, i la necessitat de fer una feina compartida, de teixir aliances amb moviments socials i altres actors compromesos amb la transformació d'una realitat social, econòmica i mediambiental que no ens agrada gens. Més que mai un altre món és necessari.

30 anys de feina i de Cooperació internacional donen per molt i els fruits que l'STEI Intersindical ha recollit al llarg d'aquest temps han estat abundants i profitosos. Si llegiu les aportacions de les contraparts locals tindreu proves fe-faents d'una tasca compartida, entre iguals, d'anada i tornada, de companyes i companys de Guatemala, el Perú i el Marroc; en aspectes tan cabdals com la capacitat i formació docent, la igualtat entre dones i homes, la millora de les tasques agrícoles i la cura del medi ambient, entre d'altres.

Si llegim els Estatuts de l'STEI Intersindical, veim que a l'apartat i) una de les característiques del sindicat és que es tracta d'un ens *“internacionalista i solidari, que propugna la democratització entre els Estats, les nacions i els pobles, per assolir un món més just, equilibrat i solidari. Treballa amb altres organitzacions sindicals, socials i polítiques del món que tenen com a fites l'assoliment dels drets col·lectius dels pobles i la superació de la societat de classes i la implantació de la pau universal.”*

En parlar de les finalitats i els mitjans del sindicat, s'hi recull que una d'aquestes qüestions és *“aconseguir el ple reconeixement dels drets col·lectius del nostre poble i la solidaritat entre els pobles mitjançant la cooperació al desenvolupament.”* Aquesta *Pissarra* posa de manifest que, més enllà del que es posa per escrit en els documents de l'STEI Intersindical i que cada Congrés aprova, hi ha una feina ingent de picar pedra durant molts anys amb projectes, persones cooperants i dues entitats com el sindicat i Ensenyants Solidaris amb els països del Sud global.

Els testimonis de cooperants com Alfred González, Guillem Barceló i la permanent de l'STEI Pitiüses com Joana Tur posen de manifest l'impacte que va suposar en les seves vides l'arribada i el coneixement dels països del Sud, de com canvià des de llavors la seva mirada sobre el compromís en el nostre món i també en relació amb la pròpia tasca docent.

En rescatam algunes frases com aquestes: *“Ser cooperant és una experiència que et marca per sempre. No només per allò que puguis aportar als altres sinó, sobretot, per allò que reps i aprens en el camí”*; *“Fou així, a base de ser conscient de les pròpies contradiccions, com poc a poc vaig aprendre a estimar i entendre les seves. Són centenars els mestres i estudiants de magisteri amb qui vaig compartir rialles, jocs i reflexions i sempre vaig rebre mostres d'un gran respecte”*; *“Després del primer viatge, la tornada a Eivissa no va ser fàcil. Estàvem colpides pel que havíem vist i viscut, i vàrem entrar en una voràgine d'activitats per fer veure al món, al nostre petit món, la injustícia que es vivia en aquell país. Teníem clar que la Cooperació no podia consistir en unes vacances de treballar amb ells”. Us convidam a llegir a fons cada un d'aquests testimonis perquè són una autèntica delícia a més d'una gran lliçó de vida.*

Aquesta *Pissarra* serà un dels materials que es repartiran al XIII Congrés de l'STEI Intersindical, que ha de marcar el rumb del sindicat per als pròxims quatre anys. Tant de bo que l'aposta per la Cooperació i la solidaritat internacional continuï sent una de les senyes d'identitat del sindicat, malgrat la burocratització de la Cooperació per part de les institucions, l'individualisme cada cop més estès i la pèrdua de perspectiva de les desigualtats mundials del capitalisme depredador. Refermam una vegada més allò de *“la solidaritat és la tendresa dels pobles”*. ■

L'STEI Intersindical, una referència de la Cooperació internacional en l'àmbit sindical i educatiu

David Abril

Guard molt bon record dels anys en què vaig ocupar el càrrec de director tècnic de l'Agència de Cooperació Internacional de les Illes Balears (ACIB), institució avui en dia extingida. Era un instrument propi del Govern autonòmic per tal de facilitar la Cooperació al desenvolupament en uns moments en què hi havia una aposta política forta, amb un compromís polític i econòmic d'unes Administracions amb la matèria que en aquells moments -estic parlant dels anys 2007 a 2010- gairebé triplicava els recursos públics que s'hi destinen a dia d'avui. Però també un teixit associatiu prou actiu, que havia impulsat a finals del 90 les mobilitzacions pel 0,7% del PIB per a la Cooperació amb el Sud i, de retruc, la institucionalització de les "ajudes" a la Cooperació.

Una de les experiències d'aquells anys que guard amb més estimació és la del treball compartit amb l'STEI Intersindical i amb Ensenyants Solidaris, l'entitat vinculada al sindicat especialitzada en Cooperació i educació per al desenvolupament. I més enllà de les entitats, guard l'amistat i l'admiració a en Pere Polo i en Joan Rodríguez Recio, tan "canyeros" com compromesos amb la causa, amb les causes. Sense personatges com ells, probablement res del que us cont en aquestes línies no hagués estat el mateix.

Què és el que el sindicat va aportar a la Cooperació balear, ara que se n'han celebrat els 25 anys de la creació de la Direcció General de Cooperació autonòmica? En primer lloc, experiència i constància: l'STEI Intersindical ja feia Cooperació intersindical internacional, especialment amb els sindi-

Una de les experiències d'aquells anys que guard amb més estimació és la del treball compartit amb l'STEI Intersindical

cats i grups organitzats de docents, a l'Amèrica Llatina, en uns moments, a principis dels 90, en què la situació no era gens fàcil -tampoc no ho és ara- en molts dels països en què col·laboraren, des d'Argentina o Uruguai a Guatemala o Perú.

Aquesta feina es feia fins i tot abans que existís un suport institucional de les Administracions als projectes de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris, i a més es desenvolupava en una doble o triple vessant: el suport a l'organitza-

Record especialment dos dels viatges compartits amb en Pere i en Joan, un al Marroc i un altre al Perú

ció docent i sindical allà, l'enfortiment de les estructures d'estat pel que fa a la institucionalització d'uns sistemes educatius públics encara per construir o atacats per dictadors i poders fàctics; i la millora de les capacitats docents per tal de millorar els processos educatius.

Per ventura de tot l'anterior, la tasca que més es correspondria objectivament al perfil d'una entitat com l'STEI Intersindical o Ensenyants Solidaris seria la de l'enfortiment del sindicalisme docent, sobretot a través dels projectes i les xarxes de relacions desplegades a l'Amèrica Llatina,

però justament la docència, com ens va ensenyar Paulo Freire, és una invitació al compromís amb la vida i la transformació social; i per això, en tots aquests anys, la feina de Cooperació impulsada ha estat tan ampla.

Record especialment dos dels viatges compartits amb en Pere i en Joan, un al Marroc i un altre al Perú. A mi em tocava d'alguna forma "supervisar" la tasca desenvolupada, i a ells guiar-nos i conèixer el treball de prop, així com els diferents actors locals involucrats. En el cas del Marroc, era i és molt important la feina desplegada per exemple a Chefchaouen, al Rif, a l'antic Protectorat espanyol, una de les zones d'on prové part de la immigració magribina a Mallorca, tant amb població escolar com amb dones vulnerabilitzades i comunitats rurals. Una feina complementada des d'iniciatives de sensibilització a través de materials didàctics que connectaven la realitat de Marroc amb la de les Illes Balears, entre moltes altres coses que a dia d'avui encara podríem considerar innovadores.

Al Perú vaig tenir l'oportunitat de conèixer altres projectes, des del suport als Nins i Adolescents Treballadors/res i a una referència que els acompanya en les seves reivindicacions d'infància protagonista, el pedagog Alejandro Cusiánovich, una persona tan sàvia com lúcida i que em va marcar. Allà també vaig poder comprovar de primera mà l'abast de la influència del sindicat no sols al Perú, sinó al continent, amb un esdeveniment sobre l'organització dels docents en el context de la globalització en què participaren centenars de docents de tot el país.

No hi havia ni un sol projecte on hi mancàs allò que sovint m'he trobat en la Cooperació al desenvolupament: un sentit polític de les coses que es feien i que es fan, i que passa sempre per donar poder i agència (això que en diuen "apoderament", tot i que a mi aquesta paraula no m'agrada) a les comunitats locals, a través de l'educació. Quasi res.

De la mà de l'STEI Intersindical i de la feina d'aquells anys vaig conèixer persones que esdevindrien companys de lluites i curolles, com Pablo Gentili, aleshores responsable del Consell Latinoamericà de Ciències Socials (CLACSO), la principal xarxa d'estudis de postgrau a Amèrica Llatina i el Carib en clau de pensament crític, i que va ser secretari d'estat d'educació a l'Argentina i actual cap del Banc de Desenvolupament d'Amèrica Llatina. Un altre gran intel·lectual que va facilitar un conveni entre l'Agència i CLACSO, que va donar lloc a l'edició de diversos llibres i activitats d'intercanvi de coneixement entre les nostres terres germanes.

Allà també vaig poder comprovar de primera mà l'abast de la influència del sindicat no sols al Perú, sinó al continent

Tant de bo que altres organitzacions sindicals haguessin fet coses semblants com la feina acumulada en tots aquests anys

La feina compartida entre l'Agència i l'STEI Intersindical va ser tensa quan ho havia de ser, però sempre cordial, productiva i fins a un cert punt, còmplice, com quan ens embarcàrem en l'edició d'un dels quaderns de Pau i Solidaritat sobre Anticooperació, de la mà de David Llistar i Alfons Pérez. Imaginau-vos, una Agència de Cooperació governamental difonent idees sobre anticooperació, que al cap i a la fi no és altra cosa que "deixar de fer" segons quines coses als països del Sud global, en lloc de voler-los "ajudar" tant. Sobretot, es tractava de fer pensar, de fer-nos pensar, per a millorar tota aquella feina.

No tenc cap dubte que en aquells anys l'STEI Intersindical liderava en l'àmbit estatal la Cooperació al desenvolupament impulsada des de la Confederació d'STEs i els seus membres, i crec que varen ser un exemple que va guiar molts altres. Tant de bo que altres organitzacions sindicals, des d'altres sectors com el turisme o la construcció, on l'STEI Intersindical no té representació, haguessin fet coses semblants com la feina acumulada en tots aquests anys pel sindicat i per Ensenyants Solidaris en el camp de la Cooperació intersindical amb les organitzacions dels treballadors i treballadores de l'educació arreu del món. Es va fer, i s'ha fet, des d'aquest petit racó del món que és Mallorca, i aquest és un missatge molt clar que tot està per fer, però sobretot que tot és possible.

Bernardo Caal, líder social empresonat per defensar les comunitats indígenes a Guatemala davant els interessos de les multinacionals espanyoles a la regió, va dir a Palma ara fa un any, poc després del seu alliberament, que els pobles originaris no han deixat de lluitar i que, per això, encara existeixen. Una gran lliçó per a tots aquells i aquelles que creiem que perquè el sindicalisme existeixi, i perquè totes les lluites pels drets de tothom prevaleixin, cal seguir lluitant. A totes les trinxeres, fins a tot a aquelles que en realitat no són tan llunyanes com ens pensam.

Gràcies STEI Intersindical per fer-nos ho veure, i per no deixar de lluitar. ■

Eixos del treball de Solidaritat i Cooperació internacional de l'STEI Intersindical (35 anys) i d'Ensenyants Solidaris (25 anys)

Joan Rodríguez Recio,
responsable de Cooperació Internacional
de l'STEI Intersindical i coordinador
d'Ensenyants Solidaris

Des de l'STEI intersindical lluitam pels drets de les treballadores i treballadors del nostre territori, però mai no hem oblidat que formam part d'un context global, i hem assumit al llarg d'aquests anys un compromís per fer front a les situacions de desigualtat i de les injustícies que la realitat ens mostra cada dia la realitat.

Per ser coherents amb aquest compromís, vàrem recollir dins els nostres Estatuts una línia estratègica de cooperació que donàs expressió a la voluntat d'acompanyar processos en què es contempli la construcció de subjectes polítics crítics, capaços d'analitzar la realitat, posicionar-se respecte d'aquesta i plantejar models alternatius de convivència i desenvolupament; també donàrem suport a la constitució de l'ONGD Ensenyants Solidaris com a eina per a vehicular aquest model.

La cooperació i la solidaritat internacional que realitzam ens permeten prendre consciència de que som una part d'un sistema general, complex i en interacció constant, i que l'educació forma part d'aquesta complexitat.

Mai no hem oblidat que formam part d'un context global, i hem assumit al llarg d'aquests anys un compromís per fer front a les situacions de desigualtat

Treballam per un enfocament que vagi més enllà de la realització d'allò que tothom entén per projectes per al desenvolupament

Durant aquests anys de vida de les dues entitats i ja al segle XXI, els treballs de solidaritat que hem realitzat han anat evolucionant i ampliant-se, però sempre des d'un posicionament crític sobre els models de cooperació internacional que pretenen ocultar les relacions injustes d'intercanvi que es donen entre els països sota el model neoliberal.

Som conscients que, en un context en què impera l'homogeneïtzació i la simplificació, no és fàcil integrar, a la vegada, un enfocament global i complex d'actuació sobre les

desigualtats; i com és imprescindible un altre model d'educació arreu del planeta per crear un altre patró de desenvolupament que sigui sostenible i igualitari.

Ja ningú discuteix que el sistema actual de la cooperació internacional està en crisi i que aquesta ha acabat posant-se al servei del model hegemònic de desenvolupament capitalista; pitjor encara, del seu vessant més inhumà com és el neoliberalisme. La majoria dels actors de la cooperació internacional (organismes internacionals, països i ONGs) han entès que la solidaritat es justifica únicament en la posada en pràctica de projectes sense qüestionar el sistema social imperant. Però nosaltres, evidentment amb encerts i equivocacions, sempre hem entès que la cooperació és "pro o anti" sistema i no és possible eludir aquest fet.

Treballam per un enfocament que vagi més enllà de la realització d'allò que tothom entén per projectes per al desenvolupament; el que volem és acompanyar moviments socials, sindicals i polítics (en el sentit més ampli de la paraula) que reivindiquen i lluiten pels drets democràtics, la igualtat de gènere, la defensa del territori, la memòria històrica i per una educació per a tots i totes en una escola pública, gratuïta, laica i de qualitat.

Durant els anys d'experiències conjuntes amb organitzacions socials de diferents països empobrits, l'STEI intersindical i Ensenyants Solidaris han compartit amb elles conflictes bèl·lics interns, desastres naturals, cops d'estat, crisis econòmiques, descomposició social, la COVID-19... Hem hagut d'aprendre

moltes coses, però aquí seguim. Seguim apostant per donar suport a processos emancipadors que es confrontin amb els conceptes del model de civilització actual, que és injustament excoent i generador de desigualtats.

Cal deixar constància del fet que tots els treballs que realitzam són possibles perquè disposam de persones que l'STEI Intersindical hi ha destinat, dels permanents sindicals que li corresponen, a l'àrea de Cooperació i solidaritat, així com de voluntaris provinents de les activitats d'Ensenyants Solidaris; aquests suports ens ha permès treballar i incidir socialment, encara que no hi hagués recursos econòmics per a projectes. Això ha donat la possibilitat de tenir independència de criteri i autonomia d'acció. Amb el temps, per facilitar diferents àrees de feina, hem confeccionat una estratègia conjunta de Cooperació conjunta entre l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris.

En l'actualitat la nostra feina es vertebrava en quatre eixos temàtics:

- a) Incidència social.
- b) Formació i Sensibilització (EPTS).
- c) Voluntariat.
- d) Projectes de Cooperació per al Desenvolupament.

a) Incidència Social

La incidència social, entesa com a incidència política i mobilització social, és una activitat indispensable per a l'STEI intersindical; de fet tenim la missió, dins l'àmbit de la solidaritat, de la transformació social mitjançant propostes

Treballam de manera conjunta amb altres entitats i formam part de col·lectius per a la realització de campanyes i altres projectes

que afavoreixin unes relacions nord-sud justes i un món on totes les persones visquin dignament.

Per aquesta raó treballam de manera conjunta amb altres entitats i formam part de col·lectius per a la realització de campanyes i altres projectes. Els canvis que s'han donat en la cooperació per al desenvolupament des dels anys 60 i els efectes de les crisis econòmiques viscudes suposen un canvi de perspectiva en el treball, que ens porta a desenvolupar una tasca de conscienciació ciutadana i d'acció política a través de xarxes de solidaritat.

Per participar en el canvi social i econòmic hem d'entendre quins són els veritables problemes que originen les desigualtats

Som membres fundadors l'any 2000 i integrants de la Junta Directiva de la CONGDIB (Coordinadora d'ONGDs de les Illes Balears), formam part del Consell Assessor de Cooperació de la CAIB; hem tingut representació a les juntes directives del Fons Menorquí i Fons Pitiús i varem presidir, durant la seva existència, el Gup Rif (Coordinadora per a la solidaritat amb el Marroc).

Durant aquests anys hem participat activament en campanyes com la del 0,7%, Pobresa zero, Objectius del Mil·lenni (OM), Mallorca Acolim, Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i altres. A l'àmbit internacional hem partici-

pat en els Fòrums Socials Mundials (FSM), Fòrums Mundial d'Educació (FME), Oficina de Cooperació de la Internacional de l'Educació (IE), i en altres esdeveniments que ens permeten mantenir una presència internacional per a difondre el nostre treball.

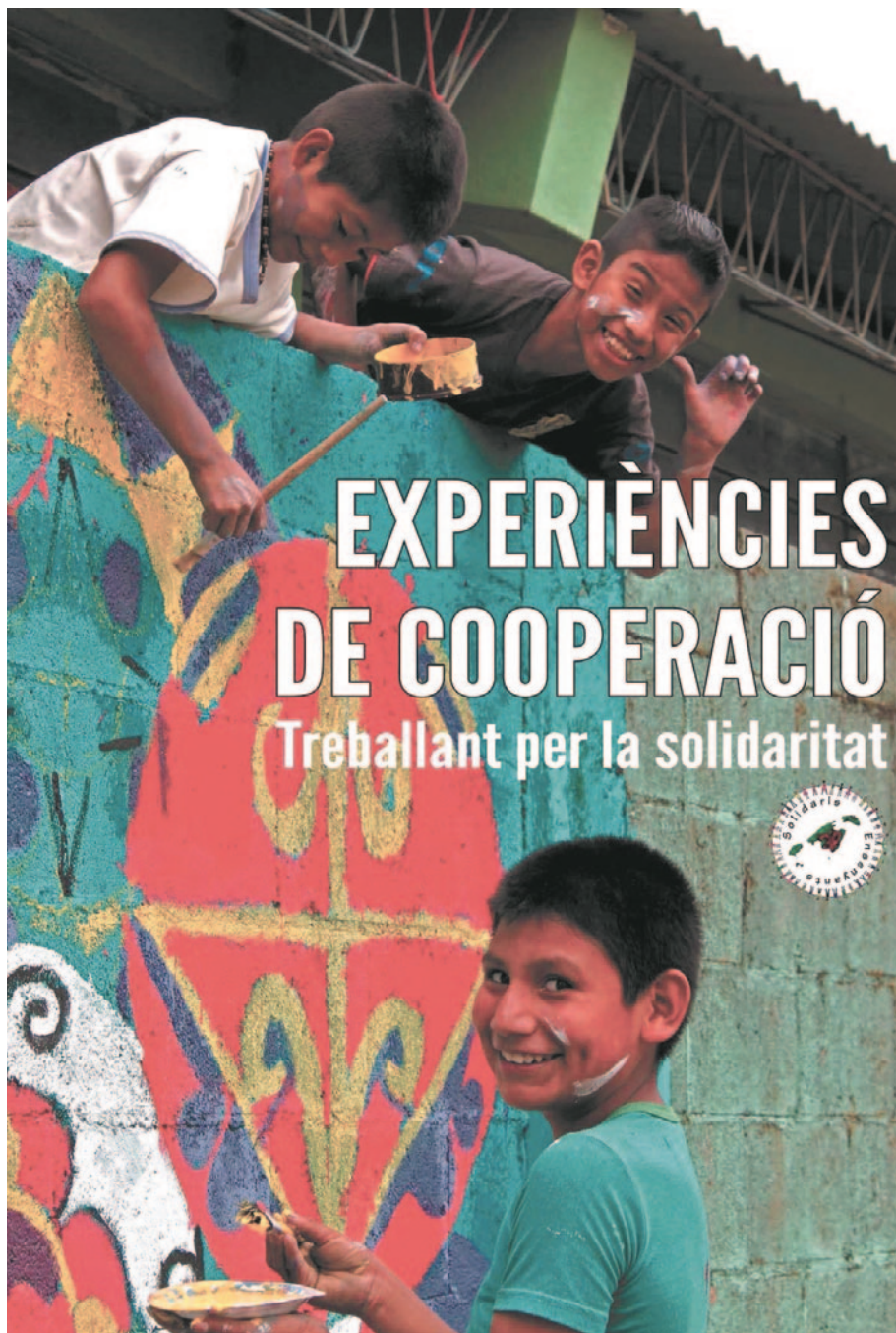
L'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris s'identifiquen i participen en les lluites contra la injustícia de les relacions socials, polítiques, econòmiques i culturals que són les causes de la pobresa; per aquest motiu hem de contribuir a canviar actituds i valors socials entorn de la realitat de la pobresa i les seves causes, així com a transformar les polítiques en les quals es concreten les injustícies.

b) Formació i Educació per la Transformació Social (EPTS)

La necessitat d'educar la ciutadania és cada vegada més necessària; no es pot pretendre erradicar la pobresa, la discriminació i l'exclusió en qualsevol de les seves formes només amb aportacions econòmiques o voluntat política. La transformació del món comença pels ciutadans de tots els continents, són ells els protagonistes del desenvolupament; a les seves mans hi ha el poder del canvi.

Per participar en el canvi social i econòmic hem d'entendre quins són els veritables problemes que originen les desigualtats, saber què passa fora i dins de les nostres fronteres, tenir a l'abast tota la informació i les eines per a entendre i transformar la realitat.

L'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris fa 25 anys que organitzen cursos d'educació per al desenvolupament

adreçats als docents i professionals que vulguin obtenir uns coneixements dins l'àrea de l'Educació per la Transformació Social (EPTS), i també com a complement d'informació per a les persones que vulguin participar en el projectes de cooperants i, així, donar una visió general d'aquests països en l'àmbit polític, econòmic, educatiu i social.

Per altra banda, hem elaborat materials de suport per a treballar temes transversals referents a educació, territori, interculturalitat, cooperació... per donar als centres educatius unes eines de sensibilització per anar cap a un món més just i més equilibrat. (Unitats didàctiques com: LA FAM, EL TREBALL INFANTIL, ELS DRETS DELS INFANTS, CO-NEIX EL MEU PAÍS, EL RIF I LES BALEARS, UNA MIRADA A CENTREÀMERICA, LA GLOBALITZACIÓ NEOLIBERAL FÀBRICA DE MISÈRIA.....).

També hem realitzar arreu de les Illes Balears múltiples cicles de conferències i seminaris per difondre i conscienciar dels conflictes socials dels països on treballam, amb la presència de destacades figures dels drets humans, sindicalistes, feministes i activistes socials; però també hem realitzat o donat suport a diversos seminaris internacionals al Perú, Argentina, Cuba, Guatemala, Hondures, El Salvador i El Marroc; de tots ells hem après que compartir experiències ens ajuda a conèixer millor les dinàmiques socials d'un món globalitzat però també a conèixer-nos millor a nosaltres mateixos.

La singularitat de l'Educació per la Transformació Social (EPTS) per a l'STEI intersindical i Ensenyants Solidaris és la seva vinculació amb el sud; la nostra proposta de definició de l'EPTS és la d'un procés educatiu constant, que afavoreix la comprensió sobre les interrelacions econòmiques, polítiques, socials i culturals entre nord i sud, promou valors i actituds relacionats amb la solidaritat, la justícia social i cerca vies d'acció per aconseguir un desenvolupament humà i sostenible.

c) Voluntariat

L'inici dels programes de voluntaris es remunta a l'any 1998; aquest any iniciam el projecte de "cooperants" per al professorat de les Illes Balears amb la idea de que, durant el període estival, realitzarien tallers de formació en països d'Amèrica Llatina. Durant els primers anys no teníem una estructura organitzativa adient, no havíem tingut presents les immenses

La Cooperació per al desenvolupament és un procés d'aprenentatge constant

distàncies, ni la xarxa viària per desplaçar-se, ni les diferents circumstàncies amb les autoritats locals per a la realització dels tallers. Però amb el pas dels anys hem anat evolucionant i s'ha anat estructurant; de tal manera que la seva consolidació s'ha convertit en punt de referència per a moltes entitats per la capacitat d'organització dels socis locals amb els quals treballem i la incidència en la població.

Es diu aviat però ja són 387 voluntaris i voluntàries de les illes Balears els que han participat en aquests projectes a diferents països de Llatinoamèrica, tot i que ens hem centrat fonamentalment a Centreamèrica i el Perú, sense oblidar el nostre veí del sud, el Marroc.

Hem de ressaltar que la majoria de professionals que han anat a cooperar han estat de l'àmbit de l'educació, treballadors socials i tècnics sanitaris.

La nostra proposta amb la participació de projectes de voluntariat no és solucionar els problemes educatius dels països als quals anam. La nostra proposta es basa en compartir vivències, aportar coneixements i metodologies i rebre el mateix de les persones que coneixem; tot això suposa donar importància a un intercanvi mutu que ens porta després a compartir-ho amb l'alumnat del nostre territori per sensibilitzar-los en la necessitat de lluitar per eliminar les injustícies del món desigual en què vivim.

d) Projectes de Cooperació per al desenvolupament

La Cooperació per al desenvolupament és un procés d'aprenentatge constant i per tal de realitzar-la és necessari el suport econòmic; durant aquests anys hem comptat amb l'ajuda de diversos organismes i institucions. És així que hem executat projectes finançats pel Govern de les Illes Balears, Fons Pitiús, Fons Menorquí, Fons Mallorquí, diferents ajuntaments de les Illes; també amb entitats privades com Obra Social Caja Madrid, Obra Social La Caixa i Fundació Caixa Colònia; no volem oblidar el suport de moltes escoles de les Illes que han realitzat campanyes per als projectes propis d'hortos escolars a Guatemala.

També cal destacar que l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris varen donar suport des d'un primer moment a la campanya del 0,7%, que consistia en què els Governos destinassin aquest percentatge a Cooperació internacional per ser corresponsables de l'empobriment que el nostre model econòmic genera als països empobrits. Per aquest motiu des de l'any 1999 es destina, com a base, el 2% del pressupost de l'entitat a projectes propis en diferents països.

La Cooperació amb Llatinoamèrica es va iniciar a començament de l'any 1990 amb projectes i programes amb els sindicats STEG a Guatemala, Andes 21 de Junio a El Salvador i Colprosumah a Hondures. A partir d'aquestes col·laboracions, al llarg de 35 anys, hem realitzat 351 projectes de co-

L'eina que es va dissenyar va ser la d'una plataforma Moodle (<http://formacionsolidaria.org/>)

operació per al desenvolupament i 18 projectes d'emergència amb entitats de Guatemala, Hondures, El Salvador, Argentina, Perú i Cuba d'Amèrica Llatina i al Marroc a l'Àfrica.

Enumerar els 23 socis locals dels set països seria molt extens, però volem destacar que són organitzacions sindicals, associacions magisterials, organitzacions indígenes, organitzacions feministes, de drets humans, de recerca pedagògica, moviments ecologistes i, també, universitats.

Cap a on anam? A partir de 2013, a causa de la paràlisi total, amb l'excusa de la crisi econòmica, del sistema d'ajudes a la Cooperació internacional, per part del Govern de l'Estat espanyol així com també del de les Illes Balears, vàrem posar en acció la nostra idea que una altra Cooperació és possible i decidírem engegar el programa solidari sense aportacions externes: "Formació continuada de docents com a eina de desenvolupament i solidaritat a Guatemala, Perú i El Salvador". És una proposta que té com a objectiu fonamental fomentar la formació continuada des d'una perspectiva de solidaritat internacional per cooperar en la lluita per una escola pública, gratuïta, laica i de qualitat per totes i tots.

L'eina que es va dissenyar va ser la d'una plataforma Moodle (<http://formacionsolidaria.org/>), amb un projecte que neix del compromís de persones que imparteixen els cursos de manera gratuïta i els participants hi accedeixen a través de les organitzacions locals de manera també gratuïta. Els cursos van dirigits al professorat i personal d'organitzacions civils que desenvolupen activitats educatives formals i no formals.

Hem passat de la realització d'un curs el primer any amb 45 persones matriculades a un total de 54 cursos impartits amb 2.120 persones l'any 2024; la proposta s'ha anat consolidant i ara que han tornat les convocatòries de projectes els cursos es complementen amb sessions presencials impartides per

docents de cada país, que aporten el context als continguts i metodologies que es dissenyen en els cursos. El projecte també pretén iniciar amb els inscrits el maneig de les TIC.

Hem aconseguit que els cursos estiguin homologats per diferents universitats, la qual cosa permet dotar de crèdits els inscrits per tal de millorar la seva carrera professional; cal destacar el reconeixement i suport de la Universitat San Carlos de Guatemala (USAC) i del Col·legi de Professors del Perú (CPP).

És gràcies a la xarxa de socis locals teixida durant aquests anys de cooperació amb la qual se seleccionen els participants per a potenciar i enfortir l'associacionisme; així al Perú es compta amb l'IPP, IFEJANT, SUTEP, Derrama Magisterial i Col·legi de Professors. A Guatemala són més de 10 organitzacions i sindicats: CONALFA, USAC, COINDI, SEFCA, AEPREQ, STEG Retalhuleu, SAMGUA, AEN, SIMTRANCHI, CUNTOTO, IGE, CIPREVICA, IPEA...

Per finalitzar aquest article volem posar de manifest que, per a nosaltres, cooperar o ser cooperant no és anar a un país per realitzar tallers o conèixer amb les poblacions més desfavorides, sinó que és participar en tots dos costats de la lluita per denunciar i eliminar les desigualtats d'aquest món globalitzat. El nostre context exigeix una educació que doti la ciutadania de les eines per a adaptar-se als canvis i a les necessitats socials; la globalització planteja unes necessitats educatives concretes i, per això, la formació continuada de docents s'ha convertit en un objectiu prioritari.

A la feina de Cooperació totes les parts hi surten guanyant i, d'aquesta manera, el fet de cooperar, el fet de ser solida-

Proposam un model de Cooperació i solidaritat que lluiti per a la transformació social

ri dona la possibilitat d'apropar-se a una comprensió més complexa del món, tot compartint experiències i lluites com l'equitat de gènere, els drets humans, la defensa del territori, la memòria històrica, la interculturalitat, la globalització, la solidaritat, i el dret a l'educació; entre totes les parts incorporam noves relacions per tal que la Cooperació sigui un procés d'anada i tornada.

Finalment, aprofitant l'arribada de 35 anys de Cooperació a l'STEI Intersindical i els 25 anys d'Ensenyants Solidaris, volem donar les gràcies a totes les persones que han format part d'aquest recorregut en la gestió i col·laboració amb aquest model.

Contra les desigualtats proposam un model de Cooperació i solidaritat que lluiti per a la transformació social. ■

Entrevista a Pere Polo

Montserrat Nadal,
coordinador de Pissarra

Parlar de Pere Polo és parlar de sindicalisme, de Cooperació, de solidaritat internacional, d'una persona coneguda d'un cap a l'altre de l'Amèrica Llatina... És un home a qui sempre he admirat pel seu compromís, les relacions i contactes que té amb tantes persones del món de l'esquerra i de l'Amèrica Llatina i les oportunitats que ens ha donat de conèixer altres mons i realitats amb els seminaris internacionals que l'Escola de Formació organitzava.

En Pere no podia faltar a una Pissarra dedicada als 30 anys de Cooperació de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris. Parlar amb ell és guaitar a tot món de contactes, projectes i lluites compartides, amb un enfilall d'històries i records que són un cant a la solidaritat.

Per damunt de tot ha de quedar clar que allò important són les organitzacions, no les persones

Si una persona llegeix els testimonis que surten a la Pissarra veu que en Pere Polo és tot un referent, juntament amb en Joan Rodríguez. Com t'ho has fet per arribar a ser qui ets o has estat? Com es va despertar el teu interès per l'Amèrica Llatina?

El primer que vull dir és que no m'agrada que es digui que som un referent, és un terme amb el qual no em sent còmode. Jo parlaria més aviat, amb les paraules d'avui dia, que amb els anys de vida que vas fent ja dus una mena de "motxilla", plena de coses bones i altres no tan positives.

Per damunt de tot ha de quedar clar que allò important són les organitzacions, no les persones. Tornant a la pregunta que em feies, tot plegat ha estat possible gràcies

a un bon equip de feina i a moltes hores de treball, perquè mai dèiem no a res, ens engrescàvem amb qualsevol projecte, i a més érem un equip de feina, no jo tot sol.

Pel que fa al meu interès per l'Amèrica Llatina, he estat sempre una persona amb moltes inquietuds socials interessada en qüestions molt diverses. El meu primer contacte amb Amèrica va ser a través de FUNCOE i el projecte "Germana Amèrica", perquè aleshores era el responsable de relacions internacionals de la Confederació d'STEs i vaig tenir una primera trobada amb els entorns escolars de la zona a través dels sindicats.

FUNCOE era una fundació, actualment Save the Children, creada amb l'objectiu de desenvolupar en l'alumnat aspectes com la solidaritat i la cooperació: "Conèixer, comprendre, cooperar". Et parl de l'any 1993 i, com em va advertir un amic, som una persona molt sensible i tot allò ben aviat em va "enganxar". Si el mes de juliol tenia un primer contacte amb aquella gent, el mes de febrer següent ja hi tornava a fer-hi projectes.

30 anys de Cooperació donen per a molt, quin balanç fas de tots aquests anys de feina compartida? Què és allò del qual et sents més satisfet?

Ha estat una experiència molt positiva, que m'ha aportat molt. I cal posar en valor el treball tant de l'STEI Intersindical com d'Ensenyants Solidaris, malgrat les dificultats. Hem tingut l'oportunitat de dur a terme molts projectes en el territori, en allò físic, però el més important és compartir els ideals, les il·lusions que ens esperonen a engegar i mantenir vius els projectes de Cooperació mútua.

I quines ombres hi ha hagut en tot aquest temps?

Ha estat molt negatiu veure com el Nord ha volgut implantar el seu sistema de fer feina als països del Sud, en aspectes tan diferents com la manera que tenen allà de comunicar; o si parlem de la transparència, que en aquells llocs s'entén dins uns altres paràmetres. Aquesta obsessió per la transparència, per exemple, ha convertit la Cooperació avui en dia en una tasca bàsicament de caire burocràtic, cosa que ha suposat la desaparició de les ONGD petites que no poden fer front a un esforç tan gros a l'hora de justificar els projectes.

Tampoc ha ajudat que qualche Fons de Cooperació, concretament el de Mallorca, hagi exclòs un sindicat com l'STEI Intersindical de les ajudes per a la Cooperació, un fet que ha dificultat la nostra tasca i la continuïtat en projectes

Tots els projectes compartits han estat d'anada i tornada

Hi ha un altre factor que sempre hem tingut molt present: tots els projectes compartits han estat d'anada i tornada, amb gent que ha anat a Amèrica Llatina a fer de cooperant però que després transferia totes aquestes experiències a les escoles de les Illes i als cursos de l'Escola de Formació. També han estat un element cabdal els seminaris internacionals que hem fet a les Balears per a conèixer de primera mà la realitat dels països del Sud. Sempre hi va haver una retroalimentació constant.

Vull destacar un altre element molt positiu dins tots aquests anys de Cooperació i és la quantitat de docents, mestres i professors, que durant les vacances d'estiu han anat a fer de cooperants als llocs on teníem els projectes. Aquest ha estat sempre un tema molt novedós.

La quantitat de docents, mestres i professors, que durant les vacances d'estiu han anat a fer de cooperants

que ja havíem encetat, amb tota l'experiència acumulada després de tants anys.

Com ha estat possible mantenir relacions i projectes amb pràcticament tota l'Amèrica Llatina, des de El Salvador fins a Argentina? Si un revisa el mapa de les entitats cooperadores en queda meravellat...

La imatge que actualment tenc de l'Amèrica Llatina ha canviat amb el pas del temps. Darrerament he vist la gent més senzilla massa conformista. Record que en el meu primer viatge, l'any 1993, Amèrica Llatina era un polvorí, amb tot de reivindicacions, lluites, socials, guerrilla... La injustícia social campava per tots els racons de les ciutats i del camp. La gent no tenia per a menjar però em cridava l'atenció l'alegria que veia en les cares dels infants. Ara tot això ha canviat.

Pel que fa a la pregunta que em fas, gran part d'aquestes relacions foren possibles perquè aleshores jo era el responsable de les relacions internacionals de la Confederació d'STEs, un fet que em va permetre establir contactes amb moltes persones. Hi ha hagut molta feina de comunicació i de creure en l'internacionalisme i en una tasca compartida.

També s'han donat moltes mostres de solidaritat internacional com per exemple cada vegada que hi havia un desastre natural o un terratrèmol, la nostra reacció era immediata a l'hora de posar en marxa projectes i iniciatives per a ajudar els indrets afectats. He tingut la sort de coincidir amb gent molt implicada i compromesa de l'Amèrica, entre els quals hi havia molts docents, que ens varen dur a conèixer altres organitzacions i persones tan distingides com Rigoberta Menchú.

El més positiu i enriquidor de tot ha estat l'intercanvi de relacions i d'idees així com també l'acompanyament de processos en l'àmbit internacional.

Podríem dir que la tasca sindical t'ha millorat molt com a persona, és així?

I tant! El sindicalisme ha fet possible que conegués altres mons, altres països, noves persones, diferents organitzacions, cosa que m'ha permès eixamplar molt més el meu compromís amb la gent vulnerable, lluitar contra les injustícies i, per descomptat, no callar i sempre denunciar. Record que aquest caminar per Amèrica Llatina m'ha fet conèixer formes d'organització i d'actuació molt diferents a les nostres. També persones, polítics, activistes socials, lluitadors indígenes, intel·lectuals així com també la gent més pobre i senzilla però amb un cor enorme i una vitalitat que ja la voldríem per a nosaltres.

Aquest caminar per
Amèrica Llatina m'ha fet
conèixer formes
d'organització i d'actuació
molt diferents
a les nostres

Vivim un temps complicat amb personatges com Trump, Musk i tants altres. Creus que encara té sentit la utopia i la solidaritat?

Eduardo Galeano, a qui vaig tenir la sort de conèixer, deia que la utopia és com l'horitzó i que com més t'hi acostes, més enfora es fa; però és l'única manera que tenim de seguir avançant. Cal lluitar contra allò que no ens agrada, en un món on cada vegada hi ha més megarics i amb un cost de la vida molt elevat per a la majoria de la gent.

Tenim la utopia aquí, en la nostra realitat més propera, i no hem de tenir por ni peresa de fer front als canvis, allunyats del conformisme. Nosaltres mateixos hem de començar a canviar i aquesta acció farà que els altres també canviïn. En un món marcat per l'autoritarisme, l'extrema dreta i l'increment de l'escalada bèl·lica, la utopia és més necessària que mai.

Has conegut persones com Rigoberta Menchú, Pablo Gentili, Sigfredo Chiroque, Alejandro Kusianovich, Marcos Roitman, Rosalina Tuyuc, Fernando Rodal, Ivonne Passada o Odilia Perén, entre molts altres. Què t'ha aportat cada un d'ells?

Gràcies a les experiències viscudes he tingut la sort de conèixer polítics molt importants, en els diferents països de l'Amèrica Llatina, alguns més que altres. Gent de la talla de Pepe Mujica, a l'Uruguai; Lula da Silva, al Brasil; Evo Morales, a Bolívia; Cristina Fernández, a l'Argentina; Álvaro Colom, a Guatemala; i Hugo Chávez, a Veneçuela. En aquell moment havien fet un cop d'estat i no era president, encara que posteriorment va tornar a ser-ho. I tot un seguit de dirigents opositors.

Record que també he conegut gent dels moviments socials com Rigoberta Menchú, Rosalina Tuyuc, el líder camperol José Bové... I grans intel·lectuals, tant de l'Amèrica Llatina com de l'Estat espanyol. Sé que nomenar gent és difícil perquè sempre queda qualcú fora, però intentaré fer-ho. He tingut la sort de conèixer i compartir amb Atilio Borón, Emil Sader, Hugo Zemelman, Eduardo Galeano, Paulo Freire, Boaventura do Santos, Pablo Gentili, Marcos Roitman, Joan Garcés, Alejandro Kusianovich... És impossible nomenar-los tots, però la gran sort és que vaig aconseguir que gairebé tots participassin en algun seminari organitzat per l'STEI Intersindical.

No vull passar per alt que vaig conèixer i també vaig compartir vida i treball amb grans sindicalistes del món de l'educació com Fernando Rodal, Hugo Yansqui, Juçara Dutra, Ismael Drullet, Niurka González, Marta Maffei... Només n'esment uns quants d'Amèrica Llatina. La meua inquietud per la qualitat de l'educació em va dur a proposar la creació de l'Escola de Formació en Mitjans Didàctics de l'STEI Intersindical i, a través de l'Escola, vaig poder socialitzar tot allò que havia après a Amèrica Llatina i, per tant, puguérem organitzar seminaris amb l'edició posterior d'un llibre amb les ponències corresponents, cursos, congressos, elaboració de material didàctic, etc.

El sindicat ha d'enfortir el seu caràcter sociopolític, en el sentit que ha de dir la seva sobre tots els aspectes que afecten la societat

Durant uns anys fores secretari general de l'STEI Intersindical i ara som a les portes d'un nou Congrés, el XIII. Com creus que ha de ser el sindicalisme del futur?

Pens que hi ha un factor essencial que no podem passar per alt: les noves tecnologies i els darrers avenços tècnics no han de fer que deixem de banda el contacte físic amb l'afiliació; hem de seguir amb les visites presencials als centres de feina i amb reunions i assemblees amb les persones treballadores.

Una altra cosa que consider molt important és que el sindicat ha d'enfortir el seu caràcter sociopolític, en el sentit que ha de dir la seva sobre tots els aspectes que afecten la societat més enllà de les qüestions estrictament laborals: l'STEI Intersindical ha "d'estar per mig" i l'han de veure per tot.

Més enllà de la queixa i la divisió del col·lectiu, l'STEI Intersindical ha de marcar línia ideològica i ha d'oferir propostes de millora i transformació social tant per a l'afiliació com a la gent no afiliada.

Moltes gràcies, Pere, pel teu temps i sobretot per tants anys de lluita i compromís per un món millor. Per a mi has estat i seràs sempre un referent i un model a seguir. ■

Aprenent d'altres realitats, “Solidaritat Internacional”

Joan Rodríguez Recio,
responsable de Cooperació Internacional
de l'STEI Intersindical i coordinador
d'Ensenyants Solidaris

“Al cap i a la fi, som el que fem per canviar el que som. El món a l'inrevés ens ensenya a patir la realitat en lloc de canviar-la” Eduardo Galeano

L'oportunitat que m'ofereix la revista *Pissarra* de col·laborar en el monogràfic dedicat als trenta-cinc anys de trajectòria de l'STEI Intersindical en l'àmbit de la Cooperació internacional, així com als vint-i-cinc anys de la constitució de l'ONGD Ensenyants Solidaris, coincideix amb l'inici de la meua jubilació (per ara activa). Aquestes coincidències m'han dut a fer un exercici de memòria que transcendeix la feina feta. En aquest article es recullen dates i ressenyes d'esdeveniments que han marcat la meua trajectòria, ja que aquestes experiències han estat una part fonamental de la meua vida personal i professional.

Després de llicenciar-me en Ciències Econòmiques a la Universitat de Valladolid, l'any 1983 vaig iniciar la meua activitat professional a Palma, dins l'àmbit de l'educació concertada (Formació Professional). El 1984 em vaig afiliar a l'STEI Intersindical i, poc després, vaig ser elegit representant sindical al centre Sant Josep Obrer.

Els primers passos en cooperació internacional: 1990-2000

Tot i que el congrés constituent de l'STEI Intersindical es va celebrar l'any 1977, va ser a partir del 1990, en col·laboració

En aquest article es
recullen dates i ressenyes
d'esdeveniments que han
marcat la meua
trajectòria

amb FUNCOE (Fundació per a la Cooperació i l'Educació), formada per membres dels STEs (Sindicats de Treballadores i Treballadors de l'Ensenyament), quan es van establir els primers contactes i relacions amb organitzacions socials i sindicals d'Amèrica Llatina. De la mà de Pere Polo, secretari general, i Tomàs Martínez, es començaren a gestionar petits projectes de formació sindical a Guatemala, El Salvador i Hondures.

L'any 1992, el Parc de la Mar de Palma es va omplir de persones acampades que reclamaven el compromís dels partits polítics per destinar el 0,7% del PIB a l'Ajuda Oficial al Desenvolupament. L'STEI Intersindical es va sumar a aquesta reivindicació, i donà suport, l'any 1993, a la creació del Fons Mallorquí de Solidaritat i del Fons Menorquí de Cooperació.

Personalment el meu compromís amb les campanyes de solidaritat internacional em va portar a cursar un postgrau en cooperació internacional. L'any 1996 vaig participar com a persona voluntària observadora a San Andrés Larráinzar, Chiapas (Mèxic), amb motiu dels Acords sobre Drets i Cultura Indígena signats entre el Govern de Mèxic i l'EZLN (Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional).

Aquell mateix any, l'STEI Intersindical va desenvolupar els dos primers projectes de Cooperació internacional amb subvenció oficial del Govern de les Illes Balears (tramitada llavors per la Conselleria de Presidència): el primer, "Capacitació de docents a Guatemala", en col·laboració amb l'STEG (*Sindicat de Treballadores i Treballadors de l'Educació de Guatemala*); i el segon, "Instal·lació de dos centres de salut comunitaris" a El Salvador, juntament amb FUNSALPRODESE (*Fundació Salvadorenca per la Promoció Social i el Desenvolupament Econòmic*). Aquests dos projectes van sumar un total de 3.650.000 pessetes.

Una de les senyes d'identitat del nostre compromís ha estat el suport al dret a l'educació pública

L'any 1997, l'STEI Intersindical va dur a terme el seu primer projecte a Hondures amb el COLPROSUMAH (*Col·legio Profesional Superació Magisterial Hondureny*), que consistí en la compra d'equips informàtics, un fet que en aquell moment representava una gran novetat. També es va realitzar el primer projecte a Guatemala amb CONAVIGUA (*Coordinadora Nacional de Viudes de Guatemala*), una organització que ha marcat profundament el nostre apre-

nentatge i compromís amb la solidaritat internacional, especialment amb les víctimes del conflicte armat a Guatemala, prolongat durant trenta-cinc anys.

L'àrea de Cooperació internacional es va establir a l'EFMD (Escola de Formació i Mitjans Didàctics),

Aquell mateix any, 1997, es va impulsar el primer projecte de sensibilització, actualment conegut com a *EPTS (Educació per a la Transformació Social)*: “Campanya de sensibilització escolar per a la solidaritat i la cooperació”. Aquest projecte consistí en l'edició de materials educatius per als centres escolars de les Illes.

El 1998, arran dels estralls causats per l'huracà Mitch a Guatemala i Hondures, l'STEI Intersindical va emprendre una campanya de solidaritat i va posar en marxa el seu primer projecte de postemergència.

Coincidint amb el primer *Pacte de Progrés* del Govern de les Illes Balears (1999-2003), es va crear la *Direcció General de Cooperació (DGC)*, la primera directora general de la qual va ser Assumpta Gorries, afiliada i membre del *Consell Plenari* per Menorca de l'STEI Intersindical.

Des de la creació de la *DGC*, es va estructurar a les Illes Balears un model de cooperació per al desenvolupament alineat amb la normativa de l'*AECI (Agència Espanyola de Cooperació Internacional)*. A més, varen començar les primeres convocatòries de subvencions per a la realització de projectes de cooperació internacional, projectes de cooperants i activitats de sensibilització a les Illes Balears.

La nova normativa exigia la formulació i justificació de projectes amb criteris més tècnics i definia les entitats que podien participar-hi. Tot anticipant-se a possibles reticències envers la participació dels sindicats per part de diferents estaments, l'STEI Intersindical va impulsar dues accions clau: d'una banda, va

modificar els seus Estatuts per incloure entre els seus fins a la Cooperació internacional; d'altra banda, va donar suport, el maig de 1999, a la constitució de l'Associació No Governamental per al Desenvolupament, Ensenyants Solidaris (ONGD ES), integrada totalment per persones afiliades al sindicat.

El setembre de 1999 vàrem participar en la creació del *Fons Pitiús de Cooperació*. A proposta de l'STEI Intersindical, i amb l'objectiu de consolidar l'àrea de solidaritat i Cooperació internacional, aquell mateix any vaig començar una permanència sindical a mitja jornada.

Una de les senyes d'identitat del nostre compromís ha estat el suport al dret a l'educació pública, mitjançant processos de formació per a docents a Amèrica Llatina i la difusió de les realitats dels països empobrits en la comunitat educativa de les nostres Illes.

Durant la dècada de 1990, diverses persones voluntàries de l'STEI Intersindical varen viatjar a Guatemala, Hondures, Nicaragua i El Salvador per impartir tallers de capacitació

en metodologies educatives. L'any 2000, quinze docents de les Illes Balears varen participar en el primer projecte de cooperants, subvencionat pel Govern de les Illes Balears.

El desenvolupament de l'àrea de solidaritat i Cooperació internacional: 2000-2009

Durant aquesta etapa es va consolidar i estructurar el model propi de solidaritat i cooperació internacional de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris. L'àrea de Cooperació internacional es va establir a l'EFMD (Escola de Formació i Mitjans Didàctics), ubicada al carrer Marià Canals de Palma.

En aquests anys es varen executar projectes subvencionats pel Govern de les Illes Balears, el *Fons Mallorquí*, el *Fons Menorquí*, el *Fons Pitiús*, la Universitat de les Illes Balears (UIB) i diversos ajuntaments, entre els quals Palma, Artà, Andratx, Santa Maria del Camí, Calvià, Santanyí, Sant Llorenç des Cardassar, Sant Josep de sa Talaia i Eivissa.

Paral·lelament, Ensenyants Solidaris va gestionar projectes finançats per entitats privades com l'Obra Social de Caja Madrid, l'Obra Social "La Caixa" i la Fundació Guillem Cifre de Caixa Colònia. A més, amb els recursos obtinguts en activitats dutes a terme en més de cinquanta centres educatius de les Illes Balears, es van posar en marxa els projectes d'Horts Escolars en comunitats desarrelades de Guatemala.

Una altra línia d'acció destacada dins l'àmbit de l'*Educació per a la Transformació Social (EPTS)* varen ser els seminaris internacionals celebrats a les Illes Balears, amb la participació de diverses personalitats llatinoamericanes de diferents àmbits. Aquests espais varen permetre analitzar les conseqüències de la crisi econòmica i les seqüeles de la

L'any 2000, participàrem activament en la creació de la Coordinadora d'ONGD de les Illes Balears (CONGDIB), i n'assumírem la vicepresidència

globalització capitalista. Entre aquests seminaris, cal destacar la primera visita, l'any 2000, de l'activista guatemalenca Rosalyna Tuyuc.

Al llarg d'aquests anys, hem comptat amb nombroses veus destacades dels països on hem treballat. Entre les lidereses indígenes de Guatemala es troben María Canil i Felician Macario; entre les persones defensores i activistes pels drets humans, Julio Arango, Julio Roca, Sandra Sánchez i Leónica Pocop. En l'àmbit sindical guatemalenc, hem col·laborat amb Otto Quintana, Carlos Fuentes, Joviel Acevedo i Armando Maldonado. També volem destacar Mauricio López, d'Hondures. A més, han participat personalitats com Alejandro Cussiánovich, Sigfredo Chiroque, Isabel Rivera i Elvira Figueroa, del Perú; i Ahmed Aherman i Tazí Labezour, del Marroc. En total, més de 90 persones ens han acompanyat per promoure un pensament crític i antiimperialista.

L'any **2000**, participàrem activament en la creació de la Coordinadora d'ONGD de les Illes Balears (CONGDIB), i n'assumírem la vicepresidència durant diversos anys.

Una passa important en el nostre recorregut va ser la creació, l'any **2001**, d'ADEHGUA (*Associació pels Drets Humans a Guatemala*), a Mazatenango (departament de Suchitepéquez, Guatemala). L'objectiu era que ADEHGUA gestionàs tota la nostra cooperació al país. L'any **2002** es va construir la seva seu i una Escola de Formació en Drets Humans. A més, es varen dur a terme més de vint projectes en comunitats sorgides després dels Acords de Pau de 1996, i l'associació es convertí en un referent per a la nostra feina amb persones voluntàries i cooperants.

L'any **2003**, *Ensenyants Solidaris* i ADEHGUA varen implementar el primer de quatre projectes de microcrèdits destinats a dones de les comunitats de Suchitepéquez (Guatemala). Vàrem apostar amb força per aquesta eina d'apoderament; però, a mesura que ADEHGUA començà a utilitzar els microcrèdits com a font de finançament, es va perdre l'enfocament d'economia alternativa, i acabà convertint-se en un negoci. Després de deu anys de trajectòria, la iniciativa amb ADEHGUA quedà frustrada.

L'any **2004** es va posar en marxa el primer de més de quinze projectes elaborats en col·laboració amb l'associació ATED (*Associació Talassemítane d'Educació i Desenvolupament*) a Chefchaouen (Marroc). Per donar suport a aquesta feina, participàrem en la creació del *Grup Rif*, que reuní entitats de les Illes Balears centrades en la cooperació amb el Marroc.

Al mateix temps, es varen dur a terme projectes de post-emergència a Guatemala (huracà Stan el 2005 i tempesta Àgatha el 2010), i al Perú (terratrèmols d'Ica el 2007 i Piura el 2010). També es va donar suport a iniciatives davant desastres naturals al Marroc, Honduras i Cuba.

L'any **2005** es redactà la primera *Llei de Cooperació de les Illes Balears*, amb una participació activa de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris.

A mesura que el volum de feina augmentava, l'any **2007** vaig passar a tenir una permanència sindical de jornada completa. També va ser necessari reforçar l'àrea de Cooperació amb la incorporació de més permanents sindicals. Tot

Entre les organitzacions locals amb què col·laboràrem en aquesta etapa, mereix una menció especial la *Coordinadora Nacional de Viudes de Guatemala* (CONAVIGUA)

i que al llarg dels anys hem comptat amb el suport de moltes persones, vull destacar la feina i el compromís de Mar Soleto i Alfred González; així com la dedicació (que continua) de Joana Tur des d'Eivissa i Xequi Cardona des de Menorca, a més de nombroses persones voluntàries que participaren en diverses activitats.

Entre les organitzacions locals amb què col·laborarem en aquesta etapa, mereix una menció especial la *Coordinadora Nacional de Viudes de Guatemala (CONAVIGUA)*. Més enllà dels trenta projectes executats conjuntament, aquesta organització ha influït de manera decisiva en el nostre model de solidaritat internacional. *CONAVIGUA* ens brindà l'oportunitat d'entendre la cosmovisió maia, el paper fonamental de les dones indígenes en la defensa dels seus territoris i la recerca incansable de les persones desaparegudes durant els Governos autoritaris que assolaren Guatemala durant quatre dècades. La nostra amistat amb elles es manté més enllà de l'execució de projectes.

Durant aquesta dècada, el treball de voluntariat en projectes de cooperants es va consolidar com un dels pilars fonamentals de la nostra tasca, especialment a Guatemala i al Perú.

- Impacte en xifres: 187 docents de les Illes Balears varen participar en 748 tallers presencials organitzats en col·laboració amb més de 14 socis locals. Aquestes iniciatives beneficiaren directament unes 22.400 persones.
- Reconeixement institucional: Les capacitacions ofertes es varen convertir en un referent de formació docent, amb l'homologació per part de la *Universidad de San Carlos de Guatemala (USAC)* i el *Colegio de Profesores del Perú (CPP)*.
- Formació i sensibilització: Tots els cooperants varen rebre formació prèvia en Cooperació internacional i, en tornar, varen contribuir amb activitats de sensibilització en els seus centres educatius de les Illes Balears.

Moltes persones voluntàries i cooperants ens han acompanyat al llarg dels anys, però vull mencionar especialment aquelles que mantenen la seva col·laboració i que, personalment, m'han marcat profundament: Joana, Alfred, Núria, Joan Maria, Mar, Guillem, Biel, Eva, Magdalena i Neus. Gràcies a elles i ells, i a més de 360 persones voluntàries, el model de cooperació de l'*ISTEI Intersindical i Ensenyants Solidaris* ha pogut mantenir-se.

També destaca la intensa producció d'unitats didàctiques, llibres, revistes, cartells, punts de llibre, exposicions fotogràfiques, cicles de con-

Tant l'*ISTEI Intersindical*
com *Ensenyants Solidaris*
varen aconseguir
mantenir-se gràcies a la
feina voluntària dels seus
integrants

Amb la represa de les convocatòries l'any 2015, es varen reiniciar les col·laboracions amb organitzacions amb què ja havíem treballat

ferències, cursos de formació per a voluntariat i seminaris internacionals. Tot això amb l'objectiu de promoure una consciència crítica a la societat balear, amb una especial incidència en les causes de la desigualtat i els efectes del model neoliberal dominant en l'àmbit educatiu.

La consolidació del model durant la crisi econòmica (2010-2019)

La crisi financera iniciada als Estats Units l'any 2007, considerada la més greu des de la Gran Depressió de 1929, va tenir el seu origen en l'excés de risc assumit per les insti-

tucions financeres a l'hora de concedir crèdits hipotecaris a persones amb baixos ingressos, fet que va provocar l'esclat de la bombolla immobiliària. Un dels efectes més notoris d'aquesta crisi va ser l'increment de la desigualtat social. A Espanya, la crisi es va prolongar fins al 2014, amb un fort impacte sobre la societat. Durant aquests anys, els fons públics destinats a la Cooperació internacional es varen retallar dràsticament, i el Govern de les Illes Balears va suspendre les convocatòries entre el 2012 i el 2014, amb el desmantellament de bona part del teixit social compromès amb la solidaritat. Tant l'STEI Intersindical com Ensenyants Solidaris varen aconseguir mantenir-se gràcies a la feina voluntària dels seus integrants, ja que no comptaven amb personal contractat.

L'any **2011**, ambdues entitats varen decidir contractar a Guatemala una tècnica de projectes, la companya maia kakchiquel Odilia Perén; la seva experiència professional i el seu compromís polític varen ser essencials per a sostenir el treball al país.

Amb la represa de les convocatòries l'any **2015**, es varen reiniciar les col·laboracions amb organitzacions amb què ja havíem treballat, tot i que algunes no varen aconseguir sobreviure a la crisi de la Cooperació. Entre les aliances més destacades es troben les realitzades amb *Educando Guatemala*, *COINDI* (*Cooperació Indígena per al Desenvolupament*) i *AEPREQ* (*Associació d'Educadors Populars Reassentats del Quiché*). A Perú, continuem col·laborant amb l'IPP (Institut de Pedagogia Popular) al Perú i, al Marroc, mantenim la nostra relació amb l'associació ATED (*Associació Talasemtàne d'Educació i Desenvolupament*).

Un dels projectes més influents a Guatemala a partir del **2015** va ser l'acord assolit amb la delegació de l'Editorial Santillana al país, que ens va donar llibres per distribuir a comunitats rurals i biblioteques escolars. Aquesta donació va permetre fer arribar materials de qualitat a escoles sense accés a recursos educatius, amb un valor estimat de diversos milions d'euros; un fet que representa un gran suport per a l'educació pública en comunitats desarrelades de Guatemala.

Durant aquesta dècada, els projectes de cooperants varen continuar sent un pilar fonamental de la nostra feina.

- **Impacte en xifres:** 132 docents de les Illes Balears varen participar en 528 tallers presencials organitzats en col·laboració amb 12 organitzacions locals, amb l'assistència de 16.000 docents.
- **Reconeixement institucional:** Les capacitacions ofertes varen obtenir l'homologació per part de la *Universitat de San Carlos de Guatemala (USAC)*, la *Universitat de Piura* i el *Col·legi de Professors del Perú (CPP)*, amb la consolidació com un referent en la formació docent.
- **Formació i sensibilització:** Totes les persones cooperants varen rebre formació prèvia en Cooperació internacional i, en tornar, varen contribuir amb activitats de sensibilització en centres educatius de les Illes Balears.

Un altre dels avanços més significatius durant aquesta dècada va ser la transició cap a la formació semipresencial i en línia

Un altre dels avanços més significatius en la trajectòria d'ambdues entitats durant aquesta dècada va ser la transició cap a la formació semipresencial i en línia. Aprofitant l'expansió de l'accés a internet i l'experiència prèvia de l'STEI Intersindical en la formació del professorat balear, l'any 2015 es va dissenyar la *Plataforma Solidària de Formació* (basada en Moodle), amb la participació de docents de les Illes Balears.

Un altre dels avanços més significatius durant aquesta dècada va ser la transició cap a la formació semipresencial i en línia

A partir de les pràctiques apreses a través dels projectes de cooperants, aquestes mateixes persones voluntàries varen assumir el rol de tutors virtuals, amb el disseny de cursos en línia adaptats als sistemes educatius de Guatemala i el Perú. Aquestes innovacions pedagògiques varen obtenir l'homologació de la *Universitat de San Carlos de Guatemala (USAC)*, la *Universitat de Piura* i el *Col·legi de Professors del Perú (CPP)*, i es consolidà així el seu impacte a la regió.

Entre **2015 i 2020** es varen dur a terme 292 cursos semipresencials dirigits a 21.900 docents de Guatemala, Perú, El Salvador i Hondures, amb un 40% d'acreditacions.

La *Plataforma Solidària de Formació* (<https://formacionsolidaria.org/>) s'ha convertit en un dels projectes centrals de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris. Aquesta iniciativa ha estat reconeguda per la *Internacional de l'Educació (IE)*, la *Confederació d'Educadors d'Amèrica Llatina (CEA)* i el *Consell Latinoamericà de Ciències Socials (CLACSO)*, i destaca tant pel seu impacte als països participants com pel seu caràcter plenament solidari, ja que es manté sense suports externs gràcies a la feina voluntària de docents de les Illes Balears.

L'any **2017**, la Plataforma va incorporar joves de les comunitats desarrelades de Guatemala amb les quals treballam, amb el desenvolupament de monogràfics sobre temes clau com la igualtat de gènere, l'assetjament escolar i la defensa del territori, entre d'altres.

La redimensió del nostre model al nou context (2020-2025)

Amb la formació del segon *Pacte de Progrés* a les Illes Balears (2019-2023), al contrari del que es podria esperar, els avenços en cooperació varen retrocedir. El Govern de les Illes Balears (*GOIB*) no va recuperar els fons perduts durant la crisi econòmica i, entre altres mesures, es va excloure els sindicats de les convocatòries públiques de Cooperació. Aquesta decisió va marcar un canvi substancial en les nostres possibilitats d'actuació, cosa que ens va obligar a centrar la presentació de projectes en nom d'Ensenyants Solidaris. Malgrat això, els Fons de Cooperació varen mantenir les seves convocatòries i, com a STEI Intersindical, vàrem continuar col·laborant específicament amb el *Fons Pitiús* i el *Fons Menorquí*.

L'any 2023, la nova Llei de Cooperació va tornar a reconèixer els sindicats com a agents de Cooperació, després d'un llarg període de lluita

Durant aquest període, vàrem continuar treballant a Guatemala amb l'AEPREQ (*Associació d'Educadors Populars Reassentats del Quiché*), centrats en la defensa del territori, la formació de dones i joves, la capacitat d'autoritats indígenes i la sobirania alimentària mitjançant la implementació d'hivernacles i horts familiars.

L'any 2023, la nova *Llei de Cooperació* va tornar a reconèixer els sindicats com a agents de Cooperació, després d'un llarg període de lluita. Actualment, estam a l'espera del seu desenvolupament normatiu per avaluar-ne l'impacte real en la nostra feina.

Els darrers anys han estat marcats per circumstàncies adverses: la pandèmia de la COVID-19, el bloqueig imposat pel *Fons Mallorquí* des de 2020 a causa de les nostres crítiques al seu model de gestió, la limitació de presentar un únic projecte a les convocatòries del Govern de les Illes Balears, l'eliminació durant quatre anys de les convocatòries

per a projectes de cooperants i la nostra decisió de no participar en les línies de subvenció d'Educació per a la *Transformació Social* per discrepàncies amb la seva gestió. El nostre posicionament crític envers el sistema de Cooperació dominant ens ha obligat a redimensionar-nos.

Malgrat tot, cal destacar l'augment de projectes finançats amb recursos propis, gràcies al fet que l'STEI Intersindical destina el 2% del seu pressupost a la cooperació internacional, juntament amb el suport de la *Confederació de STEs*. Aquest esforç ens ha permès:

- Mantenir el suport a persones defensores del territori com Bernardo Caal.
- Impulsar campanyes contra l'assetjament escolar i a favor de la igualtat de gènere a Guatemala.
- Continuar dotant de material i farmacioles escolars les comunitats, gràcies a donacions de diverses entitats guatemalenques.

La *Plataforma Solidària de Formació* continua sent un dels pilars fonamentals de les nostres intervencions, especialment a Guatemala i al Perú. A més, hem pogut dur a terme projectes dirigits a joves del Marroc amb el suport de l'Ajuntament d'Artà.

REFLEXIONS

En l'actualitat, la Cooperació internacional s'ha transformat en una lluita competitiva i despietada entre organitzacions que cerquen fons per a mantenir o ampliar les seves estructures. Sovint, aquestes prioritzen la seva pròpia supervivència per damunt d'una crítica real al model capitalista,

La Cooperació internacional s'ha transformat en una lluita competitiva i despietada entre organitzacions que cerquen fons per a mantenir les seves estructures

que continua excloent gran part de la població mundial dels seus drets fonamentals.

Els requisits de les convocatòries de subvencions per a la Cooperació internacional han tornat cada vegada més burocràtics, amb referències constants a grans objectius globals (ODS, ODM...). Mentrestant, els recursos destinats a les comunitats empobrides disminueixen, i aquestes veuen com se'ls desposseeix de la seva identitat i dels seus territoris; i queden reduïdes a simples consumidores en un planeta cada vegada més globalitzat.

L'aparició de grans organitzacions internacionals de Cooperació ha desplaçat progressivament les entitats més petites i arrelades localment. Aquest canvi ha transformat el compromís social del voluntariat en una recerca de socis que aportin donacions, però sense participar activament en la gestió dels projectes. Davant aquesta tendència, l'STEI Intersindical i En-

senyants Solidaris no poden, ni volen, competir amb grans consultores de projectes que manquen d'una visió política orientada a la transformació del capitalisme.

Encara que seria extens detallar la política balear de Cooperació i, en particular, la gestió dels Fons de Cooperació, és evident l'exclusió progressiva de les organitzacions locals dels òrgans de decisió. Paradoxalment, aquestes mateixes entitats varen ser les responsables de la creació dels Fons i de teixir, a cada illa, una xarxa social compromesa amb la lluita contra la desigualtat.

Al llarg d'aquests anys, el nostre model s'ha basat en un compromís sociopolític sòlid, sustentat per persones permanents sindicals dedicades a aquest àmbit, i s'ha evitat la contractació de personal remunerat o expatriat amb càrrec als projectes. Gràcies a aquesta filosofia, el 100% de les ajudes rebudes s'han destinat íntegrament a les activitats específiques de cada projecte.

Tanmateix, hem de reconèixer que la participació i el compromís de l'afiliació i de la ciutadania en general han disminuït amb el temps. La solidaritat internacional ha quedat relegada dins l'agenda sindical, cada vegada més centrada en qüestions sectorials.

La desaparició progressiva —fins a la seva supressió actual— de les persones permanents sindicals dedicades a la gestió de projectes, sumada a la creixent complexitat dels criteris tècnics exigits per gestionar les convocatòries, ha dificultat la renovació d'aquells i aquelles que hem assumit aquesta tasca. A més, el nostre model planteja reptes significatius de conciliació entre la vida laboral i familiar, ja que sovint és necessari utilitzar períodes de vacances o treballar fins a altes hores de la nit (a causa de les diferències horàries) per atendre la feina amb Amèrica Llatina.

La solidaritat internacional ha quedat relegada dins l'agenda sindical, cada vegada més centrada en qüestions sectorials

Sense la implicació de persones com Pere Polo, Tomàs Martínez i Paquita Rigo, el model dissenyat no hauria pogut perdurar

Malgrat les adversitats, el compromís amb la solidaritat internacional ha comptat sempre amb el suport dels òrgans de govern de l'STEI Intersindical, les successives secretaries generals (Neus Santaner, Biel Caldentey i Miquel Gelabert), les Comissions Executives, els Consells Plenaris i les persones representants de Menorca i Eivissa. De la mateixa manera, aquells que han dirigit l'Escola de Formació i Mitjans Didàctics (EFMD), especialment Tolo Cantarellas i Xisco Garcies, han ofert la seva col·laboració constant en el dia a dia.

El grup fundador d'Ensenyants Solidaris també ha mantingut el seu compromís inqüestionable, amb la supervisió dels processos. Sense la implicació de persones com Pere Polo, Tomàs Martínez i Paquita Rigo, el model dissenyat no hauria pogut perdurar.

És evident que, malgrat dècades de cooperació i solidaritat internacional, les desigualtats continuen augmentant. Les persones riques són cada vegada més riques, i les empo-

brides, cada vegada més pobres. Aquest empobriment està vinculat a retallades constants en els serveis públics, la concentració de la riquesa i un model de Cooperació internacional que poques vegades qüestiona un sistema econòmic que genera pobresa, degrada el territori, promou l'auge dels autoritarismes i perpetua un imperialisme bel·licista.

Davant aquest panorama, és imprescindible forjar aliances amb moviments socials i altres actors compromesos amb la Cooperació per donar suport, en els sectors on tenim presència, als processos de defensa dels drets socials, polítics i econòmics de la ciutadania global. El camí per recórrer és llarg, però l'experiència acumulada i el compromís col·lectiu ens proporcionen les eines necessàries per continuar treballant per una societat més justa i igualitària.

PD: AGRAÏMENTS

Després de vint-i-cinc anys treballant en l'àmbit de la cooperació internacional, aquesta tasca ja no és només una feina: forma part de la meua identitat. Però aquest camí no l'he recorregut tot sol; moltes persones han estat les autèntiques protagonistes d'aquesta història:

- **A Pere Polo**, per la seva confiança inqüestionable al llarg de dècades. Sense el seu carisma i lideratge, tot aquest procés no hauria estat possible.
- **A la meua amiga i companya de feina Odilia Perén**, delegada de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris a Guatemala, per ensenyar-me el valor d'acompanyar i aprendre de les lluites dels pobles empobrits.
- **A la meua companya Konxi i als meus fills, Neus i Xavier**, que han suportat pacientment la meua obsessió per transformar la realitat i sempre han estat el meu suport incondicional.

Gràcies a totes les persones que, amb la seva dedicació, confiança i solidaritat, han contribuït a construir aquest camí ple d'aprenentatges, compromís i resiliència. ■

Es imprescindible forjar aliances amb moviments socials i altres actors compromesos amb la Cooperació per donar suport

Passen els anys... i no decreix l'estima. Fent un poc de memòria

Joana Tur Planells,
responsable a Pitiüses d'Ensenyants Solidaris /
Comissió de Solidaritat de l'STEI Intersindical

No és gens fàcil recollir en uns fulls tot el que ha suposat en la meua vida la meua experiència com a cooperant al llarg de gairebé 30 anys

No és gens fàcil recollir en uns fulls tot el que ha suposat en la meua vida i en la meua manera de relacionar-me i d'entendre el món la meua experiència com a cooperant al llarg de gairebé 30 anys, ja sigui sobre el terreny, o des de la meua pròpia illa, Eivissa. Tampoc no sé si trobaré les paraules adients, o si m'extraviaré massa en records i fallarà algun altre aspecte.

Aquesta relació amb la cooperació va venir de la ma de l'STEI Intersindical, que el curs 1994-1995 va organitzar un curs de solidaritat amb la infància llatinoamericana, promociat per UNICEF i FUNCOE. D'allí va sorgir la idea, recolzada per l'aleshores secretari general de l'STEI Intersindical, Pere Polo, de posar en pràctica damunt el terreny aquesta solidaritat. I dit i fet. Amb la meua amiga i companya Teresa Navarro ens embarcàrem cap a Guate-

mala, on vàrem conèixer en Joan Rodríguez Recio, que també s'havia compromès amb la tasca, i na Magdalena Merino. Tots ells són ara grans amics meus.

En aquells moments, no hi havia cap tipus d'ajut per anar cap allà, ni per l'allotjament, ni pels transports dins el propi país, ni pels cursos que anàvem a oferir. Vàrem fer una gran campanya a Eivissa per poder recollir alguns sous per poder comprar allà els recursos que trobàssim necessaris. Això no ens va fer enrere i els nostres pocs estalvis quedaren ben invertits. Més endavant, ja se signaren convenis i projectes amb el Govern de les Illes Balears i es varen aconseguir subvencions, i també l'STEI Intersindical va fer la tasca de preparar les persones que volien anar de cooperants i ho va coordinar amb les contraparts locals.

Arribàrem a un país en guerra, sumit en una tristor i una por que esgarriava. Allí, amb l'STEG, el sindicat de mes-

Arribàrem a un país en guerra, sumit en una tristor i una por que esgarriava

tres de Guatemala, començarem la nostra tasca, que consistia en donar tallers a mestres per ajudar-los una mica en pràctiques docents a les quals ells no tenien abast. Érem ben il·luses, la veritat, amb les nostres motxilles carregades de materials que aviat descobrirem que allí no tenien cap sentit... Hi penso, i em tornen a la memòria el toc de queda i les reunions i tallers clandestins, la llum que se n'anava, el fred, els ulls plens de colors, l'esgotament d'anar d'un cap a l'altre del país, les rialles dels infants sense llibres, sense pares i sense esperança, la il·lusió de trobar un telèfon per dir a casa que estàvem bé, l'olor de les truites de blat de les índies al matí, els silencis dels indígenes, els vidres tintats dels cotxes de luxe, el dolor discret de les vídues i els orfes, la barreja de sigles que impedié entendre les consignes, els noms propis impossibles de recordar, la pluja cada tarda... i molts desitjos de contribuir a canviar tot allò que feia mal a les persones.

Havia pensat en revisar els diaris que al llarg dels anys he escrit, però prefereixo fiar-me de la meua memòria. Em venen al cap noms de lloc i de persones: Las Chapernas, Esquintla, Totonicapán, Copán, Antigua, Chichicastenango, Santa Cruz del Quiché, Huehuetenango, Mazatenango, Malacatán, El Tigre, Los Encuentros, El Tesoro, El Carmen, San Pedro de la Laguna, San Benito, San Francisco el Alto... Migdalia, Corazón, Tonita, Otto, Chafto, Joviel, Lucía, Carlos, Doña Berta, Julio, Gise, Mili, Bernardo, Odilia.

Els noms i llinatges dels indígenes em cridaven molt l'atenció. Sempre un nom molt lligat a la tradició catòlica, i uns llinatges provinents de les seues llengües mare. Ben al contrari que els ladins, amb noms gairebé americans i llinatges espanyols. Uns i altres acudien als nostres tallers, però amb actituds totalment diferents. La submissió dels maies, especialment de les dones, em feia mal, no arribava a comprendre el motiu. Amb els anys, i després de molt compartir vivències amb elles, he pogut veure el mal que han fet tants

anys de submissió, de discriminació, d'extermini. Una mestra de Totonicapán ens havia dit "*afortunadamente Dios dotó a nuestro país de variedad climática*". Arribava a pensar que allò era l'únic que tenien: una natura generosa i encisadora, però que no permetia a les persones viure amb pau i dignitat.

Després del primer viatge, la tornada a Eivissa no va ser fàcil. Estàvem colpides pel que havíem vist i viscut, i vàrem entrar en una voràgine d'activitats per fer veure al món, al nostre petit món, la injustícia que es vivia en aquell país. Teníem clar que la Cooperació no podia consistir en unes vacances de treballar amb ells, i després ja fareu. Començàvem a ser conscients de que la sensibilització dins el mal anomenat primer món era l'única manera d'acabar amb les desigualtats. Allò que es coneix es respecta. I ningú coneixia la realitat de Guatemala, ni les causes per les quals era un país tan pobre, amb tantes desigualtats, amb tanta violència... Per aquest motiu vàrem començar a organitzar exposicions fotogràfiques, xerrades amb escoles i grups de

Després del primer viatge,
la tornada a Eivissa no va
ser fàcil. Estàvem colpides
pel que havíem vist i viscut

vesins, activitats als nostres centres, etc. Poc a poc, el propi STEI Intersindical va començar amb els cursos per a futurs cooperants, i en vaig ser ponent tots els anys que es varen fer, i als quals han arribat a assistir al voltant de 150 docents d'Eivissa i Formentera, molts dels quals viatjaren també a Guatemala per a participar en els tallers de formació per mestres.

Amb els anys, la cooperació de l'STEI Intersindical va anar ampliant el camp de treball. Ja no sols es formaven mestres, sinó que es procurava que en les comunitats on treballàvem es tingués en compte també tot el que té a veure amb els drets de les dones, la salut, l'habitatge bàsic, el dret a la terra... Això va ser, sobre tot, després dels acords de pau a Guatemala, quan començaren a retornar els exiliats a Mèxic i també els desplaçats interiors. Treballàvem amb comunitats de "población en resistència" (CPR) amb qui anaven formant els mestres populars retornats. I, en el meu cas, anava creixent la idea de que feia falta actuació política per tornar-li a aquella gent tot el que els anys de dominació d'una classe que es creu superior, que és corrupta, que sols mira pel seus interessos, que no li importa res el que passi amb la gent del seu voltant. Vaig estar molt contenta quan, com STEI Intersindical, ens anàvem implicant amb moviments político-socials de Guatemala que intentaven revertir aquesta situació.

Aquest és un dels aspectes que més m'han convençut en la nostra Cooperació. El fet que en Joan Rodríguez, que va passar a ser el coordinador de la cooperació de l'STEI Intersindical, tingués clar que no es tracta tan sols d'ajudar materialment, sinó que és necessària una implicació política. I en aquest sentit, he de dir que molts dels companys amb qui he compartit experiències, compartíem aquesta visió, especialment en Guillem Barceló. El caire sociopolític i l'enfocament de gènere han estat dos dels aspectes fona-

mentals perquè el meu compromís amb la cooperació de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris no hagi decaïgut en aquests trenta anys. Estic molt agraïda a l'STEI Intersindical per haver-me permès ser la cara visible i la responsable de Cooperació de la nostra organització a les Pitiüses.

A partir de l'any 2000, que es va fundar el Fons Pitiús de Cooperació, cada vegada que viatjava a Guatemala anava a visitar els projectes que teníem amb aquesta institució i amb altres de les Illes Balears. Convivia amb els membres de la comunitat, treballant a l'escola i amb els mestres al matí i amb projectes de dones i de drets humans a les tardes. En aquelles comunitats recent fundades estava tot per fer: els punts de salut, les escoles, el "techo mínimo", les piques d'aigua, els forns de pa... Impossible enumerar-los tots. També, a partir d'aquells anys, es va estrènyer la col·laboració amb ADHEGUA, l'associació de drets humans de Guatemala que l'STEI Intersindical havia ajudat a fundar a Mazatenango, i a través de la qual es coordinaven molts dels projectes.

La seu d'ADEGUA va ser la nostra llar en les anades i tornades d'un i altre projecte, com també ho va ser la de CONAVIGUA, l'organització de vídues de guerra de Guatemala (gairebé totes maies), amb qui també compartíem molts de projectes. I abans, a la capital, ho era la seu de l'STEG. Llocs molt bàsics, que l'STEI Intersindical havia ajudat a endreçar com a hostatges, però on podíem recuperar forces, dormir en una llitera i compartir punts de vista i experiències tant amb altres cooperants com amb els membres de les organitzacions que ens acollien.

Em sentia com a casa entre aquella gent estimada, especialment a la Comunitat de El Carmen, on la família de la senyora Berta, que ni parlava castellà, em va acollir com a una

més de ca seua (una humil cabanya de canyes) i als quals no he deixat de visitar mai en els meus viatges Guatemala.

Quant més coneixes un lloc i unes persones, més clar vas veient d'on venen els problemes que els envolten. Viure entre els indígenes, especialment entre les dones, em feia conscient de la discriminació que han patit al llarg de segles, fins arribar al genocidi que varen suposar els 36 anys de guerra civil. Els havien pres les terres, la llengua, el seu aliment i manera de viure, els negaven els drets més bàsics, els arraconaven allà on anessin, els havien aniquilat, i molts d'ells tan sols pensaven en fugir cap als Estats Units, ja que no veien un futur en la seua terra. Per sort, altres s'han mantingut fermes i lluitant pels seus drets, pels del seu poble i la seua cultura, per la seua terra i els seus conreus, per la seua dignitat. És un orgull haver conegut persones així a totes les comunitats. Tenc molt per aprendre d'elles.

I poc a poc, quan anava tornant un any rere l'altre, m'agradava veure que algunes de les dones que havien participat

en els nostres projectes de micro-crèdits havien pogut tirar endavant el seu projectet (una botigueta d'ous, per exemple), o que a la comunitat ja hi havia escola, que arribava "agua entubada", que hi havia un punt de salut, que els infants menjaven a l'escola perquè els horts escolars que havíem engegat funcionaven amb l'ajut de totes les famílies... Però seguia veient la discriminació, la tasca enorme que quedava per fer en tots els sentits... i una violència que no s'acabava amb els acords de pau.

Moltes de les persones que vaig conèixer a Guatemala han pogut viatjar a Eivissa, gràcies a projectes tant de l'STEI Intersindical com d'Ensenyants Solidaris, per a compartir amb naltros i amb el nostre alumnat i la societat en general la seua situació i la seua lluita: dones de Conavigua, procuradors de Drets Humans, mestres sense titulació, líders indígenes pel dret a la terra... Gràcies a tots i totes elles per l'esforç i la lluita pel seu poble.

L'STEI Intersindical anava ampliant els llocs on es cooperava, i quan en Joan em va oferir encetar la Cooperació sobre el terreny al Perú, no ho vaig dubtar un moment. Vaig convèncer una amiga que coneixia el país, i que també havia estat cooperant a Guatemala, n'Edith, i cap a Cutervo que ens embarcàrem. Allí vaig coincidir de nou amb en Guillem i vaig conèixer na Pilar Coll. Amb moltes dificultats, donàrem tallers amb l'IPP (Instituto de Pedagogia Popular) als racons on difícilment podia arribar qualsevol tipus de formació. Perú, com Guatemala, em va encisar... i em va permetre comprovar que a Centreamèrica i a Amèrica del Sud les diferències no són tantes pel que fa a les necessitats, les desigualtats, la corrupció, la submissió dels pobladors originaris... Per sort, ho res d'ara, tant a Guatemala com al Perú, la formació dels docents ja és una eina a l'abast de gairebé tothom gràcies a la plataforma de formació a distància creada per STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris i que ara ja està reconeguda per universitats oficials dels tots dos països.

Quant més coneixes un lloc i unes persones, més clar vas veient d'on venen els problemes que els envolten

La formació dels docents ja és una eina a l'abast de gairebé tothom gràcies a la plataforma de formació a distància

Durant molts anys he tutoritzat cursos a distància, com ho han fet altres companys i companyes amb els que he coincidit tant a Guatemala com al Perú i al Marroc. Dic companyes, però hauria de dir amigues: na Teresa, na Maria, na Pilar, n'Edith, na Present, na Magdalena, n'Eva...

Algunes d'elles tampoc varen dubtar en venir al Marroc, on també l'STEI Intersindical encetava projectes amb dones, amb organitzacions ecologistes i amb infants. Na Present, na Maria i jo passàrem un estiu a Chefchaouen, mentre organitzàvem escoles d'estiu per a evitar que els infants estassin pel carrer venent haixix als turistes, o s'embarcassin cap a Europa -la terra promesa per a ells, com ho són els Estats Units pels de Guatemala-. També ajudàvem a les cooperatives de dones en els seus projectes, donàvem classes a adults que volien aprendre espanyol per trobar una feina millor, i redactàvem amb ells projectes que poguessin presentar a institucions d'Europa.

El rerefons de tot això era que les persones se sentissin bé al seu territori, que posassin en valor els recursos naturals (la Cooperació es feia a través d'ATED, una organització ecologista) i, sobre tot, donar dignitat i espai a les dones. El "centro de escucha", que l'STEI Intersindical ha ajudat a fundar i sostenir, és un indret on les dones maltractades poden acudir sense por. Això en una cultura on la situació de la dona és francament preocupant, és una verdadera passa endavant per revertir la situació.

He vist que he començat amb records, i he acabat amb "itinerari". Ja us he dit que no és fàcil fer una "passada ràpida" per trenta anys de compromís i de vivències. Em queda agrair a les persones que ho varen encetar i que ho han mantingut, en Pere Polo i en Joan R. Recio, i a totes aquelles d'aquí i d'allà amb qui he compartit temps, il·lusions i vivències. I, sobre tot, a aquella doneta de Guatemala que quan ens acomiadàvem em deia aquell "*se me cuide, seño*" que m'ha quedat gravat al cor. ■

Em queda agrair a les
persones que ho varen
encetar i que ho han
mantingut, en Pere Polo i
en Joan R. Recio

L'experiència com a cooperant: un viatge d'aprenentatge i compromís

Alfred González,
permanent Sindical de l'àrea de cooperació
internacional STEI Intersindical (2005-2015)

Ser cooperant és una experiència que et marca per sempre. No només per allò que puguem aportar als altres, sinó, sobretot, per allò que reps i aprens en el camí. Al llarg de deu anys, vaig tindre l'oportunitat de viure aquesta experiència a Guatemala i Perú, com a part de l'ONGD Ensenyants Solidaris. Aquests anys varen ser un viatge profund, tant professional com personal, que transformaren la meua manera de veure el món i de comprendre la desigualtat global.

Ser cooperant és una
experiència que et
marca per sempre

El treball com a cooperant en l'àmbit educatiu no és només qüestió de portar coneixements o recursos als mestres

d'altres països. És, sobretot, una qüestió d'acompanyament. Els mestres guatemalencs i peruans amb qui vaig treballar ja tenien un gran coneixement de la realitat de les seves aules i de les necessitats dels alumnes. El que crec que ells valoraven, i el que jo vaig aprendre a valorar, era el fet de sentir-se acompanyats en el seu esforç diari. Saber que no estan sols en la lluita per una educació més justa i de qualitat és, sovint, més important que qualsevol tècnica o recurs que puguem compartir.

Però, sens dubte, el que més em va marcar va ser la meua pròpia transformació. Allò que vaig rebre va ser molt més del que vaig poder donar. Veure de prop la realitat d'aquests països, la pobresa, les desigualtats i les dificultats que enfronten diàriament els seus habitants, va fer que prenguéssin consciència d'un món que, des de la comoditat del nostre mal anomenat "món desenvolupat", sovint ignoram. Aquesta consciència va convertir-se en un compromís ferm per lluitar contra les desigualtats, un compromís que encara avui em motiva en el meu treball com a mestre i com a persona.

En aquests anys, també vaig tenir la sort de conèixer gent increïble, persones compromeses i lluitadores que van deixar una empremta profunda en mi. Nuria, la meua companya de viatge i de treball, va ser un suport constant en tots aquests anys. El seu compromís, professionalitat i dedicació varen ser un exemple per a mi. Guillem, que ens va mostrar el valor de la persistència i la lluita per la justícia

El que més em va marcar
va ser la meua pròpia
transformació. Allò que
vaig rebre va ser molt més
del que vaig poder donar

Tenim la responsabilitat de
lluitar per una educació
que transforme vides i
construïska un món millor

social. I, com no, Odilia, una dona maia que ha dedicat la vida a millorar les condicions de la seva comunitat. La seva força i determinació són un recordatori constant de per què és important seguir lluitant.

També vull destacar Joan Recio, compromès i lluitador, que juntament amb Pere Polo va ser un dels promotors d'aquestes cooperacions. Joan no només ha estat un company en aquesta aventura, sinó també un bon amic amb qui he seguit col·laborant fins avui, fins i tot quan les administracions varen començar a retallar els pressupostos de Cooperació. Gràcies a ell, vaig poder participar en cursos a distància amb Guatemala, una iniciativa que va néixer com a resposta a aquestes retallades i que ha permès mantenir viu el vincle amb els mestres d'allà.

Ser cooperant és, en definitiva, una experiència que et canvia la vida. Et fa més conscient de les desigualtats del món, però també et dóna l'oportunitat de conèixer persones increïbles i de sumar-te a la lluita per un món més just. I, sobretot, et recorda que l'educació és una eina poderosa per transformar realitats, tant allà com ací.

Hui, des de la meua aula a Buñol, València, continue portant amb mi tot allò que vaig aprendre en aquells anys. I seguisc creient que, com a mestres, tenim la responsabilitat de lluitar per una educació que transforme vides i construïska un món millor. Perquè, com vaig aprendre a Guatemala, l'educació no és només qüestió de coneixements, sinó també d'acompanyament, compromís i lluita. ■

Aprendre a estimar Centre Amèrica a través d'Ensenyants Solidaris

Guillem Barceló,
professor de secundària i voluntari amb
STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris 2003-2011

“El primer record que guard de Guatemala és la visió de la capital, de vespre, des de l'avió. Ciutat de Guatemala, la sensació d'estar sobre una ciutat en la penombra, on la llum tènue es combina amb cercles obscurs de barris privats de la claror nocturna. La ciutat de Guatemala no t'enlluerna, no t'absorbeix dins la claror d'avingudes i aparadors, sinó que et convida a retirar-te, a desaparèixer dins la semifoscor. Però aquell neguit i desconfiança inicial amb el temps s'ha transformat en una sensació reconfortant, d'ànsies de conèixer, de descobrir i estimar una ciutat que té moltes coses a oferir, fins i tot de nit.”
(arribada, notes del quart viatge a Guatemala).

Mai he tingut gaire esperit aventurer i, malgrat tot, puc dir que entre els anys 2003 i 2011 vaig viure les majors aventures de la meua vida. De la mà de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris, vaig tenir l'oportunitat de conèixer, compartir i enamorar-me d'un tros de món que ja no ha abandonat mai una part important del meu cervell.

En Pere Polo fou la connexió inicial. Mestre de primària en una petita escola concertada quan jo era petit, líder sindical després, i amic dels meus pares, en Pere i na Loli, la seva dona -també mestra-, sempre m'havien generat una gran simpatia i confiança. La tardor del 2002 casualment vaig trobar en Pere i tot d'una em va esperonar perquè m'animàs a participar amb Ensenyants Solidaris. En aquell moment em va semblar que m'estava parlant d'una aventura esbojarrada.

De la mà de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris, vaig tenir l'oportunitat de conèixer, compartir i enamorar-me d'un tros de món

Na Maria del Mar, companya d'estudis a BUP, fou la segona connexió. Record que la vaig trobar en una manifestació de docents en vaga del curs 2002-2003 i en els pocs minuts que parlarem em va contar la seva experiència com a cooperant a Guatemala. Començaven a ser massa coincidències així que, al cap d'un temps, en veure la convocatòria d'una reunió informativa per fer de cooperant a Centre Amèrica, decideixo anar a l'Escola de Formació de l'STEI Intersindical a informar-me. De camí, dins el bus em vaig trobar na Núria V., a qui feia poc que coneixia dins l'àmbit de la militància política. Curiosament ella anava al mateix lloc que jo.

Coincidències. A la reunió, en Joan Rodríguez era la persona encarregada d'explicar com era el projecte de cooperació i les condicions generals per participar-hi. Quan el vaig sentir, amb aquella contundència i aquella passió (tant característiques d'ell, ara ho sé), no vaig tenir cap dubte que m'havia de llevar les pors de sobre. Ho havia de provar encara que fos una vegada. No vaig preveure que l'experiència m'atraparia gairebé una dècada.

Així que, finalment, l'estiu de 2003 va ser l'inici de la meua experiència amb Ensenyants Solidaris. Aquell primer any vaig partir amb na Núria V., amb qui vaig compartir un mes de feina i experiències inoblidables. Durant els següents estius (amb en Josep, na Joana Maria i na Joana principalment) vaig seguir participant de les campanyes de cooperació, bàsicament a Guatemala, tot i que també vaig tenir l'ocasió d'anar a Hondures el 2004 i a Perú el 2010. També vaig participar durant un bon grapat d'anys dels seminaris i cursos per al desenvolupament que fèiem a l'hivern, sobretot per posar en situació futurs cooperants que decidien emprendre l'experiència.

Una de les coses que em va fer connectar fou el caire eminentment polític que tant en Joan com en Pere volien donar a tots els projectes

Una de les coses que em va fer connectar tant amb el projecte de cooperació de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris fou el caire eminentment polític que tant en Joan com en Pere volien donar a tots els projectes. Una cooperació amb un enfocament polític que pretenia establir vincles amb les organitzacions populars i sindicals de Centreamèrica, amb l'objectiu de contribuir al seu enfortiment i, a la vegada, generar una retroalimentació per a enfortir el col·lectiu docent de les Illes en relació a la nostra tasca de foment de la justícia i la igualtat. Així, els sindicats docents, les organitzacions de dones, les organitzacions maies i per extensió altres col·lectius amb un clar enfocament de classe, de gènere i de defensa de les cultures minoritzades d'Amèrica foren l'objecte de la cooperació que vaig tenir la sort de viure.

"No sé, estic un poc desconcertat amb aquest país i les seves contradiccions. Per una banda es veu pobresa, endarreriment en serveis bàsics i moltes dificultats de tirar endavant el dia a dia, però per l'altra es veu com això pot conviure perfectament amb hàbits de consum de qui té allò bàsic assegurat. És com si s'haguessin botat un parell d'escalons en l'evolució cap a la societat de consum. A més, això és el país sense llei en la conducció, la majoria de vehicles duen vidres tintats, tot i no estar permès, la gent viatja a les palanganes de les furgonetes, els busos van sobrecarregats..., però és fascinant." (Just arribar a San Lucas Tolimán, notes del primer viatge).

Aquesta primera visió innocent i molt condicionada per la Guatemala ladina, que és la primera que vaig conèixer, va anar virant poc a poc cap a unes ganes d'aprofundir en la realitat del país. Els "ladinos", a Guatemala, són els mestissos. Històricament han ocupat aquest lloc de gran coixí entre una elit blanca i la massa indígena desposseïda i invisibilitzada. Molts de mestres que vaig conèixer ho eren, i observaven amb inquietud i a vegades certa por els tímids (i ínfims) avenços de l'educació maia dins el sistema

públic d'ensenyament. L'herència de la divisió social colonial, amb el racisme patriarcal que la travessa, encara és ben present a la Guatemala actual. Bona part dels tallers que fèiem, d'acord amb el que ens demanava el sindicat STEG, anaven en la direcció d'abordar la coeducació i la igualtat a través de dinàmiques que poguéssim aplicar a les diferents àrees.

I ja ens teniu a nosaltres, blancs hereus del colonialisme, mostrant com es poden fer les coses d'una altra manera. Fou així, a base de ser conscient de les pròpies contradiccions, com poc a poc vaig aprendre a estimar i entendre les seves. Són centenars els mestres i estudiants de magisteri amb qui vaig compartir rialles, jocs i reflexions i sempre vaig rebre mostres d'un gran respecte. Encara en conservi alguna bona amistat.

"Avui he conegut en Mateo Pedro, s'ha acostat a mi mentre passejava. És un dels ferits de la massacre del 8 d'octubre de 1995, quan l'exèrcit va entrar a la comunitat just després que retornassin del refugi a Mèxic. Té una filla que se l'endugueren al País Basc, perquè quan va néixer, la mare va morir i ell estava invàlid. M'ha demanat si me'n podia dur una carta cap a Mallorca i des d'allà enviar-li a la filla al País Basc. Després he seguit el passeig per la comunitat i he conegut na Natividad Sales, que m'ha fet seure i m'ha convidat a un fresco amb llimona. El seu fill, n'Andrés, l'he conegut el dematí a l'escola. M'ha contat que a la massacre hi mataren un fill seu, tres anys més gran que n'Andrés. Escarrufa tot el que et conten, i amb la tranquil·litat que ho fan, una tranquil·litat alliberadora." (Comunitat de Xamán, Ixcán, notes del segon viatge).

Entrar en contacte amb la Guatemala indígena és un xoc. El primer any vaig treballar a l'altiplà (zona històrica de

Entrar en contacte amb la Guatemala indígena és un xoc

concentració indígena després de la conquesta). Els mestres maies dominaven poc el castellà, i això feia que haguéssim d'afinar més les capacitats comunicatives. Eren pobles de majoria de població maia, on bona part només parlava Kachiquel, o Quiché, i hi començava a haver qualche centre d'educació bilingüe castellà/llengua maia. Però fou a la selva de l'Ixcán en el segon any de cooperació (coordinats per l'Asociación de Maestros Noroccidentales) i a la Costa del Pacífic durant el tercer any i posteriors (coordinats per Adhégua), que vaig entrar en contacte amb comunitats indígenes de retornats del conflicte, de desplaçats interns i reubicats.

La principal peculiaritat d'aquestes comunitats era la barreja ètnica de població maia de diferents llengües i a vegades també població ladina. Comunitats que sovint no tenien ni deu anys d'existència i encara s'estaven formant i enfortint. Treballàvem amb mestres populars, a les escoles i sovint també fèiem el paper d'acompanyants per donar una certa seguretat a una població encara traumatitzada pel genocidi. En moltes d'aquestes comunitats també vàrem acompanyar els projectes de berenars i horts escolars que s'anaren fent durant aquells anys, així com l'actuació en emergències arran de l'huracà Stan del 2005.

Poder visitar alguns dels projectes per als quals Ensenyants Solidaris aconseguia finançament fou una gran experiència

Sempre em va impressionar molt l'enorme provisionalitat de tot (de les infraestructures, del seu projecte de vida, de la vida mateixa) i la gran capacitat de resiliència d'aquestes poblacions.

"El dematí hem anat a la comunitat de Xolpachaj. Allà hem assistit a una capacitat de les dones i ens han mostrat els seus horts i com preparen adob foliar i orgànic. Quasi totes són víctimes directes del genocidi (vídues i orfes), ja que aquesta comunitat, com tant d'altres va ser molt

afectada per la violència. Ens ha acompanyat n'Helena, la coordinadora del projecte, que fa quatre dies ha perdut el seu infant acabat de néixer." (Visita projectes Quiché, notes del sisè viatge).

Poder visitar alguns dels projectes per als quals Ensenyants Solidaris aconseguia finançament fou una gran experiència. Aquests es generaven, es coordinaven i es facilitaven amb gent exclusivament de Guatemala, a través d'organitzacions com CONAVIGUA (vídues del conflicte). Eren projectes d'alfabetització, d'horts familiars, de lideratge comunitari adreçats a dones indígenes. Eren espais de trobada, de socialització i de generació d'autoestima en els quals, sovint l'escomesa del projecte, tot i la seva importància, passava a un segon plànol. Per moltes, ser als tallers, a les formacions, ja suposava tota una odisea. I malgrat tot, la força de voluntat i la il·lusió per millorar sempre estaven presents a totes les reunions, tallers i dinàmiques que vàrem compartir.

- "Usted, así, con el cabello largo, se parece a Jesucristo.

- Ah sí? No creo.

- Sí, así es, el cabello, la barba... Jesucristo era de España.

- No hombre, que va, era de Palestina.

- Ah sí? Queda lejos Palestina.

- Pues un poco sí.

- Si pues, yo creí que era español.

- No pues, sólo nos faltaría eso.

- Yo de joven seguía el evangelio, iba a misa, pero ya con 14 años me empezaron a gustar las cosas del mundo y ya no.

- Y no se pueden hacer las dos cosas?

- No, pero a mi me gustan las cervezas" (conversa dins el bus, notes del cinquè viatge).

Religió i humor sempre presents, primero Dios. Em vaig passar els primers quatre viatges fotografiant centenars d'esglésies protestants, com una espècie d'obsessió per l'absurd. El sentit de l'humor, sempre present, és el que enyor més. Poder fer broma encara que faci set hores que esperes en una cruïlla que passi un vehicle que et permeti continuar el trajecte. Fer broma quan el conductor del bus l'atura, desapareix una hora sencera abandonant els passatgers i, quan torna, aquí no ha passat res. O quan compres unes llanternes de mà per il·luminar la carretera el vespre perquè la furgoneta en què vas no dur llums ni davant ni darrere. Fer broma quan hi ha poc menjar i quan n'hi ha massa, quan la furgoneta queda atrapada en el fang i ens hem d'enterrar fins al coll per poder-la treure. Un sentit de l'humor resilient.

"En Daniel ens ha contat que els Quanjobal i els Akateko tenen el nom i els llinatges tot amb noms propis -Daniel Esteban Esteban-. Diu que és perquè ells no distingeixen entre noms i llinatges, i quan es canviaren el nom maia pel dels colonitzadors cristians tant els feia." (Xalbal, Ixcán, notes del segon viatge).

Dos noms varen ser per mi tota una referència de feina, compromís i solidaritat: en Joan Rodríguez i en Pere Polo

Els noms, les persones, lligats a moments, a sentiments, a vivències. Durant els anys que vaig participar en la cooperació dos noms varen ser per mi tota una referència de feina, compromís i solidaritat: en Joan Rodríguez i en Pere Polo. Sent una gran admiració cap a ells i cap a les altres persones que també formaren part de les meves estades i aventures amb Ensenyants Solidaris: na Joana, na Núria V., na Maria del Mar, na Núria B., en Josep, na Joana Maria, n'Alfred, na Noemí, i tants d'altres noms que no puc escriure per raons d'espai i de memòria.

D'altres quedaren a Guatemala i allà hi romanen vives o algunes ja malauradament mortes: n'Odilia, en Julio, na Mili, na Gisela, profe Carlos, n'Herlinda, en Mariano, en Daniel, en Gerardo, en Chepe, en Félix, na Rosita, na Migdalia, n'Irma... I els meus estimats amics de San Lucas, en Tino i n'Olgui, que segueixen atrapats en la seva odissea migratòria a Minnnesota, des de fa més de deu anys. ■

Contraparts locals

GUATEMALA

Asociación de Educadores Populares Reasentados del Quiché (AEPREQ)

AEPREQ fou creada el 1999 en el departament de Quiché, Guatemala, i agrupa els docents que visquen en el conflicte armat de Guatemala, que durà 35 anys; en aquest procés l'associació es va involucrar en el desenvolupament de les comunitats en què foren resituats, bo i preocupant-se pels processos educatius i d'igualtat, amb processos amb dones i joves, així com la defensa del territori i del medi ambient, tot amb la transversalitat de la defensa dels pobles originaris de Guatemala, acompanyant la lluita pel reconeixement identitari del poble Ixil. La nostra relació s'inicià l'any 2000 amb el suport a la professionalització dels docents i el seu reconeixement per part del Ministeri d'Educació. A partir del 2015, s'ha convertit en el nostre soci local principal a Guatemala i fins a la data STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris hem realitzat de manera conjunta més de trenta projectes de cooperació, post-emergències i de formació de docents.

Asociación por los Derechos Humanos de Guatemala (ADEHGUA)

ADEHGUA és una associació que sorgeix el 2022, en el departament de Suchitepéquez; conformada per docents i per comunitats de població desarrelada, desplaçada pel conflicte intern i lluita per la terra. La relació de l' STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris amb ADEHGUA i les comunitats fou l'eix vertebrador de la nostra tasca a Guatemala durant deu anys (2002-2012), amb la realització de més de 70 projectes en desenvolupament, educatius i de sensibilització. Es construí una escola de formació en Drets Humans a la ciutat de Mazatenango i es realitzaren els primers projectes de Microcrèdits; després d'aquest recorregut els nostres camins se separaren i aprenguérem a dir NO a algunes pràctiques que ja s'encetaven en el món associatiu de Guatemala.

Hem estat part de processos, d'avenços i retrocessos, encerts i errades en l'entramat del món de la Cooperació internacional; són molts els factors que han influït per a la pèrdua de credibilitat de les organitzacions que, en el seu moment, sorgiren com a base de la solidaritat i que es convertiren en simples "modus vivendi" del personal que en forma part.

Unión Nacional de Mujeres Guatemaltecas (UNAMG)

UNAMG és una organització feminista fundada el 8 de març de 1980, conformada per dones amb diversitat ètnica, compromeses amb la transformació social, política i cultural guatemalteca a la recerca d'una societat justa, equitativa i democràtica. UNAMG s'ha especialitzat en la formació per a l'apoderament i l'organització de les dones, la comunicació per a la sensibilització i la construcció de la ciutadania, dona seguiment a l'agenda de la Pau i està compromesa amb la recerca de justícia per a les dones en casos del passat i el present.

La nostra col·laboració s'inicià l'any 2014 amb el suport al moviment feminista guatemaltec i a la campanya de la UNAMG per a denunciar les violacions i esclavatge sexual durant el conflicte armat intern. A data d'avui l'entitat ha perdut influència.

Coordinadora Nacional de Viudas de Guatemala (CONAVIGUA)

CONAVIGUA és una organització de dones amb un posicionament polític i històric, que s'originà a partir de 1985, any en què s'inicia el treball amb grups de dones vídues maies pel conflicte armat intern de Guatemala, en comunitats dels departaments de Totonicapán, Chimaltenango i el Quiché. Es caracteritza per promoure el gaudi ple dels drets individuals i col·lectius de les dones maies i dels Pobles Indígenes a Guatemala, així com el

Rescabament per la condició de vídues. És una organització que manté un reconegut prestigi internacional liderada, entre altres dones per Rosalyna Tuyuc, Felician Macario i María Canil.

Els objectius estratègics plantegen els principals assoliments temàtics i programàtics de CONAVIGUA: Defensa del territori des de la perspectiva de dona; Rescabament; Joventut i Participació política ciutadana de dones. Per a l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris, CONAVIGUA forma part de la nostra història i la raó de mantenir el compromís polític amb Guatemala. Vàrem començar la feina conjunta l'any 1997 i fins al 2013 duuguem a terme 53 projectes de Cooperació, post-emergències i sensibilització. A data d'avui mantenim llaços estrets i la nostra admiració pel paper que tenen les dones dels pobles originaris de Guatemala.

Cooperación Indígena para el Desarrollo Integral (COINDI)

COINDI és una organització Maia de caràcter comunitari que promou el desenvolupament integral de les comunitats rurals d'acord amb la Cosmovisió Maia. Fonamentalment fa feina en el departament de Sololá a

Guatemala. COINDI treballa per consolidar la redefinició i la refundació d'un Estat incloent, multicultural, multilingüe i multiètnic amb igualtat i equitat de drets i oportunitats per a dones i homes. Un altre dels seus objectius és enfortir l'apoderament de les comunitats mitjançant la formació humana i la capacitat que potenciï la capacitat propositiva i de negociació en els espais de presa de decisions a efecte de gestionar i mobilitzar els recursos necessaris que permetin a les famílies millorar el nivell de vida i assolir un desenvolupament autèntic.

La col·laboració de COINDI amb l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris es mantingué del 2010 al 2021 amb 16 projectes de suport als processos formatius i productius amb dones i joves del departament de Sololá. En data d'avui mantenim llaços estrets i col·laboració en els seus processos de formació amb l'ús de la Plataforma Solidària Moodle que tenim a disposició de diferents organitzacions guatemalteques.

Asociación de Educadores Noroccidentales del Ixcán (AEN)

AEN és una institució eminentment educativa, neix el 1999 per iniciativa de les comunitats en el refugi a través de Promotores

Educativos. La Asociación de Educadores Noroccidentales sorgeix en els campaments de refugiats a Mèxic, en els moments difícils de la història del conflicte armat que patí el país de Guatemala en la dècada dels 80. L'educació en aquell moment en els campaments de desplaçats era impartida per pesones que havien cursat qualche grau de primària o bàsic.

La relació d'AEN amb l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris començà l'any 2000 amb el suport a la professionalització dels docents i el seu reconeixement pel Ministeri d'Educació. En data d'avui l'entitat ha perdut incidència però mantenim col·laboració en els processos de formació i la dotació de materials escolars.

Sindicato de Trabajadoras y Trabajadores de la Educación de Guatemala (STEG)

STEG neix l'any 1945 com a conseqüència de l'enderrocament del President Jacobo Arbenz Guzmán, i es dissol l'any 1954. L'actual STEG sorgeix oficialment a través de l'Acord Governatiu de 1988. STEG és el sindicat més nombrós del gremi magisterial i de l'Assemblea

Nacional del Magisteri; motiu pel qual és el principal negociador dels pactes col·lectius amb el Ministeri d'Educació.

Com a docents i sindicalistes, STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris contactaren l'any 1996 en diferents trobades internacionals amb l'STEG, per a obrir camps de col·laboració en l'àrea educativa de Guatemala. Fruit de la col·laboració sorgida, es dissenyaren els projectes de Cooperants, pels quals l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris són coneguts per gran part del magisteri guatemaltec; així des de l'any 2001 al 2015 més de 110 voluntaris de les Illes impartiren més de 400 tallers a 12.500 docents de 20 departaments de Guatemala. El gir sindical de l'organització, produït a partir del 2015, va generar discrepàncies serioses que suposaren la finalització de la nostra trajectòria conjunta.

La situació de l'estat de Guatemala és d'una gran quebra institucional i està enfonsat en la impunitat generada per un pacte de corruptes en què gran part de la societat guatemalteca i d'organitzacions internacionals acusen l'STEG de formar-ne part; de tal manera que se l'acusa de no haver participat en les lluites democràtiques que han denunciat als Governos corruptes. En l'actualitat, amb el nou Govern presidit per Bernardo Arévalo, que intenta enfrontar-se a les oligarquies dominants, l'STEG s'ha convertit en punta de llança contra aquest procés.

Universidad de San Carlos de Guatemala (USAC Tricentenaria)

La USAC és la universitat més gran i antiga de Guatemala, a més de ser l'única nacional pública en aquest país

centreamericà. Durant el conflicte armat intern de Guatemala, la USAC representà la lluita contra els Governos militars i les pràctiques genocides contra les poblacions dels pobles originaris i qualsevol esclat d'oposició als seus Governos. La USAC és el punt de referència de l'educació pública de Guatemala, però en els darrers anys davant la dimissió per corrupció del rector Murphy Paiz l'any 2021 i l'elecció irregular del nou rector Walter

Mazariegos el 2022, considerada ilegítima per gran part dels estudiants, s'ha enrarinat la situació institucional i s'ha mantingut tancada, primer per la pandèmia, i després per problemes polítics gairebé quatre anys; avui dia les activitats comencen a normalitzar-se.

La línia de feina de formació docent a Guatemala realitzada des dels inicis l'any 1999 per part de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris es convertí en punt de referència del model de solidaritat i Cooperació internacional per una educació pública de qualitat a Guatemala; així el 2013 sota el rectorat del Dr. Carlos Alvarado Cerezo se signà una carta d'enteniment per la qual s'homologaven els processos formatius que fèiem a Guatemala.

Aquest reconeixement ens ha servit d'estímul per a seguir incidint en la formació de docents a Guatemala, amb la incorporació d'innovacions educatives a través de la formació semipresencial, s'implementà un Moodle que s'ha convertit en una Plataforma de Formació Solidària gratuïta, que fins al 2024 ha impartit 280 cursos amb més de 13.200 participants, gràcies a la col·laboració de 250 docents de les Illes que imparteixen els cursos de manera gratuïta.

Asociación Educando Guatemala

Asociación Educando Guatemala és una organització amb projecció social comunitària que es

desenvolupa fonamentalment en els departaments de Chimaltenango i Sololá de Guatemala. Educando Guatemala contribueix en processos educatius, amb l'oferiment a les escoles del sector públic i comunitats de l'àrea rural de: salut i nutrició, horts escolars, horts familiars, alfabetització a dones maies, formació política a dones i joves de l'àrea rural, formació docent amb estratègies i metodologies innovadores, d'acord amb el context de l'àrea rural, bo i enfortint la tasca cooperativa de la comunitat educativa amb la finalitat de millorar la qualitat de vida dels infants.

Educando Guatemala promou accions de desenvolupament, a través de capacitat i assistència tècnica, amb l'enfortiment de la coordinació interinstitucional. Entre els anys 2013 al 2018 STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris i Educando Guatemala realitzàrem de manera conjunta 12 projectes formatius i productius amb dones i joves del departament de Chimaltenango. En data d'avui, l'entitat ha perdut incidència.

Servicios de Formación en Centroamérica (SEFCA)

SEFCA-Centroamérica sorgeix el 1992 com a resposta a la necessitat de reconstruir el teixit social de la població després de la guerra, de reprendre la història i d'assumir la construcció del futur al

costat de la població de Centreamèrica. Amb la base d'aquest model integral, s'expandeix després a Costa Rica, Guatemala i, finalment, a Hondures. La seva feina prioritza la formació de líders i lideresses del moviment popular, amb temàtiques que els ajudaven a compartir les experiències, recuperar la salut mental i retrobar l'esperança.

Des de l'any 2003 STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris han realitzat 12 projectes amb SEFCA, de manera fonamental amb l'acompanyament formatiu amb docents cooperants de les Illes, en l'actualitat mantenim llaços institucionals en la coordinació d'activitats de solidaritat.

Centro de Investigación para la Prevención de la Violencia en Centroamérica CIPREVICA

CIPREVICA fou constituïda el 2014 a Guatemala. Fa feina en l'abordatge integral de la

prevenció de la violència a través de la investigació social i de processos formatius orientats a enfortir les capacitats d'actors de la societat civil i de l'Estat per a fer front a la violència com un problema social multidimensional i complex.

La seva experiència social es concentra en la població urbana i rural empobrida, principalment indígena (d'àrees d'alta vulnerabilitat social, econòmica i política). El personal professional i tècnic és interdisciplinari, dedicat a processos de formació i prevenció de la violència; amb la implementació d'accions d'innovació social, investigació, formació, comunicació, incidència política, ajuda humanitària, entre d'altres accions.

Prevenir la violència constitueix el sentit o raó de ser de qualsevol acció, mecanisme o recurs institucional. STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris han realitzat 4 projectes amb CIPREVICA, actualment mantenim llaços institucionals per a la coordinació d'activitats de solidaritat.

Madre Selva COLECTIVO ECOLOGISTA

Madre Selva és una organització ecologista autònoma amb més de 20 anys de feina en la defensa

dels béns naturals i la biodiversitat de Guatemala. Madre Selva és en aquest moment l'entitat de referència a Guatemala en la denúncia de l'expropiació per part d'empreses multinacionals, entre les quals es troben les espanyoles ACS i Cobra de Florentino Pérez, dels béns naturals de Guatemala.

La feina de Madre Selva es posiciona en la lluita pacífica per defensar la vida i per mantenir els ecosistemes essencials que la fan possible i en acompanyar les lluites, que lliuren les comunitats i els pobles des dels territoris, com a millor manera de servir els béns naturals del nostre

país. L'entitat treballa amb aquelles comunitats i moviments que sol·liciten assessoria tècnica, política, organitzativa i legal.

Des de l'any 2020, STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris col·laboren amb Madre Selva i entre altres accions hem donat suport a la defensa pel territori encapçalada per Bernardo Caal Xol, líder quechí a la presó durant tres anys.

Asociación de desarrollo social de Ixcán (ADESI)

ADESI és una associació local creada l'any 1999 en el municipi d'Ixcán, departament del Quiché a Guatemala; està integrada per dones i homes que promou el desenvolupament integral autosostenible de les comunitats de l'Ixcán, per a la construcció d'una societat democràtica, solidària, equitativa i amb cultura de pau.

Amb l'augment constant del procés migratori cap als Estats Units cal recordar que tres milions de guatemalencs, el 20% de la població, viu als Estats Units; ADESI ha incorporat l'atenció a persones Migrants per a contribuir a la humanització de la migració, acompanyament i atenció a la regió d'Ixcán com a zona fronterera, de pas i destí.

S'atenen famílies de Migrants i es duen a terme processos d'acompanyament a comitès de familiars de migrants en el procés organitzatiu comunitari en suport mutu en casos de sofriment causats per la migració. L'any 2016 realitzarem un projecte amb ADESI, consistent en l'acompanyament formatiu i atenció a migrants.

Comité Nacional de Alfabetización (CONALFA)

CONALFA és una organització pública de Guatemala que per mandat constitucional és la institució rectora de l'alfabetització al país, encarregada de donar-li norma, organitzar-la, coordinar-la, promoure-la i executar-la, mitjançant processos i metodologies integrals, innovadores i flexibles, amb pertinença ètnica, cultural i lingüística, dirigida a persones de 15 anys i més, i considerada d'urgència nacional, en compliment dels compromisos nacionals i internacionals subscrits.

És una institució creada per a l'educació de joves i adults, amb l'execució d'estratègies innovadores, flexibles i accessibles, que responguin a les necessitats, expectatives de vida i desenvolupament sostenible dels que surten del programa d'alfabetització, en el nou mil·lenni.

STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris han col·laborat des del 2015 amb CONALFA amb capacitacions del seu personal tècnic amb la Plataforma Solidària Moodle; aquesta s'ha convertit en una eina fonamental de la nostra feina de solidaritat internacional. Així mateix CONALFA ha homologat els processos d'alfabetització que realitzam amb les dones mares a les comunitats en què feim feina des de l'any 2001, amb un total al voltant de 1.800 dones.

PERÚ

Instituto de Pedagogía Popular (IPP)

L'IPP és una associació creada el 1984 al Perú, com una confluència de persones compromeses amb la pràctica social educativa en sectors populars. L'IPP s'adscriu a als corrents d'Educació Popular, en la perspectiva de l'Educació

Alliberadora i de l'Esperança de Paulo Freire. La seva finalitat és ajudar al desenvolupament humà de sectors empobrits i exclosos del Perú, des de la pràctica educativa a l'escola pública i a la comunitat.

La missió fonamental en aquests quaranta anys d'existència ha estat i és formar mediadors vàlids i impulsar innovacions pertinents i socialment significatives d'educació amb justícia i qualitat; l'IPP pretén que la feina institucional tingui impacte social i polític.

La població prioritàriament atesa són els i les mestres, infants, adolescents i pares i mares de família dels sectors urbans populars i rurals. Les línies de feina són: investigació, assessoria, capacitació, documentació educativa, producció i difusió de materials educatius i generació de propostes.

Per a l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris, l'IPP forma part de la nostra història i la raó de mantenir el compromís polític amb el Perú. Vàrem iniciar la feina conjunta l'any 1999 i fins al 2013 duguérem a terme 45 projectes de Cooperació, post-emergències, cooperants i sensibilització. A data d'avui mantenim llaços estrets i la nostra admiració pel paper que juguen per la formació amb visió crítica dels docents peruans.

Instituto de Formación para Educadores de Jóvenes, Adolescentes y Niños Trabajadores de América Latina y el Caribe (IFEJANT)

IFEJANT neix el març de 1989, com a acord a Lima, Perú, de cinc moviments de treballadors i després per mandat recollit en el III Encuentro de Niños y Adolescentes Trabajadores

(NATs) d'Amèrica Llatina i el Carib, celebrat a Guatemala (1992), com a resposta a la necessitat d'assegurar que els Col·laboradors de Joves, Adolescents i Nins Treballadors (JANTs) de la Regió rebin una formació integral i sistemàtica.

IFEJANT posa la incidència de la seva feina en la formació de col·laboradors socials que acompanyen l'accés a drets de part d'infants, adolescents i joves tot procurant que siguin reconeguts com a ciutadans de ple exercici de la seva participació protagonista.

L'opció preferencial pels JAAN que fan feina, sigui un dret i/o una pràctica cultural, es concep com una condició de

dignitat humana a qualsevol edat, ja que permet l'exercici d'autodeterminació component de la identitat i sentit social de la persona ciutadana treballadora i de l'IFEJANT com a institució al seu servei.

Per a l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris col·laborar des de l'any 2006 en diferents projectes amb IFEJANT va representar l'aprenentatge i conscienciació de la problemàtica dels infants treballadors, així com un referent pedagògic representat en la figura internacionalment reconeguda d'Alejandro Cussiánovich. A data d'avui mantenim llaços estrets i la nostra admiració pel paper que juguen per la formació d'adolescents i joves en el Perú.

MARROC

Association pour le Développement et l'Environnement aux Montagnes du Nord (ADNM)

ADNM fou una entitat que treballà en el desenvolupament de diferents províncies del nord del Marroc, com Tànger, Alhucemas i Chefchaouen. L'àmbit d'actuació se centrava en processos educatius i suport a comunitats rurals: "Douars".

La nostra relació s'inicià l'any 2003 amb distints projectes de desenvolupament a la província de Chefchaouen. A data d'avui l'entitat ha perdut incidència.

Asociación Talasemtane para El Medioambiente y El Desarrollo (ATED)

ATED es constituí el 1996 a Chefchaouen, Marroc. Fa feina en els següents àmbits: Defensa del medi ambient, Sensibilització de la comunitat local sobre preservació dels ecosistemes i la biodiversitat, Desenvolupament

del sector educatiu, tant en l'educació formal com informal. Per això s'han implementat multitud de projectes que permeten millorar la qualitat de les escoles, gràcies a la millora d'infraestructures i equipaments, permeten escolaritzar alumnes en edat de preescolar i afavoreixen l'escolarització de les nines i adolescents.

Un altre dels objectius d'ATED és la millora de les condicions de vida de les dones del nord del Marroc; per a realitzar aquesta missió ATED promou activitats en què la població pugui reflexionar i analitzar els problemes de les dones i ser conscient de la seva realitat quotidiana. Programes d'alfabetització - Programes de sensibilització en drets de la dona, salut i salut reproductiva i medi

ambient - Aprenentatge de tècniques d'artesanía local - Creació i suport de les cooperatives de dones - Suport psicosocial i jurídic de les dones víctimes de violència familiar.

Per a l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris, ATED és una de les entitats que formen part de la nostra història i la raó de ser de mantenir el compromís amb la població marroquina tant en les nostres escoles de les Illes Balears com en el seu país. Iniciàrem la feina conjunta l'any 2005 i fins a avui hem realitzat 20 projectes de manera conjunta. A data d'avui mantenim llaços estrets i el nostre reconeixement per la formació de joves i dones del nord del Marroc.

Grupe des ONG Baléares (GOB)

Groupe des ONG
Baléares (GOB).

El Grup d'ONG Balears sorgí l'any 2005 com a coordinadora d'entitats del Marroc

que feien feina amb entitats de les Illes; el seu suport fou finançat pel Govern de les Illes Balears. La seva feina es fonamentà en la realització de seminaris i tallers amb diferents organitzacions d'ambdues parts del Mediterrani. A data d'avui l'entitat ha perdut incidència. ■

Respostes contraparts locals

La feina de Cooperació de l'STEI Intersindical i d'Ensenyants Solidaris, al llarg de tots aquests anys, ha estat profitosa i plural, i s'han establert relacions i vincles amb moltes entitats i organitzacions de l'Amèrica Llatina i també del Marroc.

Hem compartit un petit qüestionari amb els socis locals amb què s'han compartit projectes i experiències i aquestes han estat les respostes:

1. Quin any i de quina manera va començar la relació amb l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris?
2. Quin tret destacaries del model de solidaritat internacional de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris? Quin és l'aspecte més positiu?
3. Com ha de ser la Cooperació i solidaritat internacional vista des dels països que no formen part del Nord europeu?
4. Com ha evolucionat la relació amb l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris al llarg dels anys?
5. Amèrica Llatina s'ha vist sacsejada per l'arribada de Governos de dreta i, fins i tot, d'extrema dreta. Com afecten aquests canvis la realitat social i l'aposta per la Cooperació?
6. Un altre dels grans desafiaments arreu del món és la igualtat entre dones i homes. De quina manera hi ha contribuït i contribueix la Cooperació internacional de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris?
7. I en la lluita contra el canvi climàtic o en els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), de quina manera incideix la Cooperació?
8. A Europa, fins i tot dins les organitzacions sindicals, som cada cop menys sensibles a la Cooperació i la soli-

daritat internacional. De quina manera es pot tornar activar aquesta consciència envers els països empobrits? Per ventura el capitalisme ens fa tornar cada vegada més individualistes i poc empàtics amb les persones que viuen en unes condicions pitjors?

9. Els avenços tecnològics poden ajudar a reduir les distàncies geogràfiques entre Europa i els vostres països?
10. L'STEI Intersindical té el XIII Congrés l'abril de 2025. Quins són els vostres desitjos per als propers quatre anys? Quina relació hi ha d'haver entre sindicalisme i solidaritat internacional?

ADESI Asociación de Desarrollo Social de Ixcán. Guatemala

1. L'any 2019.
2. Una organització solidària enfocada més en la joventut i l'educació. La nostra experiència va ser una feina amb joves en risc de migració durant el període de la COVID-19.
3. La cooperació ha de ser més oberta, fer-se en espais en marxa. De vegades es pensa que és el primer projecte a la zona, quan en realitat ja hi ha altres propostes ençats. Ha de ser de cooperació i participació directa.
4. Com a *Asociación de Desarrollo Social de Ixcán ADESI*, la cooperació fou només de dotze mesos.

5. A Guatemala el Govern del període 2020-2024 va ser d'extrema dreta, fins al punt que decretà una llei per sotmetre totes les ONG del país amb la intenció d'evitar crítiques i un desenvolupament alternatiu. Va voler canviar la Llei d'ONG per al seu benefici. Malgrat això, la lluita dels pobles seguí endavant, tot i la criminalització dels líders socials.
6. Els darrers anys la cooperació internacional s'ha enfocat en la igualtat de gènere i l'equitat entre dones i homes. Un món en què les dones són encara relegades del desenvolupament serà sempre un món sense avenços.
7. Actualment els desastres naturals, cada cop més desastrosos, han permès que les entitats multilaterals s'enfoquin en el canvi climàtic i el seu impacte. Avui la cooperació internacional exigeix com a condició que els projectes tinguin enfocaments relacionats amb els ODS.
8. És possible que no siguin cada cop menys sensibles a la solidaritat. Potser les xarxes de comunicació actuals, que ens presenten un món més globalitzat i ens mostren com tots els pobles són feliços. Per tant cal emprar aquests espais per promoure la globalització de la solidaritat.
9. Totalment sí, les tecnologies de la comunicació han de servir per unir pobles.
10. En primer lloc felicitar l'STEI Intersindical pels seus trenta-cinc anys de lluita. Desitjam que continuïn amb la lluita per un món més humà i solidari.
- 6 La contribució a la cooperació internacional de l'STEI Intersindical ha permès obrir espais per a la formació política ecològica de les dones, cosa que els permet participar de manera activa en els espais de presa de decisions i en iniciatives productives de les economies locals.
7. Des de la cosmovisió dels pobles originaris la relació amb la Mare naturalesa és d'una importància molt gran. En aquest sentit hi ha coincidència en la cura dels béns naturals i la seva conservació.
8. L'intercanvi i el coneixement entre organitzacions ajudaria a conèixer la realitat dels països com Guatemala, així com també dur a terme accions de sensibilització.
9. Sí, la tecnologia és una eina que es podria emprar per a fer diferents accions que ajudin a interactuar d'una millor manera.
10. Els desitjam molts èxits i que continuïn en la tasca per a aportar i canviar les condicions de pobresa i desigualtat que encara persisteixen a Guatemala, amb una visió de sumar-se als esforços que altres organitzacions duen a terme, amb l'aposta per la transformació des de l'educació.

Colectivo Madre Selva. Guatemala

1. L'any 2018.
2. L'estratègia de formació per a augmentar les capacitats de la població.
3. A partir de les demandes de les poblacions que, en el cas de Guatemala, es troben sense accés a educació, salut, feina.
4. Hem tingut l'oportunitat d'impulsar un projecte per a enfortir la formació política i ecologista en la convocatòria del 2018 de Projectes de Cooperació per al Desenvolupament. A partir d'aquí s'ha mantingut una aliança per a la sensibilització de temes específics.
5. El gener de 2024 assumeix la Presidència de Guatemala Bernardo Arévalo, socialdemòcrata, i inicia el diàleg amb els pobles originaris; un fet que ha marcat la diferència amb els Governos anteriors. Els desafiaments són molts per a aquest nou Govern i per a la democràcia.
1. L'any 2013.
2. Les capacitacions a través de cooperants.
3. Ampliar més els projectes amb la inclusió de dones i homes.
4. S'ha anat enfortint.
5. Afecta per la persecució als líders i divideix les comunitats i pobles.
6. Fins ara només s'ha enfocat cap al tema de dones i s'ha d'ampliar.
7. Hi ha contribuït, a través de les capacitacions i els projectes.
8. S'han de reactivar noves estratègies.
9. Sí, pot ajudar.
10. Continuar i ampliar les xarxes de solidaritat.

CPR Comunidades de Pueblos en Resistencia. Guatemala

AEN Asociación Educadores Noroccidentales, Ixcán, Guatemala

1. L'any 2010.
2. La lluita contra les injustícies socials.
3. Enfocades en la formació i qualitat humana.
4. Ha tingut diferents etapes, ja que les organitzacions locals s'afebleixen. Vàrem començar com a AEN, ara SAM-GUA.
5. N'hi ha que limiten la lluita sindical i la defensa dels recursos naturals.
6. Amb la promoció de la igualtat de drets.
7. Apostant per l'educació.
8. Amb el coneixement de les realitats i l'apoderament de les lluites socials.
9. Sí, amb un ús correcte dels mitjans digitals.
10. Mantenir la formació en valors i la qualitat humana.

ATED Association Talassemiane pour l'environnement et développement, Marroc

1. L'any 2003.
2. Un aspecte de confiança, respecte mutu i allò que valorem molt és la cooperació amb l'STEI Intersindical. Ensenyants Solidaris no és només una transferència de diners, sinó també una transferència de know-how i un intercanvi de valor en ambdues direccions. El seu compromís amb l'apoderament de les comunitats locals i l'enfocament centrat en el desenvolupament sostenible i social de grups vulnerables.
3. Cooperació, com una associació justa i respectuosa, basada en l'intercanvi d'experiències i l'enfortiment de les capacitats locals i no en la dependència. I no es percep com un regal o una mostra de caritat sinó com un intercanvi i transferència de coneixement, solidaritat i valors a les dues bandes del Mediterrani.

4. La relació s'ha reforçat amb projectes més variats, amb la integració d'educació, suport econòmic i social, en particular per a les dones i els joves rurals de Chefchaouen. A més, la relació evolucionà cap a intercanvis culturals i professionals entre nosaltres i també vàrem establir relacions humanes que es mantingueren fins i tot sense un projecte de cooperació.
5. Fins i tot Europa està sacsejada per l'ascens de l'extrema dreta que comporta racisme, xenofòbia i odi contra els immigrants. Aquesta pujada ha canviat i canviarà de bell nou la política de cooperació cap als països del sud del Mediterrani.
6. La nostra organització integra l'enfocament de gènere i la igualtat entre dones i homes en els projectes, i hem desenvolupat un centre dedicat a la dona i la igualtat entre homes i dones. Aquest centre neix com a part de la cooperació entre nosaltres i les Illes Balears, funciona des de 2003 i ha rebut diverses vegades el suport d'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris en el marc de projectes de cooperació. Aquesta cooperació internacional ha permès posar en marxa projectes generadors d'ingressos per a les dones i enfortir les seves capacitats, tot contribuint així a l'autonomia econòmica i social.
7. La Cooperació dona suport a iniciatives locals respectuoses amb el medi ambient, amb activitats de desenvolupament sostenible, destinades a reduir la pobresa d'acord amb els desafiaments climàtics. L'Agenda 2030 orienta les nostres accions cap a projectes inclusius i sostenibles, d'acord amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible per a reduir les desigualtats i promoure l'autonomia local.

Hem creat un centre d'educació ambiental com a part d'un projecte de cooperació amb l'STEI Intersindical, que ofereix tot un programa d'educació ambiental a les escoles i crea consciència sobre la protecció del medi ambient i els perills del canvi climàtic.

8. Crear consciència sobre els vincles entre els desafiaments locals i globals, i destacar els impactes positius concrets de la cooperació en les comunitats locals. El capitalisme, en posar l'èmfasi en la competència, el benefici individual i el consum, pot promoure efectivament un cert individualisme, amb comportaments més egocèntrics i menys centrats en la solidaritat col·lectiva. El capitalisme pot influir en l'individualisme, però la societat civil, els valors col·lectius i les polítiques públiques també juguen un paper en la preservació de l'empatia i la solidaritat.
9. Sí, faciliten la comunicació, l'intercanvi de coneixements i la gestió remota de projectes, amb l'enfortiment de la cooperació internacional; però cal que donem suport a la transferència d'aquesta tecnologia als països del Sud per poder beneficiar-los a tots amb la mateixa mesura.
10. Esperam que l'STEI Intersindical segueixi promovent valors de justícia social i igualtat. El sindicalisme i la soli-

daritat internacional han de cooperar per a defensar els drets de la classe treballadora i promoure el desenvolupament equitatiu. Desitjam que el XIII Congrés adopti i repregui la cooperació internacional com a eix a través del qual l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris transmetin valors de solidaritat en la lluita contra la pobresa en els països del Sud, ja sigui a l'Amèrica del Sud o al sud del Mediterrani.

Carlos Fuentes, sindicalista i pedagog. Guatemala

1. L'any 1993.
2. El primer tret propi és un model de solidaritat desinteressada i de bona voluntat. A l'inici fou no molt tutelada, però a partir del 2000, per exigències dels països cooperants, va esdevenir més tutelada amb major control, sobretot en l'aspecte econòmic financer. A més, és eclèctica: això és que abraça aspectes econòmics, polítics i socials; i, de manera particular, en aquests darrers temps, educatius.
3. Ha de continuar com fins ara, és a dir amb bona voluntat i desinteressada. Igual, ha de ser controlada, tutelada, sobretot en aspectes econòmics i financers, per a evitar el malbaratament dels fons o el desviament d'aquests.
4. Ha evolucionat positivament. De ser abans una cooperació econòmica per aspectes administratius, ara abraça altres àmbits polítics i socials. En la major part, la relació de cooperació ha donat bons fruits, amb qualque excepció.
5. En el cas de Guatemala, amb independència del Govern de torn, la relació de cooperació s'ha mantingut. En alguns casos el final de la relació s'ha donat més per qüestions pròpies de qualque organització. No tenim informació d'altres països, amb l'excepció del que passa a Nicaragua, en què diferents ONG nacionals i internacionals han estat expulsades del país.
6. Ha contribuït de manera positiva. En un primer moment, amb tallers dirigits a dones perquè coneguessin els seus drets. Més endavant, amb tallers d'equitat de gènere, dirigits a dones i homes; i finalment amb suport a projectes de desenvolupament de dones, que ha tingut conseqüències favorables com més dones emprenedores, més llars en les quals homes i dones comparteixen les tasques, major participació femenina en les eleccions locals i nacionals, més funcionàries en els organismes de l'Estat.
7. Avui a Guatemala hi ha més batllesses, més diputades, més ministres i els salaris entre homes i dones ja no difereixen en molts casos. Malgrat això, la desigualtat persisteix en moltes comunitats rurals mestisses i indígenes, on no s'ha pogut portar el missatge d'igualtat. La igualtat i equitat, tot i així, també ha tingut el seu cantó negatiu, ja que moltes dones s'han integrat en la delin-

quència juvenil i el narcotràfic, així com en les bandes de dones assaltants.

8. Pel que fa a l'escalfament global, la cooperació internacional ha incidit de manera positiva amb l'aclariment, amb conferències i tallers, els punts fonamentals del tema, fent veure causes conseqüències i les maneres amb què es pot disminuir el paper destructiu dels humans. Quant als objectius de l'Agenda 2030, també ha contribuït a la difusió d'aquests, però aquest coneixement ha estat tergiversat per organitzacions religioses i alguns grups magisterials, que fan veure l'Agenda com una cosa perjudicial per la humanitat i els països en particular. Aquests grups no arriben a veure com d'immensament positiva és aquesta. Cal una major participació de la cooperació en la difusió d'aquests objectius.
  9. Portar persones realment representatives de les poblacions a Europa, perquè facin conferències de sensibilització, presencials o virtuals, a ajuntaments o governs de les comunitats al voltant de l'estat real de pobresa de moltes zones d'aquests països del sud d'Amèrica. Que les organitzacions sindicals promoguin exposicions fotogràfiques i folklòriques dels països, fent veure la seva cultura i els perills que la pobresa suposa per a aquestes cultures.
- Sens dubte que sí, però cal recordar que la majoria de la gent d'aquests països està en una situació de pobresa o de pobresa extrema (Guatemala, 60% de pobres i 21% de pobres extrems) i no disposen d'aquests avenços com telèfon, tauleta, computadora, internet, ni tan sols energia elèctrica. Per altra banda, per molt bones que siguin les TIC, no podran substituir mai la relació presencial entre els humans.
10. Que s'involucrin els estudiants d'educació en les comunitats, perquè desenvolupin un projecte de cooperació com el que es va engegar amb la Universitat de Vic, de Barcelona. Aquest projecte, després d'haver corregit algunes errades, pot sensibilitzar no només els estudiants sinó també les famílies. Per això, si no es vol fer feina amb sindicats magisterials, es pot treballar amb persones individuals o amb ONG que es dediquin a promoure l'educació en els Departaments; o amb el Centres Universitaris departamentals de la Universidad de San Carlos, amb l'inici d'un projecte pilot en un Departament amb una persona, catedràtic de cada Centre, que faci de coordinador i enllaç amb la cooperació. Amb això es contribueix a sensibilitzar.

Els coordinadors de les universitats europees, espanyoles o balears, poden venir a fer conferències sobre el canvi climàtic i la influència del capitalisme i les TIC en l'individualisme nefast dels humans.

Mantenir la relació amb les organitzacions indígenes representatives de debò dels pobles per a la realització de projectes de desenvolupament econòmic.

CUNDECH - USAC Centro Universitario de Chimaltenango, Guatemala

1. L'any 2006.
2. Destacaria l'èmfasi que posen pel que fa a la participació, els suports mutus, col·lectius i interinstitucionals. El tret que més m'agrada és la possibilitat de participació que creen en els espais de formació solidària i autoformació.
3. Cal cercar un model de cooperació que permeti el desenvolupament autosostenible. Un desenvolupament que faci possible l'autonomia i que no generi dependència.
4. La relació amb l'STEI Intersindical començà amb la participació en tallers de formació didàctica, més endavant en reunions presencials de formació solidària, posteriorment en els cursos virtuals. Vaig col·laborar en una oportunitat com a tutor en un curs virtual i he rebut també suport per a conferències adreçades a personal docent i estudiants que tinc a la Universidad de San Carlos de Guatemala.
5. L'estil del Govern de torn orienta la forma en que la Cooperació participarà. En funció d'aquestes línies de l'Administració pública, la cooperació tindrà unes o altres limitacions o obertures.
6. Una de les línies d'acció de l'STEI Intersindical ha estat promoure l'equitat de gènere. A través de les publicacions digitals hem obtingut materials de formació en aquest tema tan important.
7. No conec una línia de feina en aquest tema, de manera específica per part de l'STEI Intersindical. Malgrat tot, supòs que els horts escolars que s'han treballat en algunes comunitats duen aquest component de lluita contra el canvi climàtic.
8. Estic d'acord amb aquesta hipòtesi. El capitalisme que vivim actualment no és un sistema que promogui un ús social del capital, sinó més aviat la recerca d'acumulació de riquesa sense tenir present la possibilitat del desenvolupament en col·lectivitat, per mitjà de la solidaritat i cooperació.
9. Sí, crec que la tecnologia ens ajuda a reduir distàncies. No crec que la tecnologia sigui la panacea dels problemes que vivim en l'actualitat, però ben aprofitada té molts trets positius que poden fer més fàcils algunes activitats.
10. L'activitat sindical té com a objectiu la recerca de l'acompliment dels drets laborals. Però si considerem la

interdependència un tret propi dels drets humans, no és possible viure amb plenitud els drets laborals quan hi ha altres drets que són afectats. Per tant, em sembla que la solidaritat i la cooperació són importants en la lluita pels drets humans, i aquesta ha de ser una tasca de totes i tots.

CEA Confederación de Educadores Americanos

1. L'any 1997.
2. Unitària en la Diversitat, respectuosa de l'intercanvi i amb una mirada sense exclusions, cosa que permet aprofundir l'intercanvi d'una manera més transparent i productiva.
3. La Cooperació ha d'activar les potencialitats preexistents i identificar objectius clars, en conjunt entre les parts. El món avança en termes geopolítics, en la recerca de visibilitzar els justos interessos del Sud Global, en relació a la seva història de dominació i dependència. En aquest punt és essencial que la Cooperació i la solidaritat tinguin present aquesta nova realitat, que encara no s'acaba de configurar, però que clarament és una passa, sense marxa enrere possible, cap a unes relacions nord/sud en termes globals, que ja podran seguir els paràmetres de la imposició unipolar, sorgida a partir de la dècada dels noranta, amb la caiguda del bloc de l'est.
4. S'ha mantingut sòlida, amb adaptacions a les distintes etapes geopolítiques en curs. Sempre és important renovar i insistir, en la recerca del desenvolupament polític, sindical i acadèmic. Crec que aquesta relació pot ser molt útil, també en aquests nous temps, pel seu tret integrador i incloent, cosa que permet respondre a les noves demandes.
5. Sens dubte, sacseja i polaritza les societats, en implantar-se un discurs basat en l'odi i les "fake news", tot i que no han assolit l'objectiu pretès, ja que forces d'esquerra i centreesquerra han tornat al Govern, com passa amb el Frente Amplio d'Uruguai, el més recent, entre d'altres Governs. Atentes, molt atentes, han d'estar les organitzacions i els pobles per a evitar que aquesta situació indesitjable pugui prosperar.
6. Sens dubte la seva aportació ha estat permanent, tot proposant amb la seva mirada i activitats concretes en l'educació, mitjançant l'impuls d'una pedagogia que integri de manera central aquest concepte d'igualtat i el faci realitat en la pràctica quotidiana, a través de recursos didàctics i de formació.

7. En aquest punt arribam tard, els objectius segurament tindran una nova ronda o agenda per al desenvolupament sostenible -cercant complir el que sabem que no succeirà -, ja que importantíssims recursos econòmics es destinen a "l'economia de la guerra", mentre es posterga els exclosos de sempre i sense perspectives a curt termini d'un gir en aquestes polítiques. O desesperam com a societats o pagarem un preu alt, encara més alt que l'actual.
8. La pregunta en si mateixa conté gran part de les respostes. Jo afegiria que s'han d'impulsar amb més força relacions amb un major grau d'integració i diversitat. La pèrdua d'espais raonables d'horitzontalitat i l'excés d'aparells burocràtics conspiren contra l'objectiu desitjat, d'aprofundir la cooperació internacional, en funció d'una mirada que cerqui formar un espai de "socis" i no de "súbdits". Vivim en un món que ja no accepta els neocolonialismes, que necessita ser respectat, escoltat i en funció d'aquesta mirada es podrà reconstruir quelcom més seriós i just per als pobles.
9. Sense cap dubte tota eina i aquesta en particular ha de ser i pot ser emprada en benefici mutu. El desafiament laboral i social, que ens imposa la introducció de la intel·ligència artificial, ens acosta cada cop més, en la recerca d'experiències compartides, que ens permetin millorar d'una manera justa: la cooperació internacional que ens apropi i redueixi bretxes en els espais transatlàntics, com és el cas.
10. Els nostres anhels són que el XIII Congrés d'abril de 2025 aprofundeixi aquesta línia de feina conjunta, com a mostra de l'encert que és la solidaritat basada en els principis de la Unitat en la Diversitat, que formen part de l'essència i la necessitat de la lliure expressió, que és una part central de la condició humana.

processos de desenvolupament comunitari amb pertinença cultural.

4. Som organitzacions amigues, amb molt bona relació. Rebem suport en formació i materials educatius. Han mostrat una solidaritat franca i de confiança.
5. Molt autoritarisme. Molt assistencialisme i paternalisme. Fomenta la criminalització dels defensors. Saqueig dels territoris. Alt grau de corrupció.
6. Enfortiment de les capacitats en les dones. Foment de l'autoestima de les dones. Sensibilització adreçada als homes.
7. Amb el suport a projectes de resiliència climàtica. Incidir en els Governos dels països perquè implementin projectes de desenvolupament sostenible i no seguir fomentant l'assistencialisme.
8. Cal doblar esforços en processos de sensibilització permanent sobre afers de participació ciutadana. De la mateixa manera és important capacitar les persones en aspectes d'emprenedoria per a dinamitzar la seva economia comunitària.
9. Totalment.
10. Seguir sent una organització reivindicativa dels drets dels pobles. Seguir impulsant accions per a assolir la igualtat entre dones i homes.

*Sindicato Autónomo Magisterial
Guatemalteco.
(SAMGUA)*

SAMGUA Sindicato Autónomo Magisterial de Guatemala

1. L'any 2015.
2. La formació acadèmica, ja que hem tingut l'oportunitat com a organització de ser en diferents cursos, que són funcionals per a la millora del sistema educatiu.
3. Ampla i oberta, fins ara ha estat així, un fet que des del Sindicato Autónomo Magisterial de Guatemala valorem, perquè ens permet avançar en el nostre procés orgànic i formatiu.
4. A l'inici només rebíem els cursos a distància per als mestres. Enguany ja hem tingut una donació de llibres que arribaren a més de 10.000 estudiants a diferents parts del país i material contra l'assetjament escolar que es van repartir a escoles de distints Departaments.
5. Sense cap dubte quan arriba un Govern de tall neoliberal el que fa és bloquejar tot procés que faci avançar el

COINDI Cooperación Indígena para el Desarrollo Integral. Guatemala

1. L'any 2011.
2. Respecte a l'autonomia de les organitzacions. Suport en la defensa dels drets dels pobles indígenes, en especial de les dones maies. Potenciar el lideratge dels pobles i de les dones.
3. Des de tres punts: Suport polític, per tota la criminalització que pateixen els defensors dels drets humans i del territori, i la violència contra les dones. Suport tècnic, seguir oferint formació i materials educatius. Suport financer, per a seguir donant suport als

sistema educatiu. Durant els Governos d'Otto Pérez Molina, Jimmy Morales i Giammattei Guatemala es veié afectada perquè aquests personatges deixaren en l'endarreriment tota l'educació del país, amb personatges obscurs que es dedicaren a eliminar tota forma de pensament crític com la supressió de la carrera de Magisteri a l'Educació primària, eliminaren del pla d'estudis l'Educació musical, Arts plàstiques, Educació per a la llar i Arts industrials, la classe de filosofia ja no és un requisit en el nivell diversificat; i amb això els llibres de text o la cooperació internacional encara que envii aquest material no s'emprarà perquè existeix tot un sistema que elimina el pensament crític.

6. Quan existeixen processos de cooperació tots ens posam mans a la feina, això permet reconèixer que l'STEI Intersindical genera condicions per al treball just en matèria educativa, els materials que s'adquireixen permeten que s'ensenyi des de la igualtat i equitat.
7. L'Objectiu 4, Educació de qualitat, i l'Objectiu 8, Treball decent i creixement econòmic, permeten que els i les mestres que reben els cursos impartits per la cooperació puguin tenir un impacte en la vida dels estudiants i el seu llegat cultural per a generar millors condicions de vida.
8. És important que cada cert temps una delegació de Guatemala pugui assumir el desafiament de viatjar per a contar les Històries de vida de com la cooperació impacta en els països que viuen en pobresa i pobresa extrema, com un llibre pot canviar la Història d'un estudiant i en aquest país on les oportunitats són escasses cal poder construir des de la realitat exercicis pedagògics que emancipin per a construir una educació que transforma la societat.

Sense cap dubte el sistema capitalista aferma el nostre individualisme, malgrat això els processos de cooperació esdevenen indispensables en països on només un 1% de la població té accés a l'Educació superior i el 18% a l'Educació mitja. Sota aquests paràmetres és evident que cal construir projectes i programes des de la institucionalitzat que permetin transparentar els processos educatius.

9. A Guatemala aquesta distància és lluny de ser realitat, ja que avui en ple segle XXI hi ha comunitats que encara no tenen accés a serveis bàsics, un fet que evidencia que encara que la tecnologia és indispensable estam molt enrere i oblidam que la ruralitat existeix en un alt percentatge. Per exemple, els cursos d'Intel·ligència artificial que s'imparteixen estan dirigits a un sol sector i això permet tenir grans sectors de la població que romanen oblidats.
10. Els nostres desitjos com a organització és poder crear una Federació Sindical tan gran com la FASGUA, un Federació que consolidi la classe obrera a Guatemala i tingui com a referent el Partit Guatemalenc del Treball PGT; això permetrà que puguem construir des de la

presa de decisions, la presa del poder ha d'estar latent tots els dies, només així podem canviar el que fins avui destrueix la Pàtria.

Crear congressos nacionals en defensa de l'Educació pública. Vincular la nostra lluita a altres gremis per a enfortir la classe treballadora. Comptar amb la Cooperació internacional per a adquirir una seu que permeti atendre de millor manera la nostra afiliació. Seguir mantenint els cursos i material didàctic que permetin fer avançar el sistema educatiu. La classe treballadora és una, no importa en quin país som, l'hem d'enfortir en l'àmbit nacional i internacional per a contrarestar els avenços de l'agenda neoliberal que ve a destruir les nostres conquestes històriques.

FUNSALPRODESE Fundación Salvadoreña para la Promoción Social y el Desarrollo Económico. El Salvador

1. L'any 1993.
2. La mena de Cooperació d'aquesta època està bastant lliure del malabarisme de procediments. El paper de la iniciativa privada era de proveïdor de certs béns, mentre les organitzacions humanitàries implementaven les accions en el terreny. Senzillesa i rapidesa de procediments de la gestió i l'execució documentada. Canalització oportuna i resposta específica a accions d'impacte directe que presentaven els grups comunitaris. Comunicació directa amb els responsables establerts en visites periòdiques per a verificar l'obra o servei realitzat i la possible gestió de noves inquietuds o necessitats de la població. Fraternitat en la relació entre ONG nacionals i internacionals, fortament definides pel coneixement mutu de la feina d'ambdues institucions, però també de coincidència d'apostes en les dues parts.
3. Sempre hi haurà diferències, però aquestes han d'enriquir la societat humana amb l'aportació i l'intercanvi de coneixements que impacten per a millorar la vida dels nostres pobles. De fet el factor financer condiciona bastant les accions que es poden realitzar, però si existeix un compromís personal de totes les parts interessades la feina tendeix a fer-se com una activitat més sense major esforç i diferències amb el que la nostra societat de consum ja realitza.
4. Per a FUNSALPRODESE, a partir de la crisi de 2008, la implementació d'accions disminuï sensiblement, encara que s'ha mantingut una comunicació impactada amb noves realitats, però també per la rotació de personal i, amb això, les relacions sostingudes.

5. Impacte brutal que va des de la persecució i satanització d'organitzacions com la nostra fins a l'ofegament financer amb l'intent d'un control directe d'assignacions des de l'estranger, imposicions i procediments nous per a accedir a elles, legislació que cerca que els bancs dificultin el procés normal d'apertura o gestió de comptes, amb arguments com el rentat de diners, etc.
6. La reflexió per a millorar és important, sense forçar els processos amb l'objectiu d'obtenir resultats duradors. Aquest fou sempre un capítol molt valorat a la nostra cooperació que incorporà dones en beneficis directes de formació. Per exemple el 80% de persones becades en el procés d'educadors populars en formació universitària foren dones i el 100% es varen incorporar a escoles públiques, on avui lideren amb càrrecs directius. Tenim Complexes educatius com La Chorrera a San Antonio del Mosco i Guillermo Manuel Ungo a Suchitoto.
7. Pràcticament el gran capital "progressista" l'ha estat impulsant no per sensibilitat sinó pel gran negoci que suposa, amb la qual defineixen temes i són ara els receptors dels recursos per a implementar accions de "prevenció" o mega com: els cotxes elèctrics, la mineria verda, descarbonització, etc. D'aquesta manera obtenen múltiples beneficis, reduccions d'impostos, subsidis i el guany per vendes i manteniment. Una bona part dels dirigents europeus "d'esquerres", però també de l'Amèrica Llatina, molt sensibilitzats, impulsen aquestes agendes verdes per "conviccions" que si s'investiga s'hi podrien trobar interessos personals i fins i tot suborns, en molts casos i en d'altres per "ingenuïtat".
8. Obrir la porta al capitalisme empresarial en relació a la solidaritat es convertí en un altre nínxol de mercat en que s'estableixen qüestions d'interès a partir de la rendibilitat esperada, mentre es deixen de costat les necessitats sentides i expressades dels nostres pobles, amb la qual cosa el capitalisme ara pot considerar-se sensibilitzat i fins i tot "verd". Tot i que seria desitjable tenir aquesta mena d'empresaris, el que s'observa és el negoci per damunt de tot. Un exemple és el suport a la lluita "per la llibertat" dels pobles que impulsen les grans empreses i Govern; això sí, per ser "poble escollit" cal que el Departament d'Estat et doni la benedicció i avaluï que la teva lluita és justa i "democràtica". La convivència amb la gent, el coneixement d'allò quotidià, l'exposició a la realitat pot despertar aquesta guspira de sensibilitat, que es torna en solidaritat en facilitar la canalització d'aquests desitjos.
9. Complementar la feina que s'implementa en ampliar les vies de comunicació especialment en qüestions que requereixen una resposta ràpida, però no substitueix la riquesa de l'experiència directa, en tots els nivells, no només dels responsables sinó també del personal involucrat directament en les accions.
10. Els nostres països guanyen més si comparteixen coneixements nous que permetin desmitificar la "tecnologia i la ciència" com un procés exclusiu de societats avançades,

que no podem implementar, quan en realitat es tracta de la familiarització i valoració de molts temes en principi tabús. La cooperació que es requereix ha de considerar fortament la qüestió d'intercanvi d'experiències i coneixements en la mesura que en tinguem i els vulguem compartir. Aquests llaços resultants enforteixen l'agermanament dels pobles. El sindicalisme ha de transcendir la lluita gremial i anar cap a allò social i solidari. És la història del segle XX.

Pastoral de Movilidad Humana. Guatemala

1. L'any 2020.
2. El seu suport compromès amb la formació solidària.
3. Innovadora i creativa en què es privilegia per damunt de tot l'intercanvi, la cooperació i l'aprenentatge.
4. D'una relació de cooperació solidària i amb presència física puntual de voluntaris a una cooperació tècnica solidària a distància, digitalitzada i més contínua i permanent, donació i distribució de llibres de suport a la formació i l'aprenentatge, entre d'altres.
5. Definitivament sí que afecta, perquè d'una part d'aquests sectors hi ha una fòbia contra la cooperació solidària i transformadora; per això la necessitat d'innovar mecanismes de cooperació que garanteixin l'intercanvi i la cooperació conjunta de manera creativa. I sobretot que permeti el creixement d'una major consciència de la ciutadania sobre allò que anomenem l'exercici de la ciutadania universal globalitzada.
6. El seu enfocament de prioritat d'atenció per als més empobrits i desposseïts ha permès enfocar de manera justa accions de consciència i formació cap al lideratge de les dones, i el seu protagonisme esdevé determinant per a assolir la transformació de les relacions de poder i subordinació que encara prevalen.
7. Amb la promoció de projectes innovadors d'autosostenibilitat i sobirania alimentària des de les dones, amb els horts familiars i la possibilitat de generar al seu voltant una consciència crítica i de funcionament sustentable.
8. Crec que aquí és fonamental aconseguir un major intercanvi des de les plataformes digitals amb sessions d'aprenentatge mutu. La millor forma d'enfrontar l'individu és la solidaritat compartida i, a més, els països del Sud tenim pràctiques sustentables que paga la pena conèixer.

9. Sí, efectivament allò que he dit i que resulta més important és com aconseguir aprofitar-ho per al nostre benefici. És a dir com emprar aquests recursos no per a globalitzar el sistema, sinó per a globalitzar la solidaritat i l'encontre entre pobles i mons diferents.
10. Cal que enmig de la tendència de dretanització dels Governos, tant del Nord com del Sud, les nostres organitzacions trobin mecanismes d'enfortiment i consolidació de les lluites, segueixin contribuint a la construcció d'un món multipolar en què la solidaritat i la cooperació es mantingui i, si és possible, s'enforteixi amb mecanismes innovadors de projecció i feina conjunta. Unes relacions de respecte mutu i creixement conjunt, en les quals es privilegiï l'intercanvi i l'aprenentatge mutus, s'aprofitin els avantatges del món digital i es generin nous mecanismes d'intercanvi i cooperació.

visites, capacitacions; amb molta cura pel que fa a amb qui vols fer-ho ja que, avui dia, distints sindicats de docents es perfilen molt cap a les dretes. Un agraïment especial a Pere Polo i a altres companyes i companys que varen engegar la feina a Hondures.

CTERA Confederación de Trabajadores de la Educación de la República Argentina

1. L'any 2022.
2. És molt important el suport a les activitats de formació docent. I ha estat molt important focalitzar la solidaritat en els països d'Amèrica Llatina amb majors dificultats.
3. Crec que seria molt valuós proposar intercanvis de dirigents entre les organitzacions per a fer visites d'anada i tornada, amb l'objectiu de conèixer els models d'organització de les resistències que es donen en els diferents països. També és molt valuosa l'organització d'accions com jornades, trobades pedagògiques i sindicals per a promoure els debats en el context actual.
4. Fou molt important en els inicis, després s'anà diluint i ens els darrers anys hem reprès la comunicació i participació, d'una manera especial en activitats pedagògiques. De la mateixa manera sempre des d'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris ens han enviat informació i notes de solidaritat permanentment davant les accions i conflictes que hem tingut al nostre país. Pere Polo, Vicent Maurí, Mari Luz González i José Manuel Fernández i molts més companys han estat dirigents que en tot moment han acompanyat les lluites i ens han mantingut informats.
5. El Govern de l'Argentina obstaculitza i reprimeix tot intent d'articulació amb els sindicats o moviments socials d'esquerra i de pensament crític.
6. És important sostenir les lluites del feminisme com una lluita global, per a enfortir-la en els països en què aquesta lluita es fa més difícil.
7. Incideix de manera important. D'una manera especial al nostre país on la dreta nega el canvi climàtic.
8. Crec que la manca de recursos econòmics ha estat la gran dificultat per a organitzar accions de solidaritat. Pens que l'ideal de solidaritat es manté en moltes de les persones dirigents sindicals.
9. Sí, evidentment. Amb un ús crític i emancipador de la tecnologia.

*Colegio Profesional Superación
Magisterial Hondureña (COLPROSUMAH)*

COLPROSUMAH Colegio Profesional Superación Magisterial Hondureño

1. L'any 1994.
2. La capacitat que en diferents camps de l'educació ens oferiren companyes i companys espanyols a educadores i educadors hondurenys i el suport econòmic ofert per a la realització de distints projectes.
3. Amb l'anàlisi de la realitat de cada sindicat dels diferents països i amb l'oferiment de solidaritat a qui més li calgui.
4. Cal estrènyer molts vincles d'amistat sindical i conèixer millor la problemàtica de més nacions en matèria educativa.
5. Els Governos de dreta no simpatitzen amb els docents, a més donen poc suport a l'educació i són repressius.
6. Amb una major capacitat de les nostres companyes docents i la implementació de projectes.
7. Capacitació sobre equitat de gènere i salut mental per als infants.
8. Amb capacitacions i investigacions sobre la realitat de cada país per tal de prendre les mesures necessàries. Hi ha menys sensibilitat perquè es fomenta més l'individualisme. La solidaritat en aquests temps és feble.
9. Sí.
10. S'han d'enfortir els vincles amb el sindicalisme d'Amèrica entre d'altres aspectes mitjançant la via tecnològica,

10. És fonamental enfortir els llaços de solidaritat. Cal multiplicar trobades entre les organitzacions mundials per a consolidar la solidaritat internacional en contra de l'avenç de la dreta. S'hauria d'enfortir la idea de solidaritat internacional en el si de les organitzacions sindicals ja que la dreta somnia amb un món sense sindicats; de fet en els nostres països som el blanc dels principals atacs de la dreta. I la solidaritat sindical internacional pot ser un motor important per a una emancipació internacional dels pobles.

CONALFA Comité Nacional de Alfabetización. Guatemala

1. L'any 2013.
2. La facilitat de tenir accés a processos formatius, sense dificultats per a ingressar en els cursos, la gratuïtat i l'acreditació avalades per l'STEI Intersindical i la Universidad de San Carlos de Guatemala.
3. La Cooperació internacional per a Guatemala és necessària i alhora important per a la població, perquè permet formar i constituir actors de desenvolupament de la societat; l'educació i el coneixement són els principals motors de creixement dels països. És per això que la facilitat i accés que fan servir per a formar docents a persones que viuen la realitat des de les àrees rurals i més necessitades és un suport adient i dirigit perquè arribi als més necessitats.
4. Ha evolucionat des de processos formatius al personal tècnic, fent feina en l'alfabetització per a dones en projectes conjunts amb ONG.
5. Desinterès, manca de suport per a desenvolupar els projectes de manera conjunta, que van en benefici de la població més vulnerable del país.
6. És l'atenció i suport a les dones, les més afectades a l'hora de tenir oportunitats de desenvolupament, però també en la cooperació s'ha beneficiat homes amb processos de formació. Això fa que amb la cooperació es doni atenció segons la necessitat que es visualitza o es manifesta.
7. La incidència directa a CONALFA és la reducció de la població analfabeta, d'una manera especial en dones, de l'àrea rural, maia i maia parlant. Això amb l'objectiu de crear competències que contribuirà a millorar la qualitat de vida de la població i tenir una educació per a tota la vida, mitjançant aprenentatges significatius

que es desenvolupen a partir dels coneixements de les comunitats, per a valorar i mantenir els coneixements ancestrals.

8. Amb la creació d'espais de sensibilització amb mitjans digitals, que es visualitzin i d'aquesta manera comprendre la necessitat. Això crea consciència i empatia davant els més vulnerables.
9. És una gran oportunitat de tenir comunicació i formació en temps real. Tenir l'oportunitat de visualitzar les realitats de països i poder conèixer amb les persones. Ofereix l'oportunitat d'un major acostament.
10. Seguir amb la cooperació internacional amb l'intercanvi de d'experiències i compartir coneixements amb els que menys oportunitats i recursos tenen; cosa que ha contribuït al desenvolupament sense cap mena de cost econòmic per al país beneficiat. Amb la defensa dels Drets a través de la formació i el coneixement.

CIPREVICA Centro de Investigación para la Prevención de la Violencia. Guatemala

1. L'any 2018.
2. Allò veritablement solidaris. Moltes vegades les relacions són de cooperació, però no necessàriament solidàries. En aquest cas, l'interès compartit de l'alliberament dels pobles, mitjançant l'educació i la feina de docents i educadors, estableix una relació de respecte i igualtat.
3. Entre iguals. Això és entre països que junts poden compartir experiències i sabers, des de les bases de la població (docents, líders, comares) i que comparteixen amb altres països aquestes experiències.
4. Anà en augment, mentre va durar. En els darrers dos anys hem deixat de tenir la relació, especialment a través del desenvolupament de diplomats virtuals, per mor de la dinàmica de treball institucional que feia impossible l'atenció que requerien els participants tant de Guatemala com d'Hondures. Però seguim sent aliats i companys.
5. L'avantatge d'aquests Governos és que la cooperació ja difícilment els dona suport tècnic i financer. Això és l'avantatge per a les municipalitats, les ONG i els moviments socials de ser qui negociïn els projectes de manera directa. Encara que més enllà de la situació po-

lítica de conjuntura dels nostres països, la Cooperació sobretot d'Europa se'n va a Àfrica.

6. És un principi que compartim. Fins i tot des de la inclusió en la paritat per a la participació en els processos formatius. De fet, en el país hi ha més docents dones, però en altres espais de participació també hi ha moltes dones i són les que més s'interessen en participar en processos formatius, per exemple.
7. Sense cap dubte amb menys recursos i menor incidència però a Guatemala el nou Govern està molt interessat en dur a terme l'Agenda 2030 i avançar en la part que li correspon en relació a aquest document. Però és veritat que cal incloure d'una manera més ferma aquesta Agenda en la tasca de la cooperació.
8. El capitalisme aconsegueix el seu objectiu. Sempre cerca noves i millors maneres de perfeccionar el "ser capitalista". La solidaritat entre els pobles, aquesta ha de ser la crida. També és un tema d'empatia i de consciència social, a més de pensar en el proïsme.
9. Hauria de ser així. Tot dependrà del millor ús que es pugui fer de les tecnologies i de les intencions que es tinguin per a establir aquestes relacions. Sembla com si als Governos ja no els interessàs Amèrica Llatina o els importàs poc i això es fa palès, per exemple, en la sortida d'agències de cooperació dels nostres països.
10. La "naturalitat" política del sindicalisme és la solidaritat, clar, generalment entre els membres d'un gremi, però es podria estendre a la solidaritat internacional, tal i com l'han plantejat vostès que és transcendir l'empresa, la fàbrica, el gremi, les fronteres. El fet de compartir bones experiències d'ambdós països pot ser una bona manera de seguir la relació.
3. Una feina d'acompanyament i intercanvi de coneixements i experiències. Des de la humilitat i el respecte a altres formes de vida, a altres mirades de veure el món. D'aquesta manera la cooperació i solidaritat ens fan millors persones.
4. Fenomenal. Gràcies a aquesta relació hem pogut enfortir la feina de cooperació internacional mitjançant la qual desenvolupam el projecte de la "Escuela de Comunicación Siembra Venezuela" per a infants i adolescents treballadors. Per a nosaltres són fonamentals des dels primers moments. No només el suport econòmic, també per la confiança i l'horitzó comú. Cal esmentar també els ensenyaments rebuts per a fer les coses, cercar recursos, enfortir teixits, resistir en un ambient on el mode d'operar de les ONG "gegants" impossibiliten la supervivència de les ONG "petites".
5. Sens dubte fan difícils les dues coses. La realitat social es veu afectada d'una manera cruel i les desigualtats es multipliquen. Per a la Cooperació es dificulta la feina perquè les necessitats són majors i les condicions més hostils. Allà on hi ha processos en construcció es fan més febles, i on encara no n'hi ha es posen obstacles a la seva projecció.
6. A més aquests Governos, tant allà com aquí, no volen pressuposts per a Cooperació; si d'ells depengués els tallarien d'una tacada. El que sí fomenten és una altra casta de Cooperació que té més a veure amb l'assistencialisme i aquesta mirada caritativa que es fa des dels ulls de la superioritat.
6. L'educació en igualtat entre homes i dones és una de les columnes de la cooperació. A l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris això es potencia amb materials extraordinaris com es pot comprovar en una de les publicacions recents. Materials entretinguts que combinen la teoria amb la pràctica i que ens serveixen a tots per a emprarlos en els tallers de formació i participació.
7. El fet que existeixi Cooperació posa de manifest una Agenda que ens adverteix de problemes objectius. El canvi climàtic és un dels ODS de l'Agenda 2030. Cal treballar aquest punt, ja que la nostra vida en depèn. La sensibilització en la cura de la natura és una tasca de la cooperació. En els territoris en què es fa la feina (països espoliats) hi ha dificultats com, per exemple, la gestió de residus derivats, a la vegada, de la producció capitalista. La cooperació té el desafiament d'assenyalar l'origen del problema, d'anar més enllà d'allò observable.

Vocesenlucha. Venezuela

1. L'any 2018.
2. La confiança. Diuen que la solidaritat és la tendresa entre els pobles. STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris basen la seva solidaritat no només en la tendresa sinó en la confiança. Creuen de manera ferma que sense confiança no es pot fer res.
8. Des de Vocesenlucha creim que s'ha de recuperar la pertinença a la classe, això ajudaria a tenir una consciència que transcendeixi fronteres i ens uneixi. Recuperar la paraula "privilegi" també ajudaria, prendre consciència de que tinc privilegis respecte d'uns o altres. Malgrat això, la deriva mercantilista de les nostres societats ens ha allunyat d'aquesta reflexió i ha creat uns sentits comuns enfora d'aquestes consideracions. Ens trobam a l'era del "Si t'esforces a bastament, tu també pots triomfar".

I aquesta és només una de les arestes d'un fenomen complex que té unes conseqüències terribles, perquè fa que les condicions pitjors en què es puguin trobar uns i altres, en l'àmbit individual o altres pobles en el col·lectiu, siguin vistes com quelcom salvable no des de les estructures sinó des de les subjectivitats. Un problema molt gran perquè a la pràctica això es tradueix en que com més va més difícil és combregar amb els dolors i amors aliens, i això ens deixa nuus d'humanitat.

9. Sí, per suposat. Ara tenim la possibilitat de veure'ns i escoltar-nos tan bon punt es donin les condicions (internet, temps, etc.). Això és una fortalesa i fa feina a favor de la Cooperació. Clar que aquestes eines també tenen els seus contres. Un d'ells és que, mentre es pugui, no han de substituir l'acompanyament físic en els territoris. Sabem bé que ser en el lloc, conviure i compartir no té substitut. Les abraçades han de mester l'abraçada.
10. Esperam que comenceu aquest 2025 amb molta força i moltes ganes. El sindicalisme és una conquesta de la classe treballadora davant l'explotació i l'esclavisme. Un fil molt fi el separaria, si és possible, de l'internacionalisme que és la conquesta de la humanitat davant la injustícia i desigualtat de l'imperialisme.

Bernardo Caal Xol, sindicalista i defensor del territori. Guatemala

1. L'any 2007.
2. La solidaritat amb la lluita dels pobles originaris.
3. Ser present de manera constant en les comunitats en què es dona suport amb l'objectiu de constatar les necessitats de les famílies dels pobles originaris.
4. La relació ha estat molt bona. Allò més important per a mi la visita que em vàreu fer quan era a la presó, a través d'en Joan Rodríguez Recio.
5. Es neguen a rebre la Cooperació, creuen que els afecta, perquè volen tenir les comunitats aïllades i empobrides.
6. S'ha aconseguit bastant, no ha estat suficient però s'ha avançat.

7. En aquests anys ha estat el tema principal i ha de continuar sent primordial en les agendes de feina.
8. Cal canviar les estratègies de feina a la vegada que ho fa el consumisme. Aprofitar bé els espais per a crear la consciència en cada persona. Narrar la realitat amb l'ús d'exemples.
9. Així és. Cal treure molt de profit a la tecnologia.
10. El sindicalisme ha de denunciar els abusos i violacions de Drets Humans en tots els àmbits. No només drets de l'afiliació sinó lluitar al costat del poble.

SNTECD Sindicato Nacional de Trabajadores de la Educación, la Ciencia y el Deporte. Cuba

1. L'any 1999.
2. En destacaria la transparència en la feina de l'organització, especialment el respecte a les organitzacions amigues.
3. Ha de ser un mecanisme fonamental per a fomentar el desenvolupament sostenible, l'equitat global i la construcció d'un món més just i solidari. Des de la perspectiva de Cuba s'ha de centrar en el respecte mutu, l'autonomia, l'equitat, la sostenibilitat i la col·laboració entre nacions del Sud global per a construir un món més just i solidari per a tots.
4. Ha evolucionat de manera positiva. Durant aquests anys s'han consolidat els llaços de germanor. La força per seguir dient al món que poden comptar amb ells per a tot en especial amb Cuba.
5. L'arribada de Governos de dreta i fins i tot d'extrema dreta a Amèrica Llatina ha tingut un impacte significatiu en la realitat social i en l'aposta per la cooperació a la regió. Els Governos de dreta implementen polítiques que afavoreixen els sectors econòmics més poderosos, cosa que pot agreujar la desigualtat social i econòmica a la regió. Això pot conduir a un augment de la pobresa, l'exclusió social i la manca d'accés a serveis bàsics per als sectors més vulnerables de la societat.
6. La Cooperació internacional d'STEI Intersindical ha jugat un paper important en la promoció de la igualtat entre dones i homes, tant a Espanya com a l'àmbit in-

ternacional. Ha duit a terme programes de formació i sensibilització sobre igualtat de gènere, enfocats en conscienciació de les treballadores i treballadors del sector educatiu sobre la importància de la igualtat i la lluita contra la discriminació.

Ha estat fonamental en la promoció de la igualtat entre dones i homes, amb l'aportació de coneixements, accions i lideratge en la lluita per l'equitat de gènere en l'àmbit laboral i educatiu. El seu treball continu i compromès contribueix a l'avenç cap a societats més justes, inclusives i respectuoses dels drets de totes les persones.

7. La Cooperació juga un paper fonamental en la lluita contra el canvi climàtic i en la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030. Cal facilitar l'intercanvi de coneixements, experiències i tecnologies sostenibles entre països, permetre la implementació de pràctiques més eficients i respectuoses amb el medi ambient en diferents sectors. Proporciona finançament i recursos clau per a donar suport a la mitigació i adaptació al canvi climàtic, així com també la implementació de projectes i programes alineats amb els ODS, especialment en països en desenvolupament que fan front a desafiaments majors.
- 8 La manca de sensibilitat cap a la Cooperació i la solidaritat a Europa, fins i tot dins les organitzacions sindicals, pot estar influïda per diversos factors, amb la inclusió de l'impacte del capitalisme a la societat. Per a reactivar la consciència envers els països empobrits i enfortir la solidaritat internacional, es proposen les accions següents: Promoure programes educatius i campanyes de conscienciació sobre la importància de la solidaritat internacional, la independència global i els impactes del sistema capitalista en la desigualtat econòmica i social en l'àmbit global. Establir col·laboracions i aliances estratègiques entre sindicats europeus i organitzacions de països empobrits, per a promoure l'intercanvi d'experiències, la solidaritat mútua i la defensa dels drets laborals en l'àmbit global. Organitzar i participar en accions solidàries concretes, com campanyes de suport a treballadors en altres països, projectes de col·laboració.
- 9 Els avenços en les TIC tenen un gran potencial per a reduir les distàncies geogràfiques entre Europa i altres països, a més de facilitar la col·laboració, l'intercanvi de coneixements i la solidaritat internacional. Les eines de comunicació en temps real, com videotrucades, correu electrònic i xarxes socials, permeten una interacció ràpida i directa entre persones en diferents parts del món, tot facilitant la coordinació d'accions, la col·laboració en projectes i l'intercanvi d'informació. La utilització de plataformes en línia per a la col·laboració i la feina conjunta, com a espais virtuals de reunions, gestió de projectes i compartició de documents, facilita la coordinació d'accions entre sindicats, organitzacions i individus.
10. Els nostres desitjos per als propers quatre anys són: enfortir la unitat i la participació activa de l'afiliació, amb la promoció de la diversitat, la inclusió i la representati-

vitat. Seguir sent defensors actius dels drets laborals, la igualtat de gènere, la justícia social i la qualitat de l'ocupació per a totes les treballadores i treballadors. Promoció de la solidaritat internacional: consideram que la solidaritat internacional és un pilar fonamental del sindicalisme. Per tant, ens comprometem a enfortir les nostres relacions i col·laboracions amb organitzacions sindicals i moviments socials en l'àmbit global, en un esperit de cooperació, suport mutu i la lluita compartida per la justícia i l'equitat.

SITRAMCHI Sindicato Trabajadores Magisteriales de Chimaltenango. Guatemala

1. L'any 2014.
2. La formació contant i l'estima per l'aportació de les organitzacions a les quals dona suport. La formació amb consciència de classe per a la classe treballadora i la innovació en la formació.
3. Que es doni suport i s'orienti el desenvolupament de la comunitat amb què col·laboren, sense envair la seva visió particular de desenvolupament i com a comunitat o decisions específiques pel que fa a la visió que es té des d'aquest cantó del món. Cal cercar la sinergia, reciprocitat i recerca de millors condicions de vida per a tots els integrants dels països participants en els convenis de cooperació.
4. Al principi fou de formació de nosaltres com a membres de l'organització, posteriorment la formació dels companys que formen les bases de l'organització, ha evolucionat també la forma de pensament dels companys formats.

Malgrat això, un dels anys es produïren en el si de l'organització certs fets que varen marcar en certa manera la dinàmica de l'organització i dels membres directius, motiu pel qual més endavant els membres nous del Comitè Executiu decidiren donar un altre enfoc de feina i, a poc a poc, s'enceten altres activitats per a contribuir a allò que calia en aquell moment per a l'organització i l'afiliació.
5. A Guatemala d'ençà de 1944 tots els Governos han estat de dreta, amb l'excepció del Govern d'Álvaro Colom (2008-2012) que era reformador, de corrent socialdemòcrata. Durant el seu Govern es tingué un enfortiment de contractes de mestres del rengló 021 al rengló permanent 011, fet pel qual participaven ja del pressupost nacional i inamobilitat, tret de casos justificats; amb accions de rescabament amb víctimes del conflicte armat intern, sindicals, universitàries, etc.

Per altra banda, els partits de dreta no han estat el pitjor mal per a la societat guatemalenca quan han sacrificat els beneficis col·lectius tant de la població com de la població per mantenir els beneficis personals i els dels partits. Amb ells s'introdueixen processos de privatització de l'educació de manera gradual i constant amb diferents mesures adoptades amb el vistiplau del Sindicat de Treballadors del Magisteri de Guatemala, STEG, amb el perjudici de l'educació pública d'aquest país, a més d'altres aspectes econòmics en què la dreta perjudica, pel que fa a la cistella bàsica alimentària i ampliada, per als guatemalencs.

6. La recerca constant d'equitat en tots els processos als quals dona suport, tan bon punt es fomenta la igualtat de condicions i oportunitats de participació.
7. En aquest sentit no hem tingut oportunitat de treballar res relacionat amb aquest tema amb l'STEI Intersindical, tot i que no dubtam de les capacitats d'incidència que tinguin, ja que ens hem assabentat a grans trets del seu suport a altres organitzacions germanes del magisteri en resistència.
8. El model capitalista sempre fomenta l'individualisme dels éssers humans en una visió de: "Si no m'afecta, no m'interessa". A Europa encara més, ja que es deixen veure aspectes que es pateixen en aquesta part del món com la manca del pa diari. Caldria organitzar viatges d'intercanvi per a crear consciència, pel fet que moltes vegades s'ha de viure l'experiència per tal de no oblidar totes les implicacions d'una realitat social diferent a la pròpia.
9. Sense cap dubte, fins i tot acceleren els processos de comunicació; però els intercanvis de persona a persona no poden substituir els que es fan amb mitjans tecnològics.
10. Que s'enforteixin les perspectives de feina i sinergia entre organitzacions tot respectant les individualitats geogràfiques i culturals, cercar els punts en comú quant a les perspectives sindicals. Que es continuïn enfortint els processos de comunicació, formació i organització fonamentals per a sostenir el sindicalisme en els nostres països. Cada vegada es fa més necessari en aquest sentit combatre la desigualtat i l'individualisme per a percebre millores per a totes i tots. Molt bones vibracions per al Congrés!

2. Un recorregut imprescindible que començà en el període de 1997-2012 amb CONAVIGUA amb un treball d'agroecologia, formació política, alfabetització amb les sòcies de la Coordinadora que cercaren suport financer per a superar les seves condicions de vida; d'una manera particular les sòcies per a fer front als grans problemes de tempesta i huracans perquè els habitatges i cultius varen ser destruïdes. Es va aconseguir un suport per a un sostre mínim.
3. Persones amb una consciència social, solidari, amb una aposta política d'un canvi de vida, que respecti la identitat dels pobles maies i contribueixi a l'enfortiment de la tasca entre organitzacions i la incidència, que fan aportacions per als canvis estructurals del sistema que vivim.
4. Amb una contribució al procés de formació i capacitat a les dones pel que fa a l'apoderament econòmic, polític i social, en el marc de la defensa dels seus drets humans.
5. Les polítiques extractives i les hidroelèctriques, amb grans extensions de cultiu per als grans projectes, cosa que provoca el desplaçament dels pobles dels seus territoris, sacsegen la riquesa de la Mare Terra, mentre els pobles pateixen criminalització i judicialització. Ha augmentat la crisi dels períodes de fam, amb desocupació i migracions. La violació dels drets humans es continua donant, a més de la impunitat; no tenim accés a la justícia, la corrupció s'imposa a tot arreu.

Les seqüeles de les guerres genocides encara ens afecten, sense política de reparació per als supervivents, augmenta la contaminació dels rius, mars, llacs, amb l'increment de malalties terminals.

Alguns membres de la cooperació aposten pel treball agroecològic per a produir un aliment saludable, el dret a l'alimentació i l'apoderament de les dones. També el suport per a la formació política i el dret de la dona a una vida lliure sense violències.

6. Els quinze anys durant el qual es desenvolupà un procés de formació i capacitat fou fonamental per a la vida de les dones maies i s'aconseguí potenciar el seu lideratge i trencar la por per a defensar els seus drets davant les autoritats i el marit. Els homes s'anaren sensibilitzant per a donar suport a les dones perquè siguin actives dins la seva organització o grup.
7. Com a CONAVIGUA estam agraïdes per la confiança de les amigues, amics, cooperants, solidaris que donen suport a les nostres lluites i a l'organització de fa dècades. Hem aconseguit projectes per a dos, tres i quatre anys consecutius, un fet que ha contribuït a enfortir la nostra estructura com a CONAVIGUA. La nostra entitat és part de les xarxes, articulació i aliances; de fet algunes companyes han ocupat espai al capdavant de la FAO, CCI VIA CAMPESINA, ALFORJA i ECMIA. A través d'això que he esmentat som part de diferents processos de l'Agenda 2030.

CONAVIGUA Coordinadoras de Viudas de Guatemala
María Canil

1. L'any 1997.

8. Incorporar els joves perquè acompanyin els processos de feina organitzativa, formació i treball social, formació com a brigadistes per a conèixer experiències de lluita de les organitzacions amb molta trajectòria de distints països d'Amèrica Llatina que arribin a viure la realitat des de les comunitats de cada país; que coneixin els contextos polítics i històrics de cada territori i lluites desenvolupades per les dones, homes i joventut de diferents països.
9. Els mitjans de comunicació redueixen distàncies per la seva agilitat en transmetre un missatge o notícia.
10. Seguir amb la profunda consciència en donar suport als pobles més necessitats, continuar amb aquest cor solidari, apostar per contribuir en el desenvolupament de les dones i els joves.

IPP Instituto de Pedagogía Popular, IPP. Perú

1. La nostra relació amb l'STEI Intersindical s'inicia a partir de la invitació que es feu al company Pere Polo per a la seva participació en el Seminari Internacional "Polítiques de formació docent i lluita contra la pobresa", que realitzà l'Instituto de Pedagogía Popular (IPP) l'any 2003.

La referència que tinguérem d'en Pere Polo fou que era un pedagog important i dirigent sindical a les Illes Balears d'Espanya. En la seva exposició sobre el tema sindical destacà importants enuncis, com la impossibilitat de deixar la formació sindical dels mestres i proposà lineaments pràctics referits a la formació magisterial i organització sindical docent; aportacions que es varen publicar en el text del Seminari.

Aquest va ser l'inici de la nostra relació amb l'STEI Intersindical per a continuar en l'actualitat amb el reconeixement dels atributs polítics, social i pedagògic en els companys i tenir un contacte institucional permanent, no només en la participació i suport en els seminaris que s'organitzaven cada any, sinó per conèixer i rebre beneficis pedagògics de l'Escola de Formació i Mitjans Didàctics: aquesta relació va ser molt bona, a més de l'intercanvi d'experiències amb un programa de voluntaris que arribaren al Perú, educadors de l'Estat espanyol amb els quals s'establí una molt bona relació per la seva experiència educativa i convivència compartida, molt significativa per al desenvolupament entre iguals i destacable la coordinació de tasques pedagògiques des de les escoles.

Una gran aportació que també ens ha unit més han estat els projectes elaborats de manera conjunta entre

IPP i STEI Intersindical en favor dels docents, estudiants, mares i pares de família de les escoles públiques en les diferents regions del país ubicades en les zones de costa, serra i selva.

Reconeixem que els projectes gestionats per al seu finançament per l'STEI Intersindical han estat fruit de gran esforç i encara és present l'agraïment i continuïtat dels resultats en els beneficiaris en les zones en què es treballa; de fet es poden fer evidents obres realitzades en temps de desastre natural, l'ajut amb equips tecnològics rebuts per a llocs de pobresa, la formació docent, entre d'altres.

Entre els projectes desenvolupats, la nostra institució és reconeguda pels docents i autoritats locals en els assoliments aconseguits. També el projecte sobre lideratge estudiantil de les escoles duit a terme en diferents regions del país com Cajamarca, San Martín, Ica, Piura i Lima ha assolit un major impacte amb les publicacions sobre guies didàctiques són una aportació per als estudiants i docents per la importància de preparar els estudiants com a protagonistes en la construcció d'una ciutadania sense violència, democràtica i equitativa.

Tampoc podem deixar d'esmentar l'aportació actual amb la Formació a distància de docents, havent superat tot temps i dificultats fins i tot amb la pandèmia, amb la possibilitat de tenir accés a una millor formació de mestres en els temes d'interès continguts en els cursos que imparteix de manera gratuïta la Plataforma Solidària d'Ensenyants Solidaris.

Una altra fita és tenir docents peruans de tutors, que es formaren primer en els cursos a distància, tot i que reconeixem que ens cal millorar en un ús millor de tots els avantatges que ofereix la Plataforma i aportar en els continguts dels cursos. Agrair a Joan Rodríguez pel seu compromís i paciència com a director i coordinador d'aquesta Escola de formació contínua.

2. En el model de solidaritat que compartim amb l'STEI Intersindical l'IPP destaca l'aposta per una educació de qualitat com a element influent i dret de totes les persones per al seu desenvolupament integral en diàleg amb les diferències i coincidència en erradicar les desigualtats.

En l'aspecte de la feina, ha estat mancomunada entre mestres en l'espai de les escoles i ha esdevingut una fortalesa per al canvi i progrés social. Ens motiva l'organització que promou l'STEI Intersindical en diverses regions i països, perquè creim que des de l'organització podem assolir canvi i desenvolupament social, que superi el model actual del sistema educatiu capitalista i fer realitat un projecte educatiu transformador per al bé comú.

Un dels trets de la feina mancomunada ha estat el respecte i valoració de la diversitat, com la cultura en

totes les seves expressions i considerar sempre accions i activitats que assegurin la cura i la sostenibilitat ambiental.

Aquests trets han tingut molta importància i ressò en el magisteri, perquè ens han permès seguit enfortint els cercles d'autoeducació docent, una línia de treball molt reconeguda en l'IPP, potser en l'actualitat amb algunes variables, però seguim amb l'aposta per l'organització.

3. Ha de seguir treballant de manera coordinada, tenir clars els lineaments sociopolítics, el diàleg obert i fer feina junts per una justícia social que propugni una formació magisterial i del nostre poble contextualitzada amb esperança, esperit crític i que faci aportacions en la construcció de noves i millors condicions de vida per a tothom.
4. La nostra relació amb l'STEI Intersindical ha tingut un procés de coneixença mútua, compartir la feina amb docents, amb dirigents sindicals del país i amb la població en distintes regions del país. Conèixer les dificultats del territori i clima del país per al trasllat a les zones de feina ha permès conèixer més les necessitats i la pobresa real en què viu la majoria de la nostra població.

S'han creat vincles respectuosos, de molta confiança, amistat fraterna i aprenentatges compartits. Rebem de forma permanent les experiències didàctiques a través de Pere Polo, així com també la informació periodística diària, cosa que ens ha permès conèixer notícies i situacions en altres països així com també es donen les notícies del Perú, una informació que se socialitza amb altres docents de diferents llocs en l'àmbit nacional.

L'auspici dut a terme per l'IPP en els seminaris internacionals ha marcat un precedent molt positiu per la importància dels temes i expositors de significativa pràctica social, política i pedagògica. En tots els projectes fets amb l'STEI Intersindical, a més de tenir clar l'objectiu general, hem tingut la possibilitat de plantejar un objectiu específic per a formar i/o enfortir els CAD.

5. En el nostre país vivim un règim polític en crisi amb el Govern de la senyora Boluarte deslegitimada i ineficient, ja que afronta càrrecs de corrupció i assassinat; cosa que també passa amb el Congrés que té un nivell de rebuig majoritari de la població per corrupte i per legislar a favor de les grans màfies per a treure'n un profit personal, a més de considerat com una coalició immoral de mafiosos, autoritari, que controla les institucions de l'Estat com el Jurat Nacional d'Eleccions, el Ministeri Públic i, per què no dir-ho, el Govern actual. Un mal que comporta la inseguretat ciutadana i les extorsions, una situació lamentable de violència que afronta el país.

És un moment històric que vivim i ens exigeix revisar, promoure l'acció política i reconstruir la confiança per a la unitat.

6. En els projectes desenvolupats amb l'STEI Intersindical s'hi han inclòs estratègies específiques; en el cas del projecte de lideratge juvenil s'ha promogut la participació dels estudiants perquè considerin els rols i responsabilitats que responguin a criteris d'equitat, que s'abordin les desigualtats de gènere i es promoguin pràctiques que donin poder a les dones.
7. En tot projecte desenvolupat davant l'escenari catastròfic que vivim del canvi climàtic amb les altes temperatures, els diferents tipus de sequera i les pluges intenses, cal tenir el compromís de promoure els ODS. Per tant, tot projecte ha d'incorporar pràctiques sostenibles i orientades a la preservació del planeta i de la comunitat en totes les etapes, amb la promoció de la consciència ambiental i la implementació d'accions específiques per a reduir el dany ambiental.

Fomentar la participació amb iniciatives relacionades amb el canvi climàtic i la biodiversitat, tot integrant la sostenibilitat ambiental en l'educació i pràctiques quotidianes a la recerca de solucions innovadores per al benefici a llarg termini.

8. Cal conèixer més la realitat que viuen els països empobrits a conseqüència dels mals Governos ensarrogats en un sistema capitalista i individualista. L'IPP considera que les organitzacions sindicals han de veure els beneficiaris dels projectes com a agents actius del seu propi desenvolupament. Per tant, els projectes es dissenyaran i executaran amb l'objectiu de promoure i protegir els drets humans i amb el foment de la participació inclusiva i la presa de decisions democràtiques.
9. Sí, els avenços tecnològics reduiran les distàncies geogràfiques i es podrà tenir una major comunicació en qualsevol part del món i en el menor temps. També es podrà accedir a més informació. En aquesta era de la globalització, els avenços tecnològics s'han convertit en el desenvolupament dels països i societats més individualistes.

Hi ha millores en tecnologia com la robòtica i la intel·ligència artificial, però on ens dur deshumanitzar i actuar només per impulsos? Que els països amb poder econòmic creixin més en ambició i injustícia social.

10. L'IPP felicita aquest gran esdeveniment de l'STEI Intersindical del XIII Congrés l'any 2025, i li augura èxits, perquè l'organització segueixi en la línia de claredat social, política i pedagògica i continuem eixamplant la nostra relació institucional amb una mirada compartida pel canvi i la transformació social.

Intersindical Solidària / Intersindical Valenciana.
País Valencià

1. L'any 1987.
2. Un model que té com a eixos l'educació i la transformació social, allunyat del neocolonialisme i l'eurocentrisme. El tractament igualitari amb les contraparts amb les quals treballa.
3. Una solidaritat i cooperació cooperatives per enfortir el teixit social, les polítiques alliberadores, la justícia i la transformació social.
4. Ha estat una relació entre entitats germanes que participen en projectes i espais sindicals de diferents àmbits nacional, estatal i internacional, amb una llarga trajectòria durant dècades. Hem compartit espais sindicals, cooperació internacional, llengua, drets col·lectius dels pobles, feminisme, moviments socials, formació... que ha estat més o menys intensos en funció del context social i polític.
5. Els governs de dretes i ultradreta han portat canvis radicals als diferents estats, amb l'augment de les desigualtats i l'empobriment de la població, el deteriorament dels serveis públics i les prestacions socials: amb una aposta per la cooperació basada en els interessos econòmics molt allunyada de la justícia i la cohesió social.
6. Les actuacions i les polítiques de cooperació i solidaritat d'aquestes dues entitats sempre han estat impregnades de feminisme. És un dels elements que recorren tots els projectes i programes realitzats.
7. Estan molt lligats. Les actuacions de les diferents entitats en matèria de cooperació han de tindre en compte l'emergència climàtica.
8. L'esquerra social, política i sindical ha de treballar per guanyar la batalla cultural. A hores d'ara s'està perdent en molt àmbits. Només cal fer una ullada als resultats electorals als diferents estats i als mitjans de comunicació. És, per tant, una necessitat enfortir organitzacions i fundacions per plantar cara. Un dels temes que cal activar, també en moments de crisi, és la solidaritat i cooperació internacional, generant eines per fer-ho. L'experiència i trajectòria de l'STEI i Ensenyants Solidaris n'és un exemple sobre com s'han de fer les coses.
9. Sí, les eines tecnològiques poden servir per aprofundir en el treball col·lectiu però sense perdre de vista que les relacions interpersonals són necessàries.

10. Un Congrés sempre és un moment per fer balanç, reflexionar i decidir col·lectivament els objectius i estratègies per al futur. El desig és enfortir l'STEI Intersindical, millorar les condicions laborals i de vida de les treballadores i treballadors, aprofundir en les polítiques socials i econòmiques a favor de la gent i en el camí de la sobirania nacional. La solidaritat internacionalista és intrínseca al sindicalisme de classe.

SEFCA Servicios de Formación en Centroamérica.
Guatemala

1. L'any 1998.
2. Per una banda, la capacitat de gestió davant instàncies públiques de Guatemala com el Ministeri d'Educació (MINEDUC), Universidad de San Carlos (USAC), però també amb organitzacions locals que els facilitaven l'accés als sectors de població que volen fer feina. Tot plegat per la seva opció preferencial per l'àrea rural, dones, docents i joves. També la capacitat d'emprar els mitjans digitals per arribar a més població.
3. Han de seguir atenent la població rural i també descobrir els lideratges juvenils, per tal que la feina en els centres educatius compensi la deserció de docents.
4. D'ençà de l'inici de la nostra col·laboració, hem pogut assistir als processos que s'han dut a terme i que ens donaren l'oportunitat de fer campanyes de sensibilització a les Illes Balears i aportar la nostra experiència de formació en els projectes que realitzam a Guatemala amb diferents entitats.
5. Sense cap dubte aquest fenomen s'ha produït en l'àmbit llatinoamericà, tot i que també n'hi ha que són realment demòcrates amb una opció clara pel desenvolupament dels pobles originaris i la població empobrida. Guatemala continua enquistada en un pacte de corruptes i les oligarquies encapçalades pel poder judicial no donen garanties d'una societat democràtica.
6. Ha contribuït d'una manera especial en els tallers per a docents, a fer feina per la igualtat de gènere i en apropar el feminisme a la nostra societat patriarcal.
7. Des de l'acompanyament fet al llarg d'aquests anys per part de l'STEI Intersindical i Ensenyants Solidaris s'ha dut a terme una tasca molt important de donar visibilitat als Objectius de Desenvolupament Sostenible, encara que la societat guatemalenca se sent aliena a aquests plantejaments.

8. El capitalisme empra els mitjans de comunicació per aconseguir que la joventut, fins i tot els infants, facin servir la tecnologia per a convertir-los en consumidors i allunyar-los de la realitat. En el nostre país estan sorgint mitjans alternatius com ràdios comunitàries, que donen una altra perspectiva de desenvolupament. A Europa, com a la majoria dels països, les organitzacions sindicals només cerquen els drets dels seus cercles sindicals; cosa que al meu parer els du a l'esgotament d'aquesta forma d'organització de la classe treballadora.
9. I tant que sí, de fet ja es dona ara mateix.
10. Si els sindicats volen seguir sent una eina de les lluites de les treballadores i treballadors, han de modificar les estructures i no convertir la seva feina en prebendes per a la seva afiliació sinó per a tota la població i reprendre la solidaritat entre els pobles per a afrontar els desafiaments del canvi climàtic i la globalització.

Instituto de Formación para Educadores de Jóvenes, Adolescentes y Niños Trabajadores de América Latina y el Caribe, IFEJANT. Perú

1. L'any 2001.
2. Acompanyar processos semblants o equivalents en sincera horitzontalitat interinstitucional a la recerca d'objectius que agermanen en un horitzó que engloba particularitats polítiques, històriques, culturals... però germana en metes ètiques i alliberadores.
3. En general la Cooperació internacional té prioritats que se solen fixar amb les mesures preses com a resultat d'acords d'Organismes Regionals o de Nacions Unides per a destinar recursos. No ens hauria de venir de nou que de aviat ens diguin: la prioritat ara és Àfrica o Ucraïna, o Palestina o la salut, o el canvi climàtic, o el gènere, etc. La cosa és més complexa. Però les agendes dels consorcis econòmics marquen els ritmes del flux de la Cooperació solidària. El clima és d'inseguretat per als que depenguin d'aquesta solidaritat intermitent. És una percepció!
4. La transparència cultivada ens ha permès fer que l'amistat interinstitucional acompanyi l'exigència de superar endarreriments, incompliments eventuais, etc. L'STEI Intersindical no és per a l'IFEJANT una financera, sinó companys de lluita des de la tasca educativa no només escolaritzada.

5. El front jurídic normatiu ha entrat en un gir contra la reforma educativa molt seriós. A això cal afegir l'afebliment d'instàncies com gremis, sindicats, col·legis professionals, centres d'investigació que el poder polític oficial autoritari i sense llums ha afectat la seva condició d'interlocutors vàlids en matèria social i educativa. De fa dècades s'inicià una crítica sistemàtica a les organitzacions de la societat civil, ONG... que són vistes d'una manera molt especial com una amenaça. Hi ha en marxa una llei per a controlar la intervenció de la Cooperació internacional.
6. El tema de gènere és un camp de batalla molt especial en el territori de l'educació escolaritzada. Qüestions religioses, biaix masclista, patriarcal i fal·locèntric habiten de manera subliminal la cultura extensa, malgrat avenços significatius de dones en el país. Les organitzacions de base són espais amb millors possibilitats per a l'educació en matèria d'igualtat de gènere d'adults i de joves, infants i adolescents.
7. No responc, no crec en aquest model.
8. Sense cap dubte. El model civilitzatori capitalista i neoliberal que regeix les noves formes d'allò que organitzacions de treballadors de la nostra Abya Yala anomenen el "desbordament de l'explotació" reforça l'hiperindividualisme de la societat líquida que tenim. Un exemple és que ens costa veure, tant en el Nord com en el Sud, les infàncies que només van a l'escola i juguen, com a lliures d'explotació! Fals de tota falsedat.
9. Avui pot donar la impressió que ens acosten, que ens inclouen. Sí, però en condició d'exclusos! Dels que històricament segueixen exclusos.
10. La necessitat de tornar fundar el pensament. La urgència des de l'ètica de renovar la política. L'exigència de reorganitzar la vida social quotidiana: cura del bé comú, relacions intertransculturals, intergeneracionals i de gènere, redistribució justa de la riquesa...

STEG RETALHULEU Sindicato de Trabajadores de la Educación. Guatemala

1. La relació començà l'any 1997, amb Otto Quintana al capdavant de la Secretaria d'organització del Comitè Executiu Nacional del Sindicato de Trabajadores de la Educación de Guatemala. Desitjam que ens convidin al XIII Congrés del mes d'abril de 2025 per tal d'incrementar i enfortir els nostres coneixements pel que fa a la defensa dels drets laborals de la classe treballadora.

2. El més destacable és el suport rebut en relació a les capacitacions presencials, capacitacions a distància i les mantes viníliques que ens han compartit, que van des dels drets socials fins a les garanties individuals. Des d'STEG RETALHULEU aprofitam per a sol·licitar i suggerir una major quantitat d'unitats de mantes viníliques que continguin informació sobre el canvi climàtic, lideratge i equitat de gènere.
3. Esmentaré diferents accions necessàries per a continuar enfortint l'apoderament de la dona treballadora en el nostre país i de manera especial en el departament de Retalhuleu:
  - Visita de docents espanyols a un intercanvi pedagògic amb mestres de Retalhuleu.
  - Capacitacions a distància amb els temes d'igualtat de gènere, apoderament, lideratge, canvi climàtic, entre d'altres.
  - Capacitacions presencials amb un nombre de 30 docents a cada municipi del departament de Retalhuleu, programades dues o tres vegades l'any per part de vostès.
  - Capacitacions a distància sobre el canvi climàtic.
  - Elaboració de mitjans didàctics amb docents sobre els drets laborals, sindicals, canvi climàtic.
4. Per un conflicte intern amb la directiva nacional de l'STEG ha disminuït la participació docent del departament de Retalhuleu pel que fa als cursos que programa l'STEI Intersindical; tot i que en termes generals ha evolucionat de manera satisfactòria, ja que es disposa del suport adient i s'han mantingut les capacitacions i comunicació, encara que en menor mesura.
5. El radicalisme d'aquests Governos actua en contra de la classe treballadora de l'estat i del no estat i no reconeixen la feina feta com a organització sindical, no hi ha respecte als drets laborals i no hi ha dignificació per a la classe treballadora.
6. Ha contribuït amb l'enfortiment i apoderament del professorat, ja que tenim clar que només a través d'ells podem incidir perquè la societat sigui més justa i millorar les condicions laborals. Per això cal seguir amb les capacitacions presencials i a distància en temes sobre lideratge, igualtat de gènere, canvi climàtic, protecció i conservació del medi ambient, entre altres en els quals es té presència.
7. No ha incidit en el treball temàtic de les capacitacions presencials i a distància amb el tema de l'Agenda 2030. Cal demanar que es converteixi en un punt d'agenda sistèmic i permanent donar a conèixer el contingut de l'Agenda 2030 ja que molta gent el

desconeix. I altres aspectes de rellevància com l'ús de la tecnologia.

8. Totalment d'acord, tant el capitalisme com els països europeus han deixat de ser solidaris i sensibles, i han oblidat conscienciar els treballadors en països empobrits com el nostre. Els deman que mantinguin aquesta comunicació a través de les capacitacions per seguir creixent en matèria laboral i social.
9. Definitivament sí, és donar-li l'ús adequat per a mantenir-nos comunicats i poder intercanviar accions d'índole laboral.
10. Ens agradaria que continuïn amb el projecte de suport de formació sindical presencial i a distància per continuar amb passa ferma amb el compromís que com a educadors tenim davant la nostra realitat i la nostra aportació per a transformar-la i cercar sempre el bé comú. Els desitjam èxit en el seu Congrés.

Asociación Educando. Guatemala

1. L'any 2017.
2. Solidaritat i cooperació mútua.
3. Arrelar al context social de cada país, i identificar les seves potencialitats en favor del desenvolupament.
4. Relació de socis, amb la implementació de programes i projectes a Guatemala.
5. En allò econòmic i en les polítiques públiques, especialment l'economia, l'explotació minera i l'aigua.
6. En els eixos transversals de cooperació, igualtat per a tothom, el foment dels valors des de la infantesa, la joventut i la lluita dels pobles.
7. Mitjançant les seves accions i els eixos programàtics en les convocatòries de projectes de desenvolupament sostenible, canvi climàtic i gènere.
8. Quan canviïn l'enfocament de les polítiques de Govern i la seva mirada envers la població més vulnerable.
9. No, no tots tenen accés a la tecnologia; sobretot les comunitats rurals de pobles indígenes.
10. Fomentar una consciència autocrítica a la població meta de cada soci local i continuar amb la lluita cap a la igualtat en desenvolupament i cooperació.

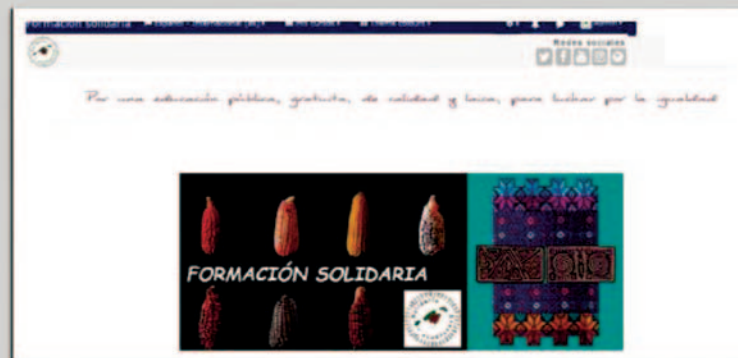
Coordinadora de Viudas de Guatemala CONAVIGUA Rosalya Tuyuc

1. La nostra relació comença a principi dels anys 90 i entre 1990 i 1995 s'enceta la cooperació amb projectes específics.
2. Recordam i agraïm el suport específic d'enfortiment institucional amb el sostre mínim a Estor Izabal, la construcció de l'escola de formació a Quiché en suport a la formació de formadores i d'altres sales dins l'oficina de CONAVIGUA perquè passin la nit sòcies de la nostra entitat, entre d'altres. Tot ha estat benvingut, cal destacar un sostre mínim que perdura al llarg de molts anys.
3. Consider que el respecte, la comunicació, la consulta ha de ser allò que estigui per damunt de tot en la cooperació i s'ha d'adequar a la cultura de les persones beneficiàries. Cal entendre que hi ha canvis culturals que ens divideixen.
4. L'evolució de solidaritat va anar molt bé. Malgrat tot, al final de la nostra relació, va faltar molta paciència, claredat i enteniment... però amb el temps preval el nostre respecte i agraïment cap a l'STEI Intersindical, pel seu acompanyament i solidaritat.
5. L'arribada de Govern sense consciència social, de gènere i menys encara pel que fa als pobles indígenes ens afecta profundament, ja que això va significar un tall a

projectes socials, de drets humans, recerca de veritat, justícia i reparació a supervivents de la guerra i avançar en drets de pobles indígenes.

6. Un desafiament per a la cooperació és cercar altres fons d'enfocament social no necessàriament de Govern sinó de fundacions, cal recordar que la cooperació solidària és permanent i no abandonar a la seva sort els més vulnerables en temps de diferents crisis.
7. Ens trobam en un moment en què la mare naturalesa ens fa una crida de diferents maneres i tenim totes i tots una responsabilitat de posar fre a les devastacions climàtiques. Som els humans els que hem d'unir els nostres coneixements per a detenir el creixement desolador de destrucció ambiental i els coneixements dels pobles indígenes pot contribuir en aquesta matèria, ja que serem qui més patirà les seqüeles del canvi climàtic. Els ODS no han estat viables fins ara però poden contribuir amb un compromís de pocs Govern que, potser, tinguin consciència climàtica davant d'altres Govern destructors climàtics.
8. Malgrat la manca de solidaritat i sensibilitat humana i ambiental, podem tenir esperances de vida digna des de la visió d'unitat, solidaritat, col·lectivitat, aliances, coordinacions locals, regionals, nacionals i internacionals; ja que el nostre desafiament és trencar l'individualisme, la desconfiança, la competència, arrogància i cercar els punts comuns d'interès. El gra de blat de moro que semblen sempre brota i roman en el temps malgrat les polítiques internacionals de por, de guerres, migracions i, sobretot, el que ens espera a la humanitat en el canvi climàtic; això ve amb força i cal estar units. ■

<http://formacionsolidaria.org/>

Resum 12 anys Plataforma Solidària

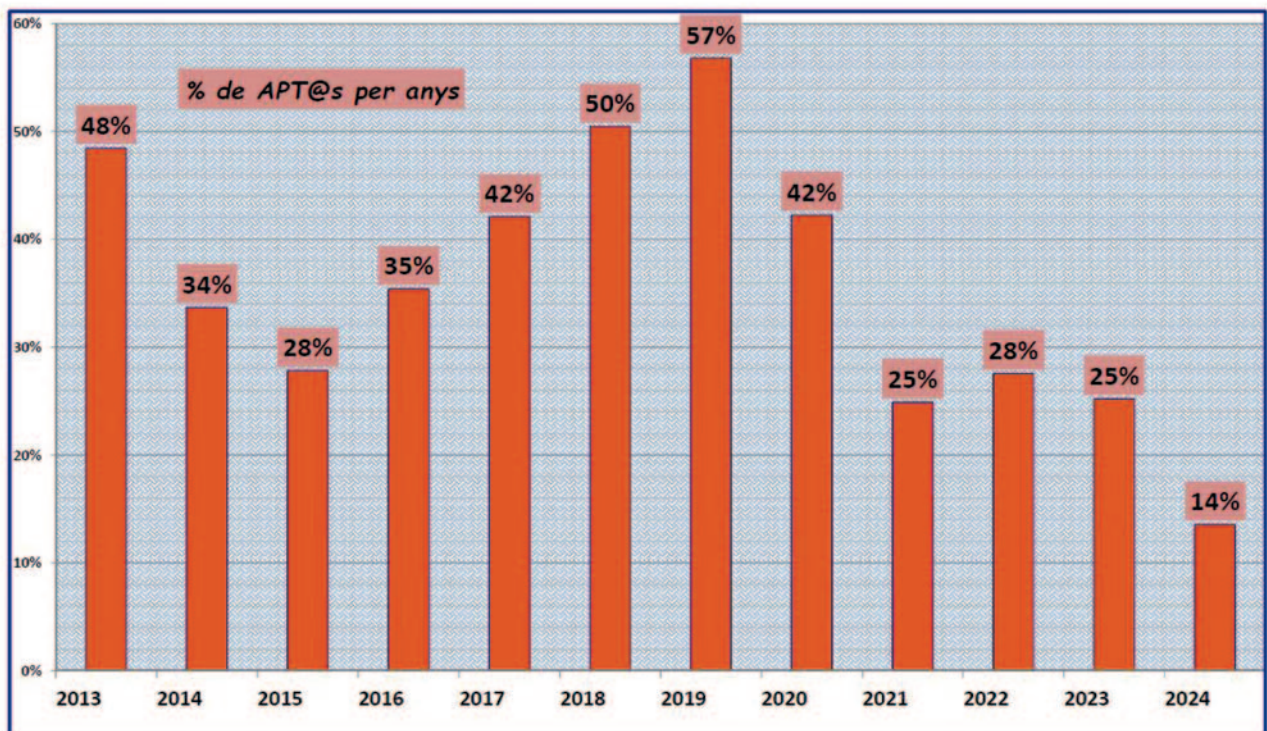
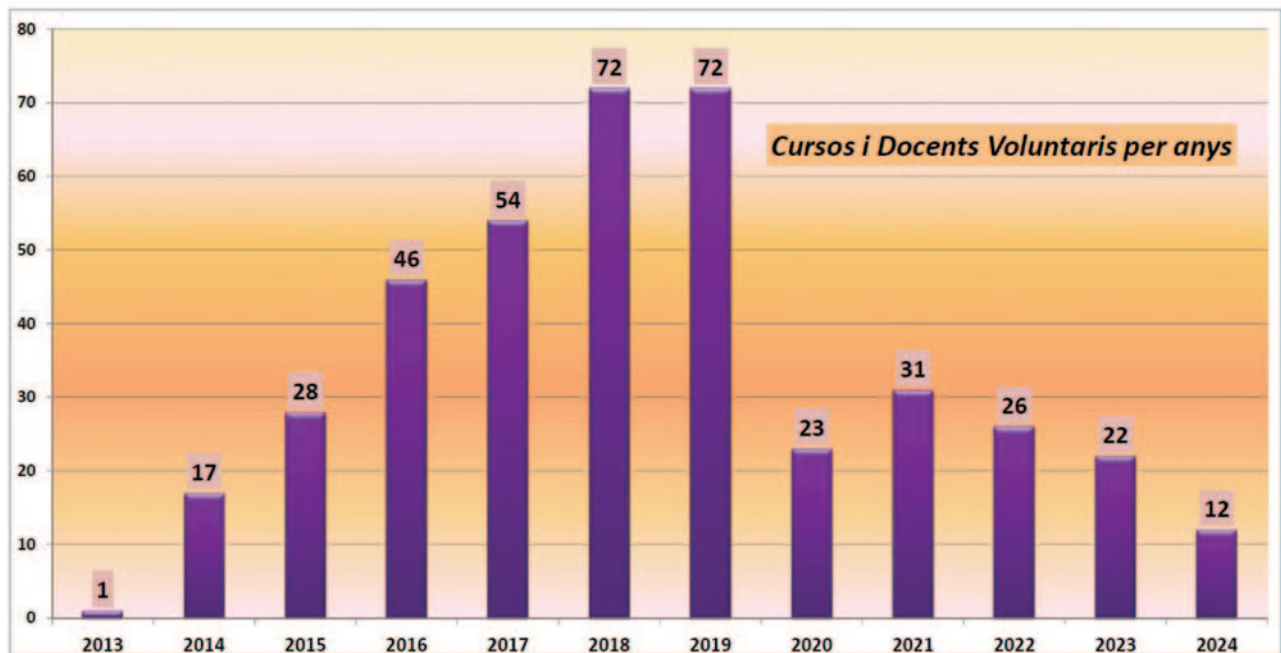

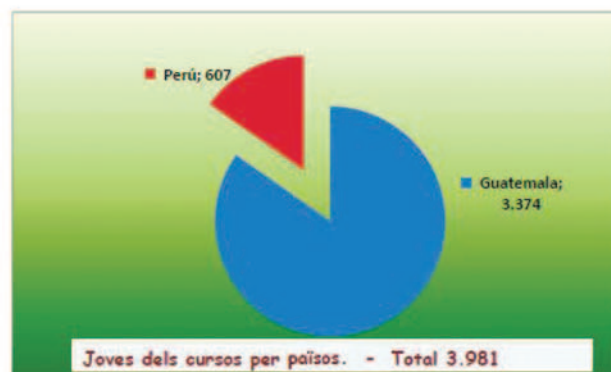
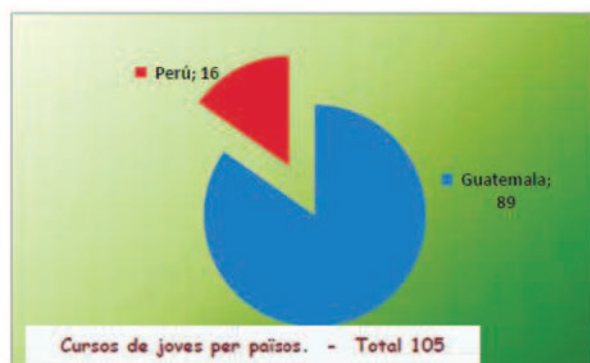
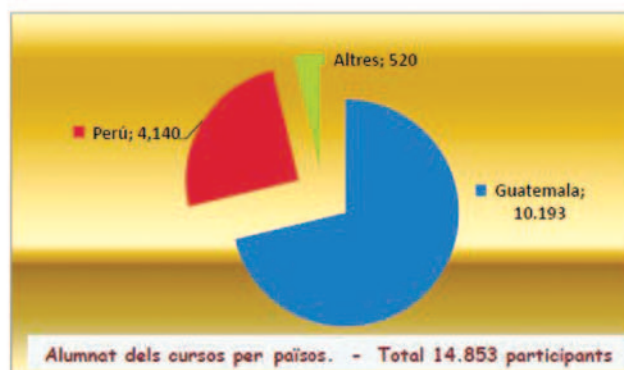
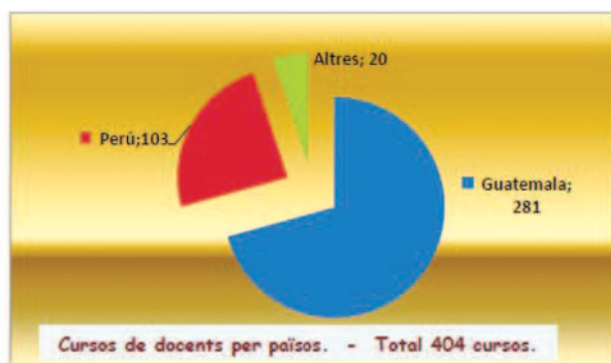
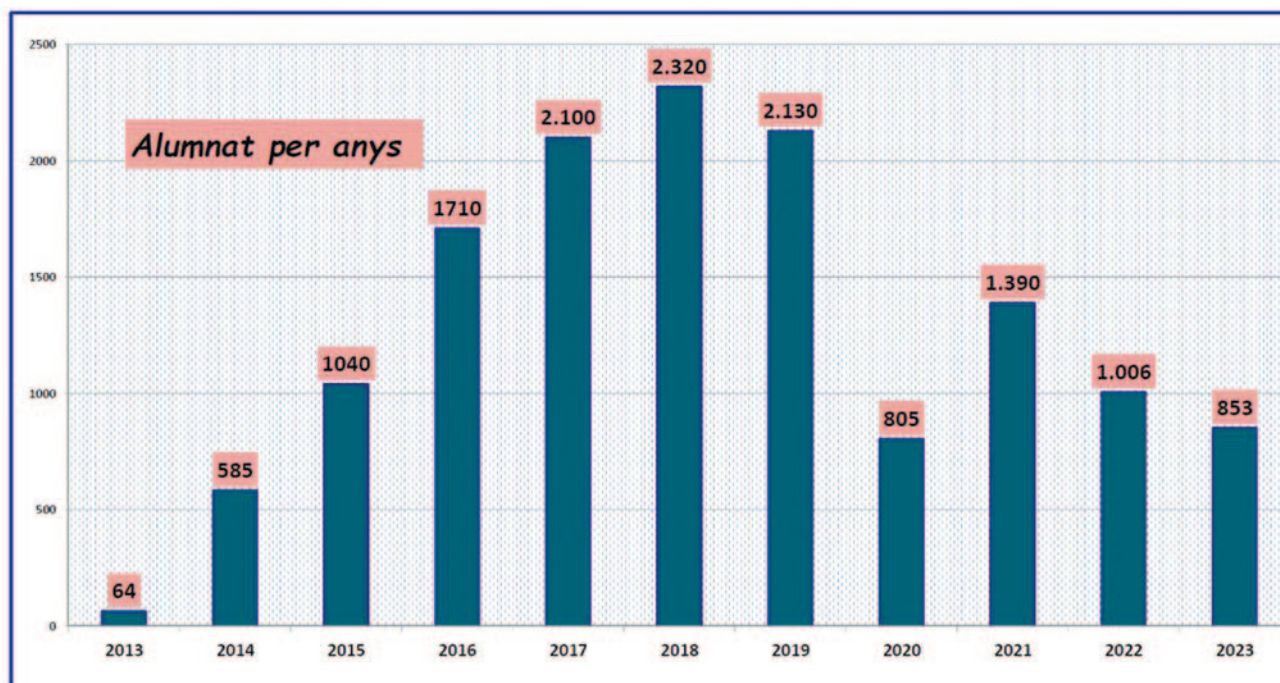
2013-2024

Plataforma Solidària Moodle					
Cursos amb docents					
	Docents Voluntaris	Cursos	Alumnat Matriculat	APT@S	% Apt@s
2013	2	1	64	31	48%
2014	24	17	585	197	34%
2015	19	28	1040	289	28%
2016	53	46	1710	605	35%
2017	57	54	2.100	883	42%
2018	68	72	2.320	1.170	50%
2019	74	72	2.130	1.210	57%
2020	23	23	805	340	42%
2021	31	31	1.390	346	25%
2022	30	26	1.006	277	28%
2023	18	22	853	215	25%
2024	5	12	850	115	14%
TOTALS	404	404	14.853	5.678	38%

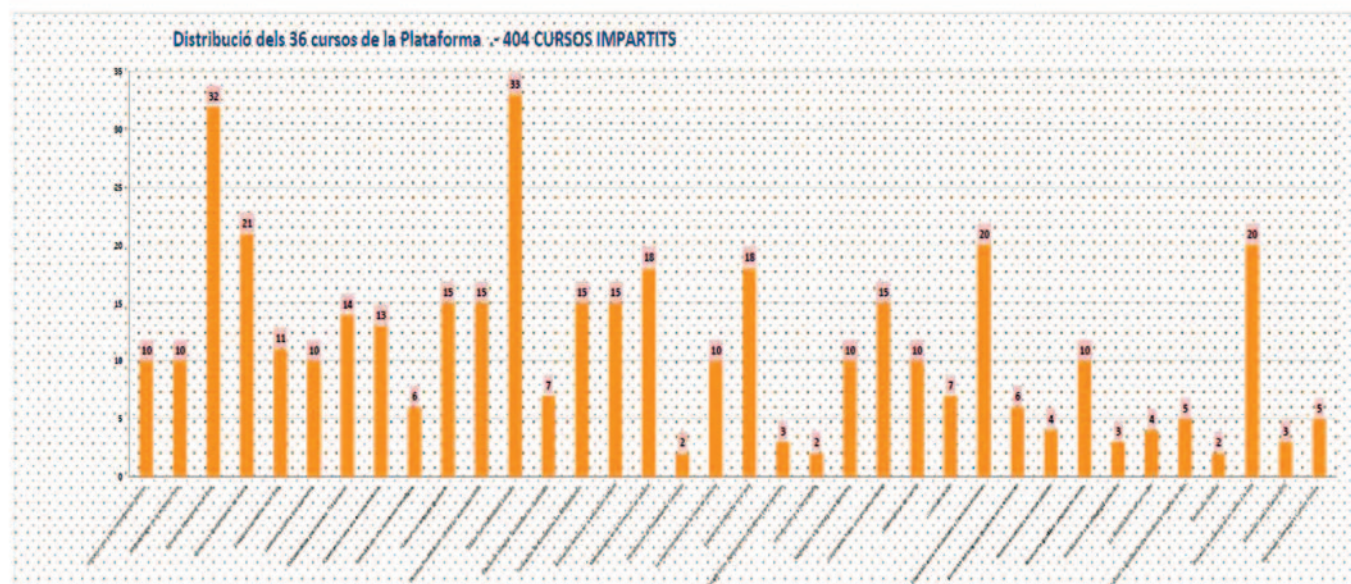
Diplomats amb joves i dones I SINDICALS					
	Docents	Diplomats	Alumnat Matriculat	APTES	% APT@S
2017	12	8	326	238	73,01%
2018	3	10	348	210	60,34%
2019	4	11	330	250	75,76%
2020	4	11	382	330	86,39%
2021	5	29	870	725	83,33%
2022	7	20	810	770	83,33%
2023	7	16	915	850	92,90%
TOTALS	42	105	3.981	3.373	85%

	Cursos		Alumnat Matriculat	
	Docents	Joves	Docents	Joves
Guatemala	281	89	10.193	3.374
Perú	103	16	4.140	607
Altres	20		520	
	404	105	14.853	3.981
	509		18.834	

CURSOS IMPARTITS A LA PLATAFORMA SOLIDÀRIA		
1	Introducción a las competencias básicas.	10
2	Metodologías de la lectoescritura.	10
3	Educación Emocional en el Aula.	32
4	Violencia y discriminación en el aula.	21
5	Trabajo Cooperativo en el Aula.	11
6	La escuela pública que queremos.	10
7	El Aprendizaje permanente: "La Lectura".	14
8	Caminando hacia una escuela inclusiva.	13
9	Introducción a la conciencia fonológica.	6
10	Educar con lenguaje igualitario.	15
11	Técnicas modificación conducta alumnado difícil.	15
12	Educar con Habilidades Sociales.	33
13	Educación Integral: Sexualidad sin cautividad.	7
14	Formación de formadores en Alfabetización.	15
15	Animación lectora en la educación infantil	15
16	Metodologías en la formación de adultos	18
17	Introducción al Pensamiento Complejo	2
18	La experimentación en la clase de ciencias	10
19	Educación Ambiental en el aula	18
20	Google Drive. Aplicaciones ofimáticas para docentes.	3
21	Introducción a la Demografía.	2
22	Motivación a la lectura para docentes.	10
23	Caminando hacia una escuela inclusiva	15
24	Matemáticas de cuento	10
25	Currículo oculto	7
26	Educación para la ciudadanía y Derechos Humanos	20
27	Fomento del lenguaje igualitario en la educación	6
28	Historia económica en pocas palabras	4
29	Alcanzar la igualdad: Lenguaje no sexista.	10
30	Introducción a la pedagogía sistémica	3
31	La reivindicación de ser mujer	4
32	Alcanzar la igualdad entre hombres y mujeres un reto posible	5
33	Seminario Sindical	2
34	Prevenir la violencia es un canto a la vida	20
35	Educación para la Salud (EPS)	3
36	Diplomado Liderazgo y Cultura Política.	5
		404

Tomàs Martínez, compromès amb la Solidaritat i la Cooperació internacional

Ensenyants Solidaris

Dia 22 de febrer de l'any passat va morir en Tomàs Martínez, una persona admirada, enyorada i molt estimada dins l'STEI Intersindical. En Tomàs va ser un militant entusiasta del sindicat, fundador i permanent sindical durant anys, diligent i rigorós en tot allò que feia: en la secretaria d'organització, mentre va fer feina a l'Escola de Formació, com a responsable de la delegació de Manacor, en el Consell de direcció i redacció de la *Pissarra*, com a persona resolutiva a les reunions i discussions de la Comissió Executiva...

També es va dedicar a nombroses iniciatives en favor del bé comú com la reivindicació del tren de Llevant, l'OCB de Sant Llorenç; o en la tasca de d'investigació i divulgació del patrimoni cultural i lingüístic de les Illes: parenòstic, Tià de sa Real, neules, i molts altres.

En Tomàs es va implicar en la tasca d'Ensenyants Solidaris, del qual en fou un dels fundadors, en favor de la Solidaritat internacional i la Cooperació entre els pobles, una de les senyes d'identitat de l'STEI Intersindical, que té relacions amb la Internacional de l'Educació i amb la Confederación de Educadores Americanos.

Per aquest motiu dia 7 de març es va lliurar al seu fill Joan Tomàs Martínez Grimalt una placa "en agraïment i reconeixement al treball compartit per a fomentar la Solidaritat i la Cooperació internacional", per part dels membres de la Junta d'Ensenyants Solidaris: Pere Polo, Joan R. Recio, Paquita Rigo i Biel Caldentey.

Gràcies, Tomàs, per tantes tasques compartides i per ensenyar-nos la importància del compromís i de la feina ben feta. ■

**No
toqueu
l'escola
en català**